

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน กรณีศึกษาชุมชนปรกติ เทศบาลตำบลปรกติ อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา มีผลการวิจัยแสดงดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษา
2. ผลจากกระบวนการวิจัย
3. ผลการดำเนินโครงการจัดการมูลฝอยในชุมชน
4. ผลการเรียนรู้จากกระบวนการ
5. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

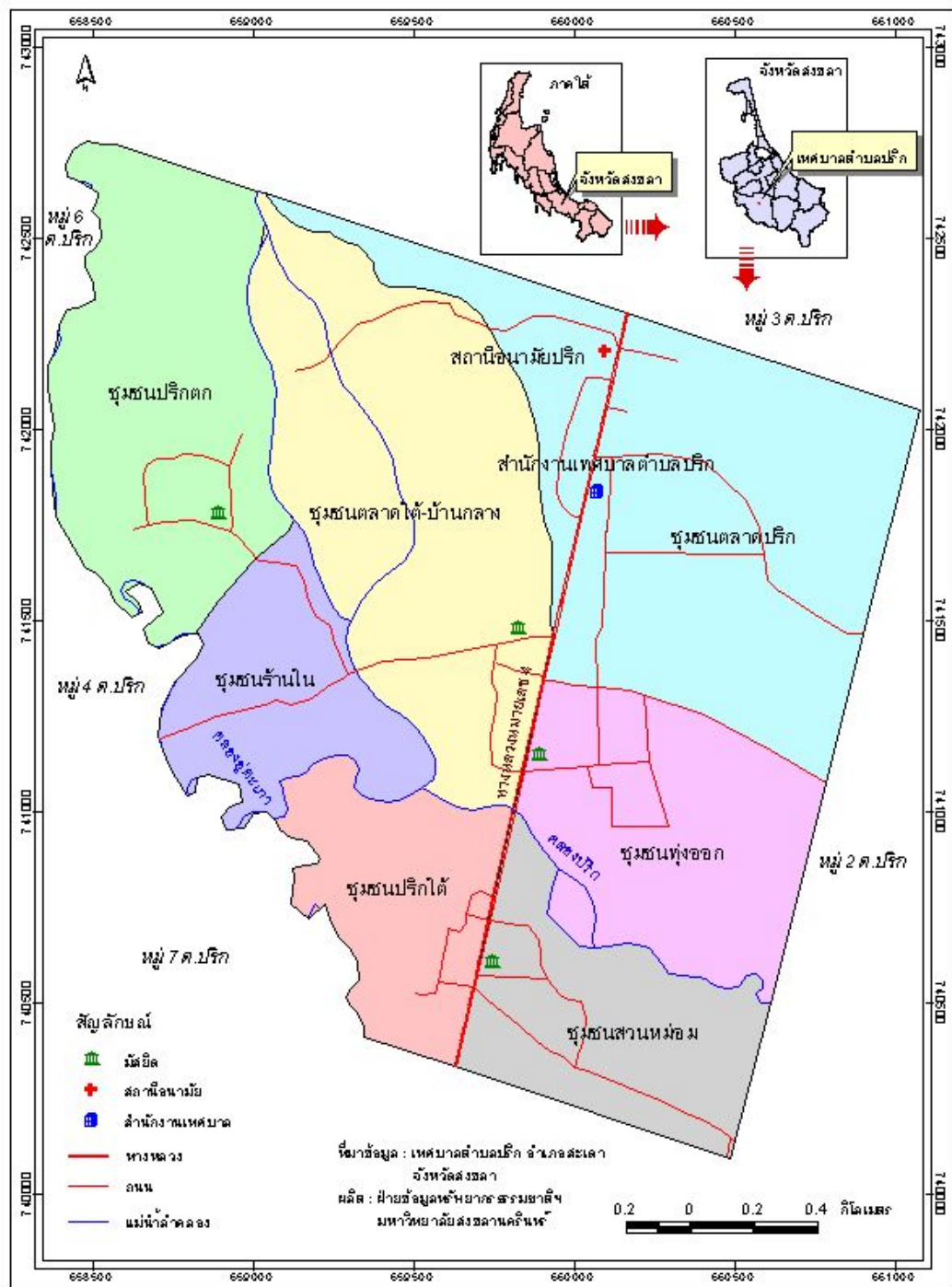
1. ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษา

1.1 ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลปรกติ

เทศบาลตำบลปรกติได้รับการจัดตั้งขึ้นตาม“พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ.2542” ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 116 ตอนที่ 9 ก. วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2542 มีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป คือ ตั้งแต่วันที่ 24 พฤษภาคม 2542 โดยยกฐานะสุขาภิบาลปรกติ เป็นเทศบาลตำบลปรกติ (เทศบาลตำบลปรกติ, ม.ป.ป.)

1.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

สำนักงานเทศบาลตำบลปรกติ ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 3 ตำบลปรกติ อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดสงขลา ห่างจากที่ว่าการอำเภอสะเตา ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดสงขลา ระยะทางประมาณ 63 กิโลเมตร โดยมีพื้นที่เขตเทศบาลทั้งหมดเป็นพื้นที่เดิมของสุขาภิบาลปรกติ ประมาณ 4.8 ตารางกิโลเมตร (เทศบาลตำบลปรกติ, ม.ป.ป.) มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้ (ภาพประกอบ 3)

ภาพประกอบ 3 ที่ตั้ง และอาณาเขตของเทศบาลตำบลปริง อำเภอสะเตง จังหวัดสงขลา
ที่มา : เทศบาลตำบลปริง (ม.ป.ป.)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 3 6 ตำบลปรัก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 2 3 5 ตำบลปรัก
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 5 7 ตำบลปรัก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	คลองอู่ตะเภา

1.1.2 ประชากร

สถิติการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2546 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 5,862 คน เป็นชาย 2,847 คน หญิง 3,015 คน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 1,183 ครัวเรือน ความหนาแน่นของประชากร 1,200 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร (เทศบาลตำบลปรัก, ม.ป.ป.)

1.1.3 โครงสร้างพื้นฐาน

1.1.3.1 การคมนาคม ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ถนนกาญจนาภิเษก) เป็นถนนสายยุทธศาสตร์และสายนานาชาติ จากอำเภอหาดใหญ่ผ่านเขตเทศบาลตำบลปรัก ไปยังอำเภอสะเตา และประเทศมาเลเซีย เป็นเส้นทางสี่ช่องจราจรที่ค่อนข้างคับคั่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งรถขนส่งสินค้า สิบล้อ รถพ่วง ขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ส่วนถนนที่ใช้สัญจรไปมาในเขตเทศบาล ตำบล และชุมชน มีทั้งถนนลาดยาง ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ถนนหินคลุกลูกรัง สามารถใช้สัญจรไปมาติดต่อทั้งในเขตเทศบาลและชุมชนใกล้เคียงได้อย่างสะดวก โดยการเดินทางไปยังเขตเทศบาลตำบลปรัก สามารถใช้ทางรถยนต์ หรือการโดยสารรถประจำทางเอกชน (รถบัส รถสองแถว และรถตู้ปรับอากาศ) สายหาดใหญ่-สะเตา หาดใหญ่-ปาดังเบซาร์ ส่วนการคมนาคมขนส่งภายในเขตเทศบาลสามารถใช้บริการรถจักรยานยนต์รับจ้างและยานพาหนะส่วนบุคคล

1.1.3.2 ไฟฟ้า เทศบาลตำบลปรักได้รับบริการไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอสะเตา และมีโรงไฟฟ้าแรงสูงคลองแงะ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล มีจำนวนครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้า 800 ครัวเรือน พื้นที่ที่ได้รับบริการไฟฟ้าร้อยละ 75 ของพื้นที่ทั้งหมด มีไฟฟ้าสาธารณะ (ไฟฟ้าส่องสว่าง) จำนวน 381 จุด ครอบคลุมถนน 20 สาย (เทศบาลตำบลปรัก, ม.ป.ป.)

1.1.3.3 การประปา เทศบาลตำบลปรัก เป็นหน่วยงานเจ้าของกิจการประปา โดยใช้น้ำ ใต้ดินเป็นแหล่งน้ำดิบสำหรับการผลิตน้ำประปา สามารถผลิตน้ำประปาได้ 105 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ปริมาณน้ำประปาที่ใช้เฉลี่ย 75 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำประปาจำนวน 180 หลังคาเรือน (เทศบาลตำบลปรัก, ม.ป.ป.)

1.1.3.4 การสื่อสาร จำนวนโทรศัพท์ส่วนบุคคลมี 256 หมายเลข จำนวนโทรศัพท์สาธารณะในพื้นที่มี 8 แห่ง จำนวนชุมสายโทรศัพท์ในพื้นที่มี 1 แห่ง ที่ทำการไปรษณีย์

โทรเลขที่ให้บริการด้านไปรษณีย์ในพื้นที่เป็นที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขของเอกชน 1 แห่ง หน่วยงานที่มีเครือข่ายวิทยุสื่อสารในพื้นที่ ได้แก่ ป้อมตำรวจปรัก สถานีอนามัยปรัก และศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาลตำบลปรัก (เทศบาลตำบลปรัก, ม.ป.ป.)

1.1.4 ลักษณะการใช้ที่ดิน

ลักษณะการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ในเขตพื้นที่โดยประมาณ เป็นพื้นที่พักอาศัย ประมาณ 0.4352 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 9.07 เป็นพื้นที่ทำกิน ประมาณ 4.0248 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 83.85 และเป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่าไม่ได้ทำประโยชน์ 0.34 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 7.08 (เทศบาลตำบลปรัก, ม.ป.ป.)

1.1.5 สภาพสังคม และเศรษฐกิจ (เทศบาลตำบลปรัก, ม.ป.ป.)

1.1.5.1 ลักษณะชุมชน ประกอบด้วยชุมชน จำนวน 7 แห่ง คือ ชุมชนตลาดปรัก ชุมชนตลาดใต้-บ้านกลาง ชุมชนทุ่งออก ชุมชนร้านใน ชุมชนสวนหม่อม ชุมชนปรักใต้ และชุมชนปรักตก โดยสามารถจำแนกเป็นย่านต่างๆ 3 ย่าน คือ

ก. ย่านพาณิชย์กรรม ตั้งอยู่บริเวณริมถนนกาญจนวนิชในชุมชนตลาดปรัก เป็นแหล่งรวมของร้านค้าขายของชำ ขายอาหาร ตลาดสด

ข. ย่านพักอาศัย เป็นย่านที่มีการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัย มีการตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วไปในชุมชนต่างๆ ตามแนวถนน ซอยต่างๆ ที่แยกไปจากถนนกาญจนวนิช โดยมีการกระจายตัวอย่างเบาบางในพื้นที่ที่เป็นสวนยางพารา

ค. ย่านอุตสาหกรรม ในเขตเทศบาลตำบลปรัก มีการใช้ที่ดินด้านอุตสาหกรรมน้อยมาก ส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กในครัวเรือน เช่น ร้านซ่อมเครื่องยนต์ และรถยนต์ และมีโรงงานอุตสาหกรรมเกี่ยวกับไม้ยางพาราอยู่ทางทิศเหนือ

1.1.5.2 การประกอบอาชีพ อาชีพหลักของประชาชนในเขตเทศบาล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำสวนยางพารา ร้อยละ 65 และปลูกไม้ผล ร้อยละ 10 ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ คือ ลองกอง ซึ่งเกษตรกรนิยมปลูกกันมาก และผลไม้อื่น ๆ ที่ปลูก เช่น ส้มโชกุน ส้มโอ ทูเรียน นอกจากนี้ร้อยละ 14 มีอาชีพรับจ้าง และมีอาชีพค้าขาย พาณิชยกรรมมีประมาณร้อยละ 10

1.1.5.3 การนับถือศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 90 ผู้ที่นับถือนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 10 ในชุมชนมีมัสยิดทั้งหมด 7 แห่ง คือมัสยิดกลาง (ชุมชนทุ่งออก) มัสยิดตลาดใต้ (ชุมชนตลาดใต้-บ้านกลาง) มัสยิดคาหอนอาหมัน (ชุมชนร้านใน) มัสยิดมุฮิบีน (ชุมชนสวนหม่อม) มัสยิดบ้านปรักตก มัสยิดนูริลฮูดา (ชุมชนปรักตก) และบาลายปรักใต้

(ชุมชนสวนหม่อม) มีศาลเจ้า 2 แห่ง คือ ศาลเจ้าจินตงโจ้วซือ และศาลเจ้าฮกเด็ก ซึ่งอยู่ในเขตชุมชนตลาดปรัก

1.1.5.4 วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ แบ่งเป็น ประเพณีวัฒนธรรมไทย พุทธ มังงานทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ ประเพณีสงกรานต์ งานสมโภชและถวายเทียนพรรษา ส่วนประเพณี วัฒนธรรมไทยอิสลาม มังงานวันเมอลิดคิลนบี พิธีถือศีลอด วันตรุษอิดิลอัฎฮา พิธีเข้าสู่นัดหมู วันออกบวชเดือนรอมฎอนหรือวันตรุษอิดิลฟิตรี และวัฒนธรรมการแต่งกาย

1.1.5.5 การศึกษา ในเขตเทศบาลตำบลปรัก มีสถานศึกษา 5 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านปรัก โรงเรียนบ้านปรักใต้ โรงเรียนพัฒนาศาสตร์มูลนิธิ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมัธยมศึกษารอนอามัน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมัธยมอุบีน

1.1.5.6 สาธารณสุข มีสถานอนามัย 1 แห่ง ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนจำนวน 5 แห่ง ร้านขายยา 1 แห่ง และบุคลากรด้านสาธารณสุข ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สถานอนามัยปรัก 5 คน อาสาสมัครสาธารณสุข 75 คน และเจ้าหน้าที่เทศบาล 1 คน

1.1.6 ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

1.1.6.1 สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ แบ่งได้เป็น

ก. ภูมิอากาศ ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมเขตร้อน โดยมีอากาศไม่ร้อนจัด จนเกินไป สามารถแยกได้เป็น 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน

ข. แหล่งน้ำ มีคลอง 3 สาย คือ คลองอู่ตะเภา ซึ่งเป็นแนวกันระหว่างชุมชนร้านในกับองค์การบริหารส่วนตำบลปรัก คลองปรักซึ่งมีความยาวประมาณ 6 กิโลเมตร และคลองต้นขุ่นเทศบาลมีพื้นที่น้ำท่วมถึงคิดเป็นร้อยละ 50 ของพื้นที่ทั้งหมด ระยะเวลาที่น้ำท่วมขังจะเกิดขึ้นช่วงฤดูฝน เดือนพฤศจิกายน – เดือนธันวาคม เฉลี่ยปีละ 2 ครั้ง

1.1.6.2 มูลฝอย ปริมาณมูลฝอยในเขตเทศบาลมีประมาณ 5-6 ตันต่อวัน เดิมเทศบาลมีรถยนต์ที่ใช้จัดเก็บมูลฝอยเพียง 1 คัน ทำให้เกิดปัญหามูลฝอยตกค้างในชุมชน เนื่องจากไม่สามารถจัดเก็บได้ครอบคลุมทุกชุมชนใน 1 วัน ปัจจุบันเทศบาลมีรถยนต์ที่ใช้เก็บมูลฝอยรวม 2 คัน ทำให้สามารถจัดระบบในการจัดเก็บให้ครอบคลุมได้ทุกชุมชน สำหรับการกำจัดมูลฝอยเทศบาลมีที่ดินสำหรับกำจัดมูลฝอยที่กำลังใช้อยู่จำนวน 8 ไร่ (เทศบาลตำบลปรัก, ม.ป.ป.) ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลปรัก โดยใช้วิธีการเทกองกลางแจ้ง (Open Dumping) ซึ่งเป็นวิธีการกำจัดที่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาล ก่อให้เกิดกลิ่นเน่าเหม็น และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค

1.1.7 ด้านการเมือง-การบริหาร (เทศบาลตำบลปรัก, ม.ป.ป.)

โครงสร้างในการบริหารงานของเทศบาลตำบลปรัก ประกอบด้วย

1.1.7.1 สภาเทศบาลตำบลปริก ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 12 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง ดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

1.1.7.2 คณะเทศมนตรี ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี 1 คน และเทศมนตรี 2 คน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้ง โดยความเห็นชอบของสภาเทศบาล

1.1.7.3 การจัดส่วนการบริหาร ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการกำหนดส่วนราชการของเทศบาล พ.ศ.2541 ได้จัดส่วนราชการประกอบด้วยส่วนงานดังนี้ สำนักปลัดเทศบาล ฝ่ายคลัง ฝ่ายช่าง ฝ่ายสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ฝ่ายการศึกษา และฝ่ายการประปา

1.1.8 แนวนโยบายในการบริหารจัดการเทศบาลตำบลปริก (เทศบาลตำบลปริก, ม.ป.ป.)

1.1.8.1 ใช้หลักคุณธรรม ความโปร่งใส นำหลักการบริหารและการปกครองที่ดีมาใช้ ภายใต้วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เพื่อให้การบริหารงานเทศบาลมีความเป็นระบบด้วยการยึดหลักแห่งความซื่อสัตย์ สุจริต ความเสมอภาค ความรู้ความสามารถ และความมั่นคงในหน้าที่การงานของคนในองค์กรที่ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน ให้บริการแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม รู้จักการวางแผนล่วงหน้าอย่างเข้าใจและรู้เท่าทันข้อมูลในแต่ละระดับ

1.1.8.2 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ได้มาตรฐานที่เหมาะสมอย่างทั่วถึง เช่น ถนนคอนกรีต ทางเท้า สะพาน การติดตั้งและจัดระบบประปา ให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด งานติดตั้งบำรุงรักษา ไฟฟ้าสาธารณะ ฯลฯ

1.1.8.3 การรักษาและพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เป็นที่ยอมรับ ได้แก่ การจัดเก็บมูลฝอย น้ำทิ้ง น้ำขัง น้ำเน่าเสีย การจัดระเบียบและระบบสิ่งแวดล้อมบริเวณหน้าตลาด อาคารสถานที่ บ้านเรือน การปรับปรุงตกแต่งสวนหย่อม สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รมรงค์การปลูกต้นไม้ พัฒนางาน ภูมิสถาปัตยกรรมและผังเมือง

1.1.8.4 พัฒนาอาชีพราษฎรในพื้นที่ให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้นทั้งด้านการเกษตร การบริการ หัตถกรรม และอุตสาหกรรมขนาดย่อมทั้งในครัวเรือนและนอกครัวเรือน

1.1.8.5 ส่งเสริมและทำนุบำรุงกิจกรรมทางด้านสังคม ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ของท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ควบคู่กับการใช้ชีวิตประจำวัน หรือวิถีชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลและชุมชน พื้นที่ใกล้เคียง

1.1.8.6 ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการทางการศึกษาในเขตเทศบาล ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

1.1.8.7 ส่งเสริมกิจกรรมเยาวชน พัฒนาด้านการกีฬา และเชื่อมความสัมพันธ์กับหน่วยงาน องค์กร เครือข่ายด้านต่าง ๆ ทั้งภายในเขตเทศบาลระดับอำเภอ และจังหวัด

1.1.8.8 ส่งเสริมและพัฒนาระบบสาธารณสุขชุมชน กิจกรรมด้านสุขอนามัย และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในเขตเทศบาล และชุมชนใกล้เคียง

1.1.8.9 มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนตลอดจนภารกิจต่าง ๆ ของเทศบาล โดยยินดีรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน เพื่อที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขและสืบสานงานทุกประเภทให้สมประโยชน์แก่ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และสังคมโดยรวมต่อไป

1.2 ข้อมูลพื้นฐานชุมชนปริกตก

1.2.1 ประวัติชุมชน

ชุมชนปริกตก เดิมเรียกว่าบ้านปริกตก สันนิษฐานว่า ชื่อ “ปริกตก” มาจากสภาพของภูมิประเทศที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ทางทิศตะวันตก และเป็นหมู่บ้านสุดท้ายของตำบล สำหรับผู้คนที่ย้ายมาอยู่ส่วนใหญ่เป็นชุมชนดั้งเดิมที่ย้ายมาจากหมู่บ้านที่ 3 ตลาดปริก และจากการที่ชุมชนนี้เคยเป็นเมืองท่าตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากมีคลองอยู่ตะเภา เป็นเส้นทางหลักในการสัญจรและขนส่ง จากอำเภอหาดใหญ่ ไปยังอำเภอสะเดา เพื่อต่อไปยังมาเลเซีย ทำให้มีกลุ่มคนบางส่วนที่อพยพมาจากพื้นที่อื่นผ่านทางเส้นทางนี้ ส่วนใหญ่ได้แก่กลุ่มจากบ้านเกาะหมี บ้านหาร บ้านโคกเมา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยมีการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านครั้งแรกในปี พ.ศ.2481 (นภคกุล เป็นมาเล็ก, 2544 อ้างถึงใน ปานกมล พิสิฐอรุณกุล, 2546)

1.2.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

ชุมชนปริกตก เป็นชุมชนหนึ่งในเขตเทศบาลตำบลปริก สภาพทางภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ราบเป็นส่วนใหญ่ มีบางส่วนเป็นที่ดอน มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 6 องค์การบริหารส่วนตำบลปริก
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ชุมชนร้านโน เขตเทศบาลตำบลปริก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ชุมชนตลาดใต้-บ้านกลาง เขตเทศบาลตำบลปริก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	คลองอยู่ตะเภา ซึ่งเป็นคลองที่กั้นอาณาเขตระหว่างชุมชนปริกตก กับ หมู่ที่ 6 ตำบลปริก

สำหรับการตั้งบ้านเรือนของประชาชน จะหนาแน่นบริเวณแนวถนนในชุมชน และไม่กระจุกกระจาย สามารถไปมาหาสู่กันได้อย่างทั่วถึง

1.2.3 โครงสร้างพื้นฐาน

1.2.3.1 ถนน แต่เดิมเป็นถนนดินแคบ ๆ เพื่อให้เกวียนผ่านได้ ต่อมาในปี พ.ศ.2472 เริ่มมีถนนลูกรัง เป็นถนนเข้าสู่หมู่บ้าน ปัจจุบันบางส่วนยังเป็นถนนลูกรัง และมีถนนคอนกรีตเชื่อมต่อในชุมชนโดยรอบ

1.2.3.2 ไฟฟ้า เริ่มมีไฟฟ้าเข้าสู่ชุมชนในปี พ.ศ.2507 ปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ทุกหลังคาเรือน

1.2.3.3 โทรคมนาคม ในชุมชนมีโทรศัพท์ใช้ ทำให้การสื่อสารสะดวกรวดเร็ว แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกหลังคาเรือน

1.2.3.4 ประปา ในชุมชนปรกติ ไม่มีระบบประปาชุมชน ในการอุปโภคส่วนใหญ่มักจะใช้บ่อน้ำตื้นซึ่งมักจะขาดแคลนในฤดูแล้ง ทำให้บางครั้งต้องได้รับการแจกจ่ายน้ำจากทางเทศบาลตำบลปรกติ สำหรับน้ำเพื่อการบริโภค ส่วนใหญ่ประชาชนจะซื้อน้ำดื่ม

1.2.4 สภาพเศรษฐกิจ สังคม

1.2.4.1 ประชากรและการนับถือศาสนา ชุมชนปรกติ มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 169 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 938 คน เป็นเพศชาย 472 คน และเพศหญิง 466 คน นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 100 (เทศบาลตำบลปรกติ, ม.ป.ป.)

1.2.4.2 การประกอบอาชีพ ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เป็นที่ราบ และมีคลองอยู่ตะเภาไหลผ่าน แต่เดิมคนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา แต่ได้เลิกทำนาไปประมาณปี พ.ศ. 2514 เนื่องจากน้ำในคลองเริ่มแห้ง และไม่เพียงพอ นอกจากนี้คนสมัยก่อนเคยมีอาชีพหาของป่าและล่าสัตว์ เนื่องจากบริเวณที่ดอน เดิมเป็นป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ดังที่ผู้อาวุโสท่านหนึ่งได้เล่าว่า “เมื่อก่อนป่าไม่มีเขอะ เสือก็ชุม คนที่เลี้ยงควายก็ต้องเลิกไป เพราะเสือกินหมด” (แม่หมาน (สัมภาษณ์), 11 กุมภาพันธ์ 2545 อ้างถึงใน ปานกมล พิสิฐอรุณกุล, 2546) และสภาพป่าได้ถูกแผ้วถาง และเปลี่ยนแปลงเป็นสวนยางพารา และสวนผลไม้จนหมด

ดังนั้นในปัจจุบัน ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำสวนยางพารา และสวนผลไม้ประเภท ลองกอง ขนุน รongลงมาคืออาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มวัยรุ่น มีส่วนน้อยที่ค้าขายและรับราชการ

1.2.4.3 การศึกษา ประเพณี และวัฒนธรรม ในชุมชนปรกติ ไม่มีสถานศึกษาในชุมชน ทำให้ประชาชนต้องส่งบุตรหลานไปเรียนนอกชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นโรงเรียนใกล้ๆ ชุมชน ส่วนประเพณี วัฒนธรรมส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม ประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ พิธีถือศีลอด วันอีดิลฟิตรี – อีดิลอฎฮา มีมัสยิด 1 แห่ง ชื่อ นูรุลสุดา

1.2.5 การรวมกลุ่มคนในชุมชน

ในชุมชนปริกตก มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมสาธารณะ โดยเฉพาะที่เป็นงานของชุมชน เช่น งานบุญของมัสยิด งานเลี้ยงน้ำชาหารายได้เข้าชุมชน เป็นต้น การรวมกลุ่มที่พบมากจะเป็นการรวมกลุ่มอันเกี่ยวเนื่องกับพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามซึ่งทำเป็นประจำสลับต่อกันมา

1.2.6 ความขัดแย้งในชุมชน

สำหรับความขัดแย้งในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งด้านการเมืองท้องถิ่น ซึ่งทำให้มีการแบ่งพรรค แบ่งพวก แต่ไม่ถึงขั้นรุนแรงมากนัก แต่ก็ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เนื่องจากหากไม่ใช้พวกของตนก็อาจจะไม่มารวมกลุ่ม หรือการยื่นขึ้นทำอะไรสักอย่างก็จะถูกเพ่งเล็งดูมองว่าการดำเนินการนั้นโอนเอียงไปทางพวกใด (ฟาตัต เป็นโตะ, 2546)

1.2.7 ปัญหาในชุมชน

1.2.7.1 ปัญหาสุขภาพจิต จากการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มผู้นำ และชาวบ้านในชุมชน พบว่า ปัญหาสุขภาพจิต เป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญ และกำลังแพร่ระบาดในชุมชนปริก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งจะมีการมั่วสุม เสพยา การแก้ปัญหาของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ทำโดยการส่งเสริมการแข่งขันกีฬา หรือการรณรงค์ผ่านแกนนำชุมชน

1.2.7.2 ปัญหาคุณภาพน้ำในคลองอุตะเกา คลองอุตะเกาซึ่งเป็นคลองที่กั้นระหว่างชุมชนปริกตกเขตเทศบาล กับชุมชนปริก หมู่ที่ 6 ของเขตองค์การบริหารส่วนตำบลปริก ซึ่งปัญหาของคลองอุตะเกาได้ส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำ บางครั้งพบปลาในคลองตายเป็นจำนวนมาก และน้ำมีความสกปรกไม่สามารถนำมาอุปโภค บริโภคได้

1.2.7.3 ปัญหาน้ำท่วมขังในฤดูฝน เนื่องจากบริเวณที่เป็นชุมชนมีสภาพเป็นที่ราบลุ่ม ส่งผลให้มือน้ำท่วมขังในฤดูฝนทุกปี แต่ความรุนแรงไม่มากนัก

1.2.7.4 ปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำใช้ การแก้ปัญหาบางหลังคาเรือนก็มีการซื้อน้ำใช้ และมีการบริการน้ำใช้จากเทศบาล

1.2.7.5 ปัญหามูลฝอย สภาพปัญหามูลฝอยในชุมชนปริกตก ที่เห็นชัดมากคือปัญหาเรื่องความสะอาดเรียบร้อยในชุมชน ได้แก่การมีมูลฝอยตกค้างบริเวณบ้านเรือนและที่สาธารณะต่างๆ ในชุมชน เช่น ริมถนน ศาลามัสยิด ศาลาชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมูลฝอยประเภทถุงพลาสติกซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปในชุมชน การแก้ปัญหาคือการพึ่งการจัดเก็บจากเทศบาล โดยไม่ได้มุ่งเน้นในการส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการหรือแก้ปัญหา

2 ผลจากกระบวนการวิจัย

2.1 ชั้นเตรียมการ ผลของการศึกษา เป็นดังนี้

2.1.1 การแนะนำตัวอย่างเป็นทางการ

ผลของการประชุม พบว่าหลังจากที่ผู้วิจัยได้แนะนำตัวต่อชาวบ้านและเจ้าหน้าที่เทศบาลที่มาร่วมประชุมซึ่งมีจำนวน 26 คน และได้ชี้แจงถึงการเข้ามาในพื้นที่ชุมชนปริกตกของผู้วิจัยว่าเพื่อร่วมพัฒนาชุมชนกับชาวบ้านในด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะเกี่ยวกับมูลฝอย รวมถึงได้ชี้แจงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนหากมีการร่วมกันดำเนินการพัฒนาชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมแก่ชาวบ้าน เช่น หากสามารถทำให้มูลฝอยในชุมชนลดลงจะส่งผลให้แหล่งเพาะเชื้อโรคในชุมชนลดน้อยลง รวมถึงสัตว์ที่นำโรคต่างๆ มาสู่คนก็จะลดลงด้วย ทำให้คนในชุมชนมีความสุขภาพที่ดี รวมทั้งทำให้สภาพบ้านเรือนสะอาดน่าอยู่ น่าดู และน่ามอง ซึ่งผู้ที่เข้าร่วมการประชุมครั้งนี้ได้ให้ความสนใจและแสดงท่าทีที่เป็นมิตรต่อการนำเสนอประกอบการใช้แผนชาร์ตของผู้วิจัย มีการยิ้มแย้มเมื่อผู้วิจัยได้สบตา ไม่แสดงอาการเบื่อหน่ายในการฟัง ชาวบ้านได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องร่วมมือกันในพื้นที่ชุมชนปริกตก รวมถึงรับรู้และเห็นความสำคัญของการที่จะร่วมกันพัฒนา สังเกตได้จากการที่ชาวบ้านมาร่วมลงชื่อเพื่อที่จะร่วมทีมวิจัยในครั้งนี้หลังจากที่ผู้วิจัยได้ชี้แจงเรียบร้อยแล้ว จำนวน 21 คน (รายชื่อดังภาคผนวก ก) นอกจากนี้จากการที่ผู้วิจัยพูดคุยกับชาวบ้านที่มาประชุมถึงการสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยนั้นก็ทำให้ทราบว่าทุกคนที่มายินดีที่จะสนับสนุนและให้ความร่วมมือเพราะเข้าใจถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดแก่ครัวเรือนของตนเอง สำหรับเรื่องการแสดงความคิดเห็นนั้นยังมีไม่มากนักเนื่องจากการประชุมครั้งแรกและบรรยากาศค่อนข้างจะเป็นทางการ นอกจากนี้ยังมีตัวแทนจากชาวบ้านซึ่งเป็นประธานชุมชนปริกตกคือคุณสมิตรี ยีขุน ได้กล่าวต้อนรับผู้วิจัยและได้แสดงความยินดีที่จะให้ความร่วมมือกับการวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งคนอื่นๆ ก็เห็นด้วยที่จะร่วมดำเนินการในครั้งนี้

2.1.2 การแนะนำตัวอย่างไม่เป็นทางการ

การแนะนำตัวของผู้วิจัยซึ่งกระทำไปพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูลทั่วไปในชุมชน โดยการพูดคุยกับคนทุกกลุ่มในชุมชนเพื่อสร้างความสนิทสนม การเยี่ยมชมตามบ้าน การพูดคุยตามร้านน้ำชา และการร่วมกิจกรรมกับชุมชนทุกครั้งที่มีโอกาส จากการที่ผู้วิจัยเข้าพื้นที่บ่อยๆ และจะพูดคุยกับคนทุกกลุ่มเมื่อมีโอกาสรวมทั้งร่วมกิจกรรมของชุมชนเสมือนหนึ่งว่าผู้วิจัยเป็นชาวชุมชนปริกตกซึ่งทำตัวกลมกลืนไปกับชาวบ้านที่นั่นทำให้ชาวบ้านทั้งที่เป็นผู้ร่วมทีมวิจัยและชาวบ้านทั่วไปในชุมชนได้รู้จักคุ้นเคยและมีความสนิทสนมกับผู้วิจัยมากขึ้น สังเกตได้จากเวลาที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลชาวบ้านที่พบเห็นผู้วิจัยจะยิ้มให้ และทักทายผู้วิจัย ซึ่งในช่วงแรกๆ ของการลงพื้นที่คนที่

พบเห็นผู้วิจัยจะทำหน้าต่างๆ และมองผู้วิจัยเหมือนกับคนแปลกหน้าที่เข้าไปในหมู่บ้าน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้แสดงความเป็นกันเองกับชาวบ้านจนได้รับความไว้วางใจ สืบเกิดจากการที่ชาวบ้านให้ข้อมูลต่างๆ แก่ผู้วิจัยด้วยความยินดี

2.2 ขั้นตอนดำเนินการ

กิจกรรมที่ 1 เตรียม/ ทบทวน / เสริมทีมวิจัย (ครั้งที่ 1)

ในการประชุมครั้งนี้ถือว่าเป็นครั้งแรกของสมาชิกซึ่งรวมกันเป็นทีมวิจัย ประกอบด้วยผู้วิจัย ตัวแทนจากเทศบาลตำบลปริกจำนวน 1 คน และตัวแทนจากชาวบ้านในชุมชนปริกที่ได้ร่วมลงชื่อเพื่อเข้าร่วมกับการวิจัยในครั้งนี้ ได้มีการแนะนำตัวเพื่อทำความรู้จักกันอย่างเป็นทางการ โดยชาวบ้านที่ร่วมประชุมมีจำนวน 14 คน (รายชื่อดังภาคผนวก ก)

จากการให้จับคู่เพื่อแนะนำตัว ทำให้ทราบว่าผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่มีอาชีพในการทำสวนทั้งสวนยางพาราและสวนผลไม้ รองลงมาประกอบอาชีพค้าขาย และมีบางคนเป็นครูสอนศูนย์เด็กเล็ก นอกจากนี้จากการที่มีการแนะนำลักษณะนิสัยของผู้ร่วมประชุมพบว่า มีลักษณะนิสัยชอบช่วยเหลือกัน เพราะมีทั้งผู้นำชุมชน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มแม่บ้านเทศบาลตำบลปริก เป็นต้น ซึ่งกลุ่มเหล่านี้จะทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอยู่แล้ว

สำหรับการชี้แจงถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้อธิบายประกอบกับการใช้แผ่นชาร์ตถึงหลักการและขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนหลักๆ คือ การวางแผนหรือการคิดร่วมกัน การนำสิ่งที่คิดร่วมกันนั้นไปปฏิบัติ การสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้น และการสะท้อนผลหรือแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงงานที่ดำเนินการให้มีความสมบูรณ์ หลังจากการอธิบาย ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพิ่มขึ้น สังเกตได้จากการที่ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็น เช่น “ที่ฟังมาก็พอจะเข้าใจ แต่พอฟังว่าวิจัยทำให้เข้าใจว่าจะต้องยุ่งยากหรือวุ่นวายมากมาย ทั้งที่จริงสิ่งเหล่านี้พวกเราที่พอรู้พอเข้าใจ หากเราไม่ต้องสนใจกับคำว่า วิจัยเราก็จะไม่ยุ่ง” (สุมิตร ยีขุน, 10 มีนาคม 2546) หรือ “การวิจัยไม่ได้ยากอย่างที่คิด เพื่อชุมชนปรกติของเราจะได้มีการพัฒนาเราจะร่วมกัน” (สุณี หวันเต๊ะ, 10 มีนาคม 2546) นอกจากนี้ผู้วิจัยสังเกตเห็นมีสมาชิกบางคนได้นำสมุดเข้ามาจดบันทึกสิ่งที่ผู้วิจัยได้นำเสนอและอธิบาย แสดงให้เห็นถึงความสนใจของผู้เข้าร่วมประชุมต่อการนำเสนอของผู้วิจัย มีข้อที่นำสังเกตคือแม้ผู้เข้าร่วมการประชุมส่วนใหญ่เข้าใจถึงแนวทางในการวิจัยบ้างแล้ว แต่ก็สังเกตเห็นบางคนแสดงสีหน้ากังวลอยู่บ้างซึ่งผู้วิจัยก็ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าถึงแม้จะเป็นชาวบ้านก็สามารถที่จะทำวิจัยได้เพราะการวิจัยนั้นไม่ได้แยกออกจากการดำเนินชีวิตโดยปรกติของเราเลย เพียงแต่อาจจะใช้

เวลาบ้างในบางครั้งเพื่อมาร่วมพูดคุยกันและมาคิดพัฒนาชุมชนกัน ซึ่งก็ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีความมั่นใจและพร้อมใจที่จะร่วมกันทำกิจกรรมในครั้งนี้

กิจกรรมที่ 1 เตรียม/ ทบทวน / เสริม ทีมวิจัย (ครั้งที่ 2)

การประชุมวันที่ 29 พฤษภาคม 2546 เป็นการทบทวนถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เชื่อมโยงมาถึงงานวิจัยที่จะดำเนินการร่วมกันในชุมชน โดยผู้วิจัยได้แสดงแผ่นชาร์ตประกอบการอธิบายพบว่าสมาชิกทีมวิจัยได้รับรู้ถึงกระบวนการวิจัยที่จะร่วมกันดำเนินการในชุมชนและเข้าใจถึงแนวทางที่จะร่วมกันดำเนินการซึ่งจะต้องร่วมคิดและร่วมกันเสนอความคิดเห็นเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางหรือวิธีการที่จะนำไปใช้ในการจัดการมูลฝอยในชุมชนปรกติ ตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตผลที่เกิดขึ้น รวมถึงสะท้อนผล ซึ่งผลที่เกิดนอกจากจะเป็นผลดีแก่สภาพชุมชนแล้วยังทำให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยแก่คนในชุมชนอีกด้วย ในการแสดงความคิดเห็นก่อนที่จะมีการดำเนินกิจกรรมในชุมชนนั้น สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องของประโยชน์ที่ตนเองได้รับคือทำให้ตนเองได้รู้จักการจัดการมูลฝอยซึ่งจะทำให้บ้านเรือนสะอาด ตนเองจะได้สอนลูกสอนหลานให้มีความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยได้ และเป็นการฝึกจิตสำนึกให้ตัวเองมีการจัดการมูลฝอยอย่างถูกวิธี ซึ่งสมาชิกได้แสดงความคิดเห็นแสดงถึงการมีจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย คุณกันติมา สงกา เป็นตัวอย่างหนึ่งได้สะท้อนให้ผู้วิจัยฟังว่า “ทำไมคนถึงได้ทิ้งขยะโดยไม่มีการแยกเปลือกแถมโม กิ่งไม้ ไม่ควรนำมาใส่ถังขยะ ควรจะนำเปลือกแถมโมไปใส่ตามโคนต้นไม้ น่าจะถูกต้องกว่า” (กันติมา สงกา (สัมภาษณ์), 29 พฤษภาคม 2546)

ข้อสังเกตของผู้วิจัย

1. ในการนัดประชุมกับชาวบ้านถึงแม้มีการนัดร่วมกันแล้วก็ตามบางครั้งชาวบ้านอาจจะติดธุระไม่สามารถมาร่วมประชุมได้ ดังนั้นจึงควรที่จะมีการยืดหยุ่นเรื่องของวันและเวลา
2. ในการประชุมเจ้าหน้าที่เทศบาลอาจจะไม่ได้เข้าร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้แก้ปัญหาโดยหลังจากที่ผู้วิจัยได้ประชุมกับชาวบ้านแล้ว ก็จะนำประเด็นการประชุมไปพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบของเทศบาลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทีมวิจัย เพื่อให้ทราบและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงประเด็นในการประชุม เพราะบางเรื่องเกี่ยวข้องกับถึงการตัดสินใจหรือควรได้รับการเห็นชอบจากเทศบาลก่อน ซึ่งเทศบาลก็เห็นด้วยกับแนวปฏิบัตินี้ เพราะว่าเจ้าหน้าที่เทศบาลเองบางครั้งติดภารกิจไม่สามารถเข้าร่วมการประชุมกับชาวบ้านได้

กิจกรรมที่ 1 เตรียม/ ทบทวน / เสริมทีมวิจัย (ครั้งที่ 3)

ผู้วิจัยแจกเอกสารเกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยให้แก่กลุ่มทีมวิจัยเพื่อให้นักวิจัยได้อ่าน (ดังภาคผนวก ข) เมื่อกลุ่มสมาชิกทีมวิจัยได้อ่านเอกสารเสร็จแล้ว ทุกคนก็มาพูดคุย แสดงความคิดเห็นกัน โดยมีผู้วิจัยเป็นตัวประสานและเป็นคนรวบรวมประเด็นเพื่อให้การสนทนา ดำเนินไปด้วยดี จากการดำเนินกิจกรรม พบว่าทีมวิจัยมีความสนใจต่อเนื้อหาที่ได้อ่านสังเกตได้จาก เวลาที่ผู้วิจัยให้อ่านเอกสารทุกคนก็ตั้งใจอ่านเวลาเขาไม่เข้าใจอะไรก็ถาม เช่น “ขยะอันตรายเวลาเทศบาลเก็บไปแล้วจะมีการกำจัดอย่างไร” (สุณี หวันเต๊ะ) หรือ “โรคที่มาทับกองขยะนั้นเป็นโรคอะไรบ้าง” (ฝะ บิลราหิม) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นตอบสนองต่อการประชุม ในช่วงที่มีการอธิบายพูดคุยกัน เช่น มีการพูดถึงความเป็นไปได้ หรือเป็นไปได้ที่จะมีการสร้างเตาเผามูลฝอยในหมู่บ้านซึ่งสมาชิกแสดงความคิดเห็นว่า “ การสร้างเตาเผาขยะนั้นต้องใช้ค่าใช้จ่ายที่สูงและมีมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม” (นายสุมิตร ยีขุน) นอกจากนี้ยังมีการเสนอความคิดจากสมาชิกทีมวิจัยอีกว่าเนื่องจากประชาชน (ชาวบ้านในหมู่บ้าน) ยังไม่มีการจัดเก็บขยะให้สะอาดเรียบร้อยดัง นั้นควรที่จะมีการณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้ชาวบ้านที่ไม่ใช่ทีมวิจัยและไม่ได้เข้าร่วมการประชุม โดยให้มีการเขียนป้ายประกาศ และมีการเสนอข้อความที่ใช้เขียนลงในป้าย เช่น “ช่วยกันทิ้งขยะลงถัง” (สน หมดละ) “ขยะในมือท่านลงถังเถอะค่ะ” (สุณี หวันเต๊ะ) “ โปรดช่วยกันรักษาความสะอาด” (สาวิตตรี หล่าบุญ) “ ห้ามทิ้งขยะในบริเวณนี้” (นายสุมิตร ยีขุน) เป็นต้น

นอกจากนี้เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเพื่อการประสานงานที่ดีในที่ประชุมจึงมีการแต่งตั้งคณะทำงานซึ่งประกอบไปด้วย คุณสุมิตร ยีขุน เป็นประธาน คุณสาวิตตรี หล่าบุญ เป็นรองประธาน คุณสุณี หวันเต๊ะ เป็นเลขานุการ คุณสน หมดละ และคุณกันติมา สงกา เป็นผู้ประสานงาน ส่วนผู้อื่นที่เหลือก็เป็นสมาชิกในทีมงาน

ข้อสังเกตของผู้วิจัย ผู้ที่เข้าร่วมการประชุมจะเป็นผู้ที่เคยมารวมกลุ่มเข้าประชุมตั้งแต่ครั้งแรกๆ และในการประชุมผู้เข้าร่วมการประชุมให้ความร่วมมือดี มีการพูดคุย แลกเปลี่ยน และแสดงความคิดเห็น

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมพัฒนาแนวทาง/วิธีการในการจัดการมูลฝอย

ในวันนี้ช่วงบ่ายมีฝนตกหนักมากทำให้เป็นอุปสรรคต่อการมาร่วมประชุมของทีมวิจัย ซึ่งทำให้ต้องรอกันกว่าที่ทุกคนจะมาทันพร้อมและครั้งนี้เจ้าหน้าที่ของเทศบาลติดภารกิจไม่สามารถมาร่วมประชุมได้ การประชุมเริ่มด้วยการทบทวนแนวทางในการจัดการมูลฝอย โดยผู้วิจัยใช้แผ่นชาร์ตประกอบเพื่อให้เห็นภาพและเป็นสื่อในการพูดคุย ซึ่งในแนวทางเดิมนั้นเป็นแนวทางอย่างคร่าวๆที่เกิดจากการที่ไปดูการดำเนินโครงการจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลปากแพรก

(ปานกมล พิสิฐอรุณกุล, 2545 : 105 – 107) ที่มีการแบ่งมูลฝอยจากบ้านเรือนออกเป็น 3 ประเภท คือ มูลฝอยมีค่า มูลฝอยอินทรีย์ และมูลฝอยทิ้ง ส่วนรายละเอียดอื่นๆ ก็เป็นเพียงแนวคิดที่ยังไม่ได้มีการนำไปปฏิบัติ

ในการทบทวนแนวทางแบบเดิมนั้นทั้งผู้วิจัยและทีมวิจัยร่วมคิดกันว่าหากจะพัฒนาเพื่อให้สามารถนำไปทดลองใช้ในชุมชนได้นั้นควรจะต้องมีการพัฒนาตรงไหนบ้างและในที่ประชุมก็มีการพิจารณากัน ซึ่งที่ประชุมมีประเด็นที่พิจารณา ดังนี้

1. กิจกรรมที่จะพัฒนาเป็นแนวทางการจัดการมูลฝอยชุมชน

ผลการประชุมมีมติว่าการที่จะจัดการมูลฝอยในชุมชนนั้นควรจะต้องมีการคัดแยกมูลฝอยก่อนเพราะจะทำให้ง่ายต่อการที่จะนำไปกำจัด หรือนำมูลฝอยไปใช้ประโยชน์

2. รายละเอียดเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอย

2.1 ประเภทมูลฝอย ในที่ประชุม คุณสน หมักละ เสนอว่าให้แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ ขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะขายได้ และขยะอันตราย สาเหตุที่มีการแบ่งแยกขยะอันตรายด้วยก็เพราะว่าจากการที่ได้อ่านเอกสารเพื่อเพิ่มเติมความรู้ของกิจกรรมที่ 1 นั้นขยะอันตรายก็เป็นประเภทของขยะประเภทหนึ่งที่จะต้องพิจารณาด้วย ซึ่งจากเดิมมีการแบ่งเป็น 3 ประเภท (ขยะมีมูลค่า ขยะอินทรีย์ และขยะทิ้ง) หลังจากที่มีการแบ่งประเภทได้แล้วก็มีการคิดต่อไปอีกว่าทำอย่างไรจะให้เกิดความแตกต่างในระหว่างการแยกประเภทของขยะในการทิ้ง

2.2 วิธีการทิ้งมูลฝอยที่คัดแยกแล้ว เพื่อไม่ให้ชาวบ้านเกิดความสับสนจึงมีการคิดว่าควรใช้ภาชนะรองรับที่แยกสี โดยภาชนะรองรับเลือกใช้ถุงพลาสติก ส่วนสีที่จะใช้แยกที่ประชุมก็สรุปเป็นมติว่า มูลฝอยเปียกใส่ถุงสีดำ มูลฝอยแห้งใส่ถุงสีฟ้า มูลฝอยอันตรายใส่ถุงสีแดง และมูลฝอยขายได้ใส่ถุงสีเขียว สำหรับถุงที่จะนำมาใส่ขยะนั้นผู้วิจัยจะมีการสนับสนุนถุงทั้ง 4 ประเภทให้แก่ชาวบ้านเพื่อใช้ในการคัดแยก แต่มีคำถามในที่ประชุมว่าถ้าหากมีการแจกถุงแล้วเราต้องแจกถุงตลอดหรือไม่ซึ่งผู้วิจัยก็อธิบายว่าเราคงไม่แจกถุงตลอดแต่ในการเริ่มต้นหากจะให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมควรที่จะมีการสนับสนุนเพื่อเป็นตัวกระตุ้น

2.3 การจัดการมูลฝอยที่คัดแยกแล้ว ที่ประชุมมีความเห็นว่าควรจัดการกับมูลฝอยแต่ละประเภทที่คัดแยกแล้ว ดังนี้

2.3.1 มูลฝอยเปียก เช่น เศษผัก เศษอาหารต่างๆ เป็นต้น ควรจะให้แต่ละบ้านที่แยกแล้วนั้นนำไปใช้ประโยชน์ เช่น ขุดหลุมฝังเพื่อให้เป็นปุ๋ยแก่ต้นไม้ที่ตนเองได้ปลูกไว้ หรือนำไปเลี้ยงสัตว์พวกไก่ เป็ด ห่าน ปลา เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถนำไปทำปุ๋ยหมักได้

2.3.2 มูลฝอยแห้ง เช่น พลาสติก เป็นต้น ที่คัดแยกแล้วพิจารณาคูว่าของเหล่านั้นสามารถนำมาใช้ซ้ำได้อีกหรือไม่ เช่น ถุงหูหิ้วที่สะอาดๆ เป็นต้น หากสิ่งใดที่ใช้ซ้ำ

ได้ก็ให้เก็บไว้ใช้ซ้ำ แต่ถ้าหากสิ่งใดที่ต้องทิ้งก็ให้แยกใส่ถุงสีฟ้า นั่นเมื่อแยกเสร็จแล้วก็ให้มัดปากถุงให้เรียบร้อยแล้วนำไปวางไว้หน้าบ้านหรือทิ้งที่ถังขยะเพื่อให้เทศบาลมาเก็บไปกำจัด

2.3.3 มูลฝอยอันตราย เช่น กระจังยางมาแมลง ถ่านไฟฉายที่ใช้แล้ว หลอดไฟ เป็นต้น ที่แยกใส่ถุงสีแดงไว้แล้วนั้น เมื่อต้องการที่จะทิ้งก็ให้นำมาทิ้งที่ถังขยะ

2.3.4 มูลฝอยขายได้ เช่น พวกพลาสติกต่างๆ ขวดต่างๆ กระจาดถัง เศษเหล็ก เป็นต้น ที่แต่ละบ้านได้แยกนั้นให้เจ้าของบ้านเก็บไว้จัดการเอง อาจจะเก็บไว้ให้แก่งานงานเก็บมูลฝอยเมื่อเขามาเก็บมูลฝอย เพื่อเป็นสินน้ำใจก็ได้ หรือจะเก็บไว้ขายกับชาล้งเพื่อเป็นรายได้เสริมก็ได้ แล้วแต่เจ้าของบ้านแต่ละหลังจะดำเนินการ

2.3.5 การประสานงานกับชาล้งรับซื้อ นอกจากนี้ยังมีข้อเสนออีกว่าควรมีการประสานกับชาล้งที่เขาจะเข้ามารับซื้อเพื่อจะได้ทราบรายละเอียดว่าวัสดุประเภทต่างๆ นั้น อย่งไหนที่ขายได้ อย่งไหนที่เขาจะมารับซื้อ และหากรับซื้อได้ในราคาเท่าไร เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ชาวบ้านได้เห็นคุณค่าของมูลฝอยที่จะขายได้และเห็นความสำคัญที่ต้องคัดแยกมูลฝอย

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมพัฒนาความชัดเจนของแนวทางการจัดการมูลฝอยในทางการปฏิบัติ (ครั้งที่ 1)

ครั้งที่แล้วที่มวิจัยได้มีการประชุมและได้ข้อสรุปว่าควรมีการคัดแยกมูลฝอยในชุมชน การประชุมครั้งนี้จึงเป็นการระดมสมองในรายละเอียด โดยมีประเด็นที่พิจารณาร่วมกัน ดังนี้

ประเด็นแรก การกำหนดบริเวณที่จะมีการทดลองใช้การคัดแยกมูลฝอยในชุมชน

สมาชิกมีการเสนอว่า “หากจะคัดแยกขยะในหมู่บ้านนั้น น่าจะมีการทำทั้งหมู่บ้าน เพราะถ้าทำบ้างไม่ทำบ้างก็จะไม่สะอาดอยู่ดี และหากบ้านนี้ทำ บ้านโน้นไม่ทำ จะเกิดการแปลกแยก และถูกมองว่าไม่เข้าพวก” (นางสน หมัดละ) สำหรับข้อเสนอนี้สมาชิกคนอื่นที่เข้าร่วมประชุมอยู่รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของเทศบาลก็เห็นด้วยจึงมีมติว่าจะมีการทดลองการคัดแยกมูลฝอยทั้งชุมชน ปริกตซึ่งมีครัวเรือนจำนวน 169 ครัวเรือน ต่อจากนั้นก็มีการแบ่งโซนกำหนดผู้รับผิดชอบประสานงานตามโซนซึ่งในที่ประชุมมีความเห็นถึงการแบ่งโซนว่าควรแบ่งเป็น 10 โซน คือ

โซนที่ 1 ผู้รับผิดชอบหลักคือคุณสุณี หวันเต๊ะ

โซนที่ 2 ผู้รับผิดชอบหลักคือคุณกันติมา สงกา

โซนที่ 3 ผู้รับผิดชอบหลักคือคุณสาวิตตริ หล่าบุ๋ และ คุณบิ๊ยะ เส้นทอง

โซนที่ 4 ผู้รับผิดชอบหลักคือคุณเฝะ บิลราหิม และ คุณจะ หมัดระหมาน

โซนที่ 5 ผู้รับผิดชอบหลักคือคุณยะหมู่ ขุนหมาน และคุณสุวัยดี๊ หมัดอาดัม

โซนที่ 6 ผู้รับผิดชอบหลักคือคุณหับเสี๊ยะ เบ็นเหล็บ และ คุณลิขอ หมัดยูโ๊ยะ

โซนที่ 7 ผู้รับผิดชอบหลักคือคุณหับเส้าะ สงกาและ คุณเสาศ๊ะ เลहनุด

โซนที่ 8 ผู้รับผิดชอบหลักคือคุณรุบะยะ ทองเล็ก และคุณอุไรรัตน์ หมัดอาดัม

โซนที่ 9 ผู้รับผิดชอบหลักคือคุณสน หมัดละ

โซนที่ 10 ผู้รับผิดชอบหลักคือคุณวิณา ยีขุน

ประเด็นที่ 2 วิธีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลให้ชาวบ้านในหมู่บ้านรู้

หลังจากที่แบ่งโซนและกำหนดผู้รับผิดชอบได้แล้วต่อมาที่ประชุมมีความคิดอีกว่าจะต้องมีการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลให้ชาวบ้านในหมู่บ้านได้รู้ โดยการประชาสัมพันธ์นั้นประกอบด้วย

1. การประชาสัมพันธ์โดยใช้เสียงตามสายของเทศบาล ซึ่งจะมีลำโพงอยู่ในหมู่บ้านอยู่แล้วโดยให้เจ้าหน้าที่ของเทศบาลเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ซึ่งคุณมณฑา ไชยงาม จะรับผิดชอบไปประสานให้

2. การประชาสัมพันธ์โดยใช้เสียงตามสายของมัสยิดในหมู่บ้าน

ซึ่งการพูดประชาสัมพันธ์เสียงตามสายทั้ง 2 วิธีนั้นกำหนดการพูดใน 2 ช่วงเวลาคือช่วงเช้า และช่วงเย็น โดยจะเริ่มในวันที่ 3 กรกฎาคม 2546 ซึ่งเป็นวันที่ทีมวิจัยลงพื้นที่

3. การประชาสัมพันธ์โดยการเดินรณรงค์ประชาสัมพันธ์ นอกจากการประชาสัมพันธ์โดยใช้เสียงตามสายแล้ว ทีมวิจัยมีความเห็นว่า เพื่อให้การประชาสัมพันธ์ได้ผลดียิ่งขึ้นควรที่จะทำให้ชาวบ้านรับรู้ว่าเป็นทางการโดยกำหนดวันวันที่ทีมวิจัยลงไปพูดคุยเพื่อประชาสัมพันธ์กับชาวบ้าน ซึ่งนอกจากชาวบ้านจะได้รับรู้แล้วทีมวิจัยยังสามารถรับฟังข้อเสนอแนะและความคิดเห็นจากชาวบ้านได้อีกด้วย ที่ประชุมจึงตกลงเลือกเอาวันที่ 3 กรกฎาคม 2546 เป็นวันที่ทีมวิจัยจะเดินรณรงค์ประชาสัมพันธ์และแนะนำการคัดแยกขยะพร้อมทั้งถือโอกาสพัฒนาชุมชนไปด้วย และเทศบาลยังมีการสนับสนุนเพิ่มเติม โดยเทศบาลจะนำคนงานมาร่วมพัฒนา ร่วมตัดหญ้า ร่วมเก็บขยะในชุมชนครั้งนี้ด้วย ในการเดินครั้งนี้ยังมีการเสนอให้ทำสื่อเป็นเอกสารแผ่นพับ (ดังภาคผนวก ข) แจกแก่ชาวบ้านตามบ้านเรือนเพื่อเป็นการแนะนำเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอย และเป็นการประชาสัมพันธ์ไปในตัวด้วย

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมพัฒนาความชัดเจนของแนวทางการจัดการมูลฝอยในทางการปฏิบัติ (ครั้งที่ 2)

ผลของการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นในการพิจารณาแนวปฏิบัติเพื่อดำเนินการเดินรณรงค์ประชาสัมพันธ์การคัดแยกมูลฝอยและพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นการประชุมต่อเนื่องจากการประชุมครั้งที่ผ่านมานั้น ได้ผลสรุปของการพิจารณาวิธีการประชาสัมพันธ์ดังนี้

1. การแนะนำตัวผู้รับผิดชอบและประสานงานประจำพื้นที่ย่อย ที่ประชุมมีความเห็นว่าการเดินรณรงค์ประชาสัมพันธ์ควรดำเนินการให้เต็มทั้งพื้นที่ 10 พื้นที่ที่ได้กำหนดไว้แล้ว โดยเมื่อเดินไปที่พื้นที่ใด ผู้วิจัยจะเป็นผู้แนะนำตัวผู้รับผิดชอบและประสานงานประจำพื้นที่นั้นให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบเพื่อเอื้อประโยชน์ในการติดต่อประสานงานระหว่างประชาชนกับทีมวิจัย หากประชาชนต้องการคำปรึกษา มีข้อเสนอแนะ หรือต้องการปัจจัยสนับสนุน เช่น ฤกษ์ในการคัดแยกมูลฝอย เป็นต้น

2. ผู้รับผิดชอบประจำพื้นที่ย่อยอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอย เมื่อแนะนำตัวผู้รับผิดชอบประจำพื้นที่แล้ว ผู้รับผิดชอบจะเริ่มอธิบายรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอย โดยในการนี้ที่ประชุมเห็นควรให้มีการผลิตแผ่นพับขึ้นเพื่อเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ โดยทีมวิจัยได้ร่วมกันคิดว่าควรมีแผ่นพับ 2 ชุด (ภาคผนวก ข) แผ่นพับชุดที่ 1 ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับขยะ เรามีส่วนในการแก้ไขปัญหาขยะได้อย่างไร เคล็ดล็บการจัดการขยะประโยชน์ที่จะเกิดแก่ครัวเรือนและชุมชน และระยะเวลาที่ขยะแต่ละชนิดย่อยสลาย ส่วนแผ่นพับชุดที่ 2 ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับ แนวทางในการคัดแยกมูลฝอยของชุมชนปรกติ ตัวอย่างราคาซื้อขายของเก่า โดยในการผลิตแผ่นพับนั้นได้มอบหมายให้ผู้วิจัยเป็นผู้รับผิดชอบ

3. เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ซักถาม

4. แจกถุงคัดแยกมูลฝอยให้กับประชาชน มีการแจกถุงที่ใช้คัดแยกมูลฝอยให้กับประชาชน ซึ่งจะแยกเป็น 4 ประเภท คือ ถุงสีดำ ถุงสีฟ้า ถุงสีแดง และถุงสีเขียว เพื่อใช้ใส่ขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะอันตราย และขยะขายได้ ตามลำดับ

5. พัฒนาชุมชน สมาชิกมีความคิดว่าควรมีการพัฒนาชุมชน เช่น ตัดหญ้าข้างทาง กวาดขยะ เก็บขยะข้างทาง เพื่อเป็นการกระตุ้นชาวบ้านให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการมูลฝอยยิ่งขึ้น และวันดำเนินกิจกรรมนั้นควรจะมีวิทยากรเทศมนตรีหรือเทศมนตรีมาเป็นประธานเพื่อเริ่มกิจกรรมจะทำให้ดูมีความสำคัญยิ่งขึ้น

6. ประเด็นอื่นๆ ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในหมู่บ้านเพื่อให้ชาวบ้านได้รับทราบถึงกิจกรรมในวันนี้ และในระหว่างที่เดินไปตามโซนต่างๆ นั้นมีการถือป้ายผ้าเพื่อเป็นการเชิญชวนแก่ชาวบ้านด้วย ซึ่งป้ายผ้านี้เทศบาลจะเป็นผู้จัดเตรียมให้เพราะว่าเทศบาลมีช่างศิลป์ประจำเทศบาลอยู่แล้ว นอกจากนี้มีการเสนอเพิ่มเติมจากสมาชิกอีกว่าทีมวิจัยที่ลงไปทำกิจกรรมนั้นควรมีการใส่เสื้อทีมที่เหมือนกันซึ่งเป็นการแสดงถึงความพร้อมเพรียงและเป็นทีมงานที่พร้อมจะทำงาน โดยผู้วิจัยได้สนับสนุนเสื้อทีมวิจัยสีน้ำเงินแดงแขนยาว

สรุปว่า ในวันจัดกิจกรรมเดินรณรงค์ประชาสัมพันธ์และแนะนำการคัดแยกมูลฝอยพร้อมทั้งพัฒนาชุมชนนั้น มีกิจกรรมคือ มีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย เดินรณรงค์ถือป้ายผ้า

แจกแผ่นพับเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยและแนะนำเพื่อให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจ แจกถุงที่ใช้ในการคัดแยกมูลฝอย รั้งฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากชาวบ้าน รวมถึงการพัฒนาชุมชน

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมดำเนินการคัดแยกมูลฝอยและพัฒนาชุมชน ครั้งที่ 1

กิจกรรมดำเนินการในวันที่ 3 กรกฎาคม 2546 เริ่มด้วยสมาชิกทีมวิจัยซึ่งใส่เสื้อทีมวิจัยสีน้ำเงินแดงมาพร้อมกันที่บริเวณมัสยิดบ้านปริกตกซึ่งเป็นจุดรวมตัวกัน เมื่อทุกคนมาพร้อมกันแล้วเทศมนตรี กอเส็ม คาลี ซึ่งเป็นเทศมนตรีฝ่ายสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมได้กล่าวเปิดการดำเนินกิจกรรมโดยสรุปความว่ายินดีที่ได้มาร่วมกิจกรรมในครั้งนี้และดีใจที่สมาชิกทีมวิจัยได้เห็นความสำคัญของการจัดการมูลฝอยและได้มาร่วมตัวกันเพื่อรณรงค์ให้ชุมชนได้มีความสะอาดและต้องทำให้ชาวบ้านคนอื่นๆ ได้เห็นความสำคัญของการจัดการมูลฝอยเพื่อช่วยกันทำชุมชนปริกให้สะอาดเมื่อการกล่าวเปิดการดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว ทีมวิจัยก็ตั้งขบวนแล้วเดินไปตามโซนต่างๆ ในการเดินนั้นจะมีการถือป้ายผ้าและพูดประชาสัมพันธ์ผ่านเครื่องขยายเสียงเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอย มีการแจกถุงที่ใช้ในการคัดแยกขยะให้แก่ชาวบ้านตามบ้านต่างๆ และมีการแจกแผ่นพับที่ทีมวิจัยได้ร่วมกันทำขึ้นมาพร้อมทั้งอธิบายประกอบเพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจ หลังจากอธิบายเสร็จแล้ว ทีมวิจัยให้ชาวบ้านได้เสนอแนะหรือเสนอความคิดเห็นต่อการคัดแยกขยะ ในขณะที่ทีมวิจัยเดินไปตามพื้นที่ในโซนต่างๆ นั้นทีมวิจัยช่วยกันเก็บขยะในชุมชน และคนงานของเทศบาลช่วยกันตัดหญ้าข้างทาง มีการกวาดขยะตามถนนหนทาง เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าความร่วมมือกันจัดการขยะเป็นเรื่องสำคัญและทีมวิจัยได้ทำเป็นตัวอย่างพร้อมทั้งเชิญชวนชาวบ้านให้มาร่วมจัดการกัน หลังจากเสร็จกิจกรรมแล้วทีมวิจัยได้นัดพบกันครั้งต่อไปในวันที่ 10 กรกฎาคม 2546 เพื่อพูดคุยสรุปผลกิจกรรม

ข้อสังเกต ชาวบ้านที่ทีมวิจัยลงไปพูดคุยให้การต้อนรับกับกลุ่มทีมวิจัยดีและให้ความสนใจกับการเดินรณรงค์ประชาสัมพันธ์ครั้งนี้ชาวบ้านได้ออกมาดูที่บริเวณหน้าบ้านเมื่อกลุ่มทีมวิจัยเดินผ่าน และสอบถามทีมวิจัยว่าจะคัดแยกมูลฝอยกันเมื่อใด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสนใจของชาวบ้านและนอกจากนี้ชาวบ้านที่ทีมวิจัยลงไปพูดคุยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสะอาดในชุมชนเช่น ชุมชนบ้านปริกจะสะอาดได้ต้องมีการรวมตัวกัน บางคนแสดงความคิดเห็นว่าอยากให้เห็นหมู่บ้านสะอาดเพราะจะทำให้มีความสุขหรือถ้าเราทิ้งมูลฝอยเป็นที่เป็นทางแล้วชุมชนก็จะสะอาด เป็นต้น

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมดำเนินการคัดแยกมูลฝอยและพัฒนาชุมชน ครั้งที่ 2

จัดประชุมในวันที่ 10 กรกฎาคม 2546 ประเด็นที่พิจารณาคือการดำเนินการกิจกรรมวันเดินรณรงค์ประชาสัมพันธ์การคัดแยกมูลฝอยและพัฒนาชุมชนในวันที่ 3 กรกฎาคม 2546 นั้นมีความสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ส่วนของการพัฒนาชุมชนนั้นชุมชนสะอาดขึ้นมากหลังจากทีมวิจัยและเทศบาลมาพัฒนาทั้งเก็บขยะ กวาดขยะและตัดหญ้าข้างทาง ขยะตามถนนลดลงคนทิ้งขยะตามทางน้อยลงสมาชิกคนหนึ่งได้แสดงความเห็นว่า “การที่คนทิ้งขยะตามทางถนนลดลงน่าจะมาจากการที่ทีมวิจัยเดินรณรงค์และทำตัวอย่างในการจัดการเก็บขยะให้ชุมชนได้เห็นเพราะหลังจากนั้นสังเกตเห็นชาวบ้านทิ้งขยะลงถังมากขึ้นซึ่งชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือดี” (กันติมา สงกา, 3 กรกฎาคม 2546)

2. การคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือนนั้น พบว่าชาวบ้านยังไม่เข้าใจและเห็นความสำคัญของการคัดแยกขยะเท่าที่ควร เนื่องจากสมาชิกทีมวิจัยสังเกตเห็นหลายบ้านนำขยะมาเททิ้งใส่ถังของเทศบาลโดยที่ยังไม่มีการคัดแยกขยะใส่ถังเลย

3. การเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการจัดการมูลฝอย ที่ประชุมยังมีการคิดกันอีกว่าทีมวิจัยควรเพิ่มความรู้และประสบการณ์ในการจัดการมูลฝอยเพื่อจะได้เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาดำเนินการสิ่งต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยในชุมชน นอกจากนี้สมาชิกทีมวิจัยต้องการทราบว่าในการจัดการมูลฝอยที่ดำเนินการในชุมชนอื่นมีการดำเนินการกันอย่างไร ที่ประชุมจึงมีมติว่าควรมีการศึกษาดูงาน เพื่อทีมวิจัยจะได้มีมุมมองในการจัดการมูลฝอยที่กว้างไกลขึ้น และอาจจะสามารถนำความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับมาประยุกต์เข้ากับการจัดการมูลฝอยของชุมชนปรึก เพื่อให้การจัดการมูลฝอยของชุมชนปรึกมีประสิทธิภาพขึ้น โดยตกลงที่จะศึกษาดูงานที่เทศบาลเมืองปัตตานี ในวันที่ 19 สิงหาคม 2546

4. การดำเนินการแก้ปัญหาการคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือน เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นดังที่ทีมวิจัยได้สังเกตเห็น (ดังที่กล่าวมาแล้วในข้อที่ 2) ที่ประชุมจึงตกลงกันว่า น่าจะมีการจัดประชุมกลุ่มย่อยกับชาวบ้านตามโซนต่างๆ เพื่อเป็นการเพิ่มความเข้าใจและกระตุ้นให้ชาวบ้านได้เห็นความสำคัญของการคัดแยกมูลฝอย เพราะการคัดแยกมูลฝอยครั้งนี้เป็นการคัดแยกทั้งชุมชน แต่ละบ้านก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเมื่อให้เขาได้รู้ว่าบ้านเขาก็มีส่วนทำให้ชุมชนสะอาดด้วย พร้อมกันนี้ก็จะเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างชาวบ้านกับทีมวิจัยและหากชาวบ้านมีข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะทีมวิจัยก็จะได้นำมาปรับปรุงได้ นับว่าการประชุมกลุ่มกับชาวบ้านมีความจำเป็นอย่างยิ่งในที่ประชุมมีมติกำหนดวันและเวลาที่จะประชุมกลุ่มกับชาวบ้านเป็นวันที่ 14 17 19 21 และ 23 กรกฎาคม 2546 ตามโซนต่างๆ สำหรับเวลาในการประชุมนั้นที่ประชุมเห็นว่าควรจะเป็นช่วงเย็นประมาณเวลา 16.00 น เพราะชาวบ้านเลิกจากการทำงานแล้วจะได้มีเวลามาประชุมกลุ่ม จุด

ประสงค์ของการประชุมกลุ่มย่อยคือ 1. เพื่อต้องการให้ชุมชนนอกเหนือจากทีมวิจัยเข้ามามีส่วนในการเสนอความคิดเห็นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการมูลฝอยในชุมชน 2. ถู้อโอกาสแนะนำการคัดแยกมูลฝอยแก่ชาวบ้านเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน และ 3. ต้องการชักจูงคนในชุมชนที่นอกเหนือจากทีมวิจัยเข้ามาร่วมการดำเนินการคัดแยกมูลฝอย

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมดำเนินการคัดแยกมูลฝอยและพัฒนาชุมชน ครั้งที่ 3

ในการประชุมกลุ่มย่อยตามโซนต่างๆเริ่มดำเนินการจากวันที่ 14 กรกฎาคม 2546 โดยมีลำดับการประชุมตามโซนดังนี้

วันที่	ผู้รับผิดชอบพื้นที่	สถานที่ประชุม	ผู้ร่วมพูดคุย	หมายเหตุ
14 กรกฎาคม 2546	คุณสาวิตตรี หล่าบุ๋ และ คุณบีค๊ะ เส้นทอง คุณฝ๊ะ บิลราหิม และ คุณจะ หมัดระหมาน	บ้านคุณเจ๊ะสัน บิลราหิม	15	ภาคผนวก ก.
17 กรกฎาคม 2546	คุณยะหมู่ ขุนหมาน คุณสุวัยค๊ะหมัดอาดัม คุณหับเสาะ เป็นเหล็บ และ คุณลิขอ หมัดยูโ้สะ	บ้านคุณลิมาะ เลหนูด	13	ภาคผนวก ก.
19 กรกฎาคม 2546	คุณกันติมา สงกา คุณหับเสาะ สงกา และ คุณเสาศ๊ะ เลหนูด	บ้านคุณประภา ยีขุน	13	ภาคผนวก ก.
21 กรกฎาคม 2546	คุณสุณี หวันเต๊ะ และคุณสน หมัดละ	คุณดีหมีะ มุสา	18	ภาคผนวก ก.
23 กรกฎาคม 2546	คุณสน หมัดละ ที่เหลืออีกครึ่งหนึ่ง คุณวิณา ยีขุน คุณรุษะยะ ทองเล็ก และคุณอุไรรัตน์ หมัดอาดัม	คุณหรือเมียะ โ้สะคำ	16	ภาคผนวก ก.

จากการลงไปประชุมกับชาวบ้าน 5 ครั้งเป็นเวลา 5 วันนั้นได้มีการดำเนินการคือทั้งผู้วิจัยและทีมวิจัยประจำโซนร่วมกันพูดคุยและรับฟังข้อคิดเห็นของชาวบ้านที่มารวมตัวกันเป็นกลุ่มๆ รวมทั้งมีการอธิบายแผ่นชาร์ตโดยผู้รับผิดชอบประจำโซนและผู้วิจัยกล่าวสรุปในตอนท้ายอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา ความหมายของมูลฝอย ประเภทของมูลฝอยพร้อมตัวอย่างความน่ากลัวหรืออันตรายจากมูลฝอย ความเกี่ยวโยงของมูลฝอยต่อความเป็นอยู่ของคน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหามูลฝอย วิธีการคัดแยกมูลฝอย (ใส่ถุงสีดำ แดง ฟ้า เขียว) ประโยชน์ของการคัดแยกมูลฝอย พบว่าการพูดคุยอธิบายครั้งนี้ได้รับความสนใจและการตอบรับจากชาวบ้านเป็นอย่างดีสังเกตได้จากการที่ชาวบ้านตั้งคำถามซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวกับความยากง่ายของการคัดแยก และเกี่ยวกับการนำถุงที่คัดแยกมาจากที่ใด ซึ่งทีมวิจัยก็ได้ชี้แจงให้ทราบ มีการให้ข้อเสนอแนะแก่ทีมวิจัยว่าควรจะให้เทศบาลลงมาแนะนำด้วยเพื่อให้เทศบาลได้ใกล้ชิดกับชาวบ้าน และสามารถนำไปปัญหาไปแก้ไขได้ซึ่งชาวบ้านต้องการพูดคุยและรับรู้ถึงการดำเนินการของเทศบาล

เกี่ยวกับชุมชน ซึ่งทีมวิจัยได้รับทราบและปรึกษากับทางเทศบาล และจากการที่ผู้วิจัยได้พูดคุยกับ คุณมณฑา ไชยงาม ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของเทศบาลเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2546 ถึงข้อเสนอแนะของ ชาวบ้านที่อยากให้เทศบาลลงไปประชุมชน ซึ่งคุณมณฑา ไชยงามได้แสดงความคิดเห็นถึงการลงชุมชนว่า “เทศบาลเองก็ต้องการที่จะลงไปพบกับชาวบ้านในชุมชนด้วยเช่นกันเพราะในฐานะที่เป็น หน่วยงานในท้องถิ่นที่ต้องมีความสัมพันธ์กับชุมชน แต่ติดขัดในเรื่องของช่วงเวลาที่ลงไปประชุม ชน ทำให้บางครั้งงานภาคสนามที่ต้องลงไปประชุมชนทำได้ไม่เต็มที่ แต่เทศบาลก็ไม่ละเลยปัญหา ของชุมชน และพร้อมจะร่วมมือกับคนในชุมชนช่วยกันจัดการปัญหาและพัฒนาชุมชนในทุกครั้งที่ โอกาสอำนวย” (มณฑา ไชยงาม (สัมภาษณ์), 23 กรกฎาคม 2546)

กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมเสริมการเรียนรู้

เนื่องจากสมาชิกทีมวิจัยได้มีความคิดที่ต้องการเพิ่มความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย ซึ่งจากการระดมสมองเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2546 ที่ประชุมได้เสนอให้มีการ เรียนรู้จากองค์กรหรือหน่วยงานอื่น ที่ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย จึงเสนอให้มีการศึกษา ศึกษานที่เทศบาลเมืองปัตตานี ในวันที่ 19 สิงหาคม 2546 การไปศึกษาศึกษานครั้งนี้มีการบรรยาย ประกอบกับการฉายสไลด์โดยผู้อำนวยการกองสาธารณสุขของเทศบาลเมืองปัตตานี การบรรยาย ครอบคลุมประเด็นดังต่อไปนี้ ลักษณะสภาพทั่วไปของพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี โครงการจัดการ มูลฝอยของเทศบาล เช่น โครงการธนาคารขยะในโรงเรียน โครงการขยะแห้งแลกไข่ โครงการถนน ปลอดถังขยะในถนนบางสาย โครงการหมักจุลินทรีย์น้ำ การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีการตั้ง อาสาสมัครสิ่งแวดล้อมในชุมชน ชุมชนละ 2 คน (เทศบาลมีค่าจ้างต่อเดือนคนละ 2,000 บาท)

ในการฟังบรรยายนั้นสมาชิกทีมวิจัยให้ความสนใจอย่างยิ่ง สังเกตได้จากสมาชิกนำ สมุดเข้าไปจดบันทึก รายละเอียดต่างๆ ที่ผู้บรรยายได้อธิบาย และมีการซักถามในประเด็นที่ไม่เข้าใจ หลังจากฟังการบรรยายจบแล้ว คณะผู้ศึกษาศึกษานได้ไปเยี่ยมชมโรงผลิตจุลินทรีย์น้ำของเทศ บาล และดูการสาธิตการทำจุลินทรีย์น้ำจากเจ้าหน้าที่ประจำโรงงาน จากการที่สมาชิกได้มีการซัก ถามถึงการทำจุลินทรีย์น้ำจากเจ้าหน้าที่ผู้ทำการสาธิตให้ดูนั้นทำให้ทราบว่าในการหมักนั้นต้องใช้ วัตถุดิบดังนี้ น้ำสะอาด เช่น น้ำบ่อหรือน้ำประปาหากเป็นน้ำประปาต้องตั้งทิ้งไว้ประมาณ 2 วันก่อน ใช้น้ำปริมาณ 150 ลิตร เศษผักหรือเปลือกผลไม้สับให้เป็นชิ้นเล็กๆ 15 - 18 กิโลกรัม ใส่ในถุงปุ๋ยที่ มีการเจาะรูให้เป็นรูเล็กๆ กากน้ำตาล 8 ลิตร หัวเชื้อ (อาจจะทำเองหรือซื้อก็ได้) หมักสิ่งเหล่านี้ไว้ ด้วยกัน ประมาณ 7 วันก็จะได้จุลินทรีย์น้ำสามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ราด ส้วมป้องกันไม่ให้ส้วมเต็มเร็ว ชักห้องน้ำ ผสมน้ำรดต้นไม้ เป็นต้น เมื่อเสร็จจากการศึกษาศึกษานที่ เทศบาลเมืองปัตตานีแล้ว ทีมวิจัยนัดประชุมครั้งต่อไปในวันที่ 25 สิงหาคม 2546

วันที่ 25 สิงหาคม 2546 ทีมวิจัยพร้อมกันที่บริเวณมัธยม หมู่ที่ 6 มีผู้เข้าร่วมประกอบ ด้วยทีมวิจัยฝ่ายประชาชนจำนวน 14 คน (รายชื่อดังภาคผนวก ก) และเจ้าหน้าที่ของเทศบาลจำนวน 2 คนคือ เทศมนตรีโกเส็ม ดาอี และหัวหน้าฝ่ายสาธารณสุขคุณมณฑา ไชยงาม จุดประสงค์ของการพูดคุยเพื่อ ต้องการสรุปถึงการศึกษาดูงานเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2546 และร่วมกันคิดว่าจะนำ ประสพการณ์จากการที่ได้ไปศึกษาดูงานมาใช้ประโยชน์อย่างไร สรุปการดำเนินกิจกรรมด้านการ จัดการมูลฝอยของเทศบาลเมืองปัตตานี ที่ประชุมมีความคิดว่า สามารถนำแนวคิดบางอย่างมา ดำเนินการในชุมชนได้ คือจัดทำโครงการเกี่ยวกับมูลฝอยที่นำไปรีไซเคิลได้ (มูลฝอยขายได้) และ โครงการที่เกี่ยวกับมูลฝอยเปียก

กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมโครงการขยะแลกของ และโครงการจุลินทรีย์น้ำ

จากการไปศึกษาดูงานที่เทศบาลเมืองปัตตานีเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2546 และการพูดคุยในวันที่ 25 สิงหาคม 2546 ทำให้สมาชิกทีมวิจัยเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย และสามารถที่จะนำประสพการณ์จากการศึกษาดูงานมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์เพื่อการจัดการมูลฝอย ในชุมชน มีผลทำให้เกิดโครงการขึ้นมา 2 โครงการคือ โครงการขยะแลกของของชุมชนปริกตก และโครงการจุลินทรีย์น้ำ มีรายละเอียดของผลจากกิจกรรมแบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. รายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับโครงการขยะแลกของ

1.1 สิ่งที่จะใช้แลกกับมูลฝอย สมาชิกได้มีการกำหนดให้ใช้ไข่ไก่เป็นสิ่งที่จะใช้ แลกกับมูลฝอยที่คนในชุมชนจะนำมาแลก

1.2 ทุนในการดำเนินงาน มีการรวบรวมเงินจากสมาชิกทีมวิจัยตั้งเป็นกองกลาง เพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินการคนละ 50 บาท และมีงบประมาณสนับสนุนซึ่ง คุณมณฑา ไชยงาม ที่เป็นหัวหน้าฝ่ายสาธารณสุข ของเทศบาลตำบลปริกตกล่าวว่าจะมีการนำมาสมทบในภายหลัง

1.3 การจัดบันทึกการดำเนินงาน มีสมุดบันทึกการดำเนินงานในแต่ละครั้ง

1.4 วันเวลาดำเนินโครงการ กำหนดวันเวลาดำเนินโครงการโดยการดำเนิน โครงการนั้นกำหนดให้มีการนำมูลฝอยมาแลกอาทิตย์ละครั้ง โดยให้นำมาแลกทุกวันอาทิตย์ ซึ่งตกลงกันว่าจะเริ่มดำเนินการในวันอาทิตย์ที่ 7 กันยายน 2546

1.5 การขายต่อมูลฝอยของโครงการ เมื่อโครงการมีมูลฝอยที่ชาวบ้านนำมาแลก พอสมควรก็จะมีการติดต่อกับชาเลี้ยงเพื่อขายมูลฝอยของโครงการและนำเงินที่ได้มาใช้ในการดำเนินงานของโครงการต่อไป

1.6 การดำเนินการ มีการตั้งคณะทำงานและแบ่งหน้าที่กัน ประกอบด้วย

1.6.1 ฝ่ายสถานที่ใช้บริเวณบ้านของคุณบุษยะ ทองเล็ก เป็นสถานที่ดำเนินการของโครงการและเป็นที่ยึดมูลฝอยชั่วคราว ของโครงการเพื่อรอการขายต่อให้ชาเลี้ยง

1.6.2 ฝ่ายการเงินและบัญชี รับผิดชอบโดยคุณอุไรรัตน์ หมัดอาดัม และคุณพีเสาะ เบ็ญเหล็กซึ่งจะทำหน้าที่เก็บเงินจากสมาชิก จัดบันทึกการดำเนินงานของโครงการในแต่ละครั้ง

1.6.3 ฝ่ายติดต่อขายมูลฝอยกับชาเลี้ยง รับผิดชอบโดยคุณสน หมดและหน้าที่คือติดต่อกับชาเลี้ยง เพื่อขายมูลฝอย ที่ได้จากชาวบ้าน

1.6.4 ฝ่ายจ่ายไข่ไก่ รับผิดชอบโดย คุณยาห่มุ ขุนหมาน หน้าที่จ่ายไข่ไก่ให้กับผู้ที่นำมูลฝอยมาแลก

1.6.5 ฝ่ายชั่งน้ำหนักมูลฝอยรับผิดชอบโดยคุณบุษยะ ทองเล็ก ทำหน้าที่ชั่งน้ำหนักของมูลฝอยเพื่อเทียบกับราคาของไข่ไก่

1.6.6 จุดรับมูลฝอยเมื่อมีคนนำมูลฝอยมาแลก ทุกคนจะช่วยกันโดยทำหน้าที่แยกประเภทของมูลฝอยออกเป็นประเภทต่างๆ เพื่อชั่งน้ำหนักแต่ละประเภท

ในการดำเนินโครงการขยะแลกของชุมชนปรกติค มีการดำเนินการตั้งแต่วันที่ 7 กันยายน 2546 จนถึงวันที่ 14 ธันวาคม 2546 มีมูลฝอยที่ชาวบ้านนำมาแลกไข่แยกประเภทได้เป็น 7 ประเภท ได้แก่ พลาสติก กระป๋อง เหล็ก อลูมิเนียม ยาง กระดาษ และขวดแก้ว และคิดเป็นน้ำหนักรวมของมูลฝอยได้เป็น 446.6 กิโลกรัม (ไม่รวมขวดแก้วซึ่งนับเป็นใบ) ในจำนวนนี้เป็นน้ำหนักของพลาสติกมากที่สุด คือ 225.8 กิโลกรัม และรองลงมาเป็นน้ำหนักของเหล็ก 78.9 กิโลกรัม (รายละเอียดจะได้กล่าวไว้ในหัวข้อผลการดำเนินโครงการในชุมชน ต่อไป)

2. รายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับโครงการจุลินทรีย์น้ำ

ในส่วนของการโครงการจุลินทรีย์น้ำ ซึ่งทีมวิจัยเห็นว่าเป็นการใช้ประโยชน์จากมูลฝอยเปียก และเมื่อทำแล้วจุลินทรีย์น้ำก็สามารถที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ใช้ล้างส้วม ล้างห้องน้ำ รดน้ำต้นไม้ เป็นต้น สำหรับวิธีการทำนั้นทีมวิจัยก็ได้ทราบจากการที่ไปศึกษาจากเทศบาลเมืองปัตตานีมาแล้ว การดำเนินโครงการนั้นได้กำหนดผู้รับผิดชอบที่จะเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ คือ เทศบาลเป็นผู้สนับสนุนถังพลาสติก 200 ลิตรและกากน้ำตาล คุณกันติมา สงกา และคุณบุษยะ ทองเล็ก จะเป็นผู้รวบรวมเศษผักและเปลือกผลไม้ สำหรับสถานที่ดำเนินการนั้นตกลงกันว่า จะใช้บริเวณหลังบ้านของคุณสุมิตร ยีขุน เป็นสถานที่สำหรับการหมักจุลินทรีย์น้ำ นอกจากนี้สมาชิกมีความคิดว่าควรเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ชาวบ้านด้วย ซึ่งการดำเนินโครงการ

นั้นในตอนแรกจะจัดในวันที่ 5 กันยายน 2546 แต่เนื่องจากวิทยากรไม่สะดวกจึงได้กำหนดเป็นวันที่ 7 กันยายน 2546

3. การประชาสัมพันธ์โครงการ

หลังจากคิดโครงการทั้ง 2 โครงการแล้วสมาชิกก็มีความคิดว่าควรจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้ทราบก่อนเพื่อชาวบ้านจะได้มาร่วมโครงการ การประชาสัมพันธ์นั้นใช้วิธีการ ดังนี้

- 3.1. การแจกแผ่นพับ (ดังภาคผนวก ข)
- 3.2. การพูดออกเสียงตามสายของเทศบาล และของมัสยิดหมู่ที่ 6
- 3.3. การติดโปสเตอร์ ตามจุดรวมคนต่างๆ ทั่วทั้งชุมชน
- 3.4. ทีมวิจัยจะช่วยบอกต่อกันแบบปากต่อปาก กับชาวบ้านอีกทางหนึ่งด้วย

นัดกันว่าจะมีการประชาสัมพันธ์ในชุมชนวันที่ 2 และ 3 กันยายน 2546 เมื่อประชาสัมพันธ์เสร็จแล้ว ในวันที่ 7 กันยายน 2546 ก็จะเป็นการเปิดโครงการขยะแลกของชุมชนปริกตค และโครงการจุลินทรีย์น้ำ โดยเชิญนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลปริกมาเป็นประธานในการเปิดดำเนินโครงการทั้ง 2 โครงการด้วย

วันที่ 2 และวันที่ 3 กันยายน 2546 ผู้วิจัยและทีมวิจัยได้มีกิจกรรมประชาสัมพันธ์ในชุมชน จุดมุ่งหมายเพื่อต้องการแนะนำโครงการที่จะมีการดำเนินการในชุมชนให้ชาวบ้านทั้งที่เป็นเด็กและผู้ใหญ่ได้ทราบ คือ โครงการขยะแลกของชุมชนปริกตค และโครงการจุลินทรีย์น้ำ รวมทั้งชี้แจงประโยชน์ที่ชาวบ้านจะได้รับ และเชิญชาวบ้านมาร่วมโครงการทั้ง 2 โครงการ

ผู้วิจัยและทีมวิจัยได้ร่วมกันแจกแผ่นพับ (ภาคผนวก ข) ตามบ้านเรือนชาวบ้าน เพื่อแนะนำโครงการ อีกทั้งเชิญชวนให้มาร่วมเปิดโครงการและร่วมดำเนินโครงการ และมีการติดป้ายโปสเตอร์ขนาด A3 ตามจุดที่รวมคนต่างๆ เช่นร้านค้า ร้านน้ำชา บ้านผู้นำชุมชน ป้ายประกาศของมัสยิด เป็นต้น โดยเนื้อหาในแผ่นพับและโปสเตอร์ประกอบด้วย ประโยชน์ที่จะได้รับ กำหนดการดำเนินงานของโครงการวันที่และเวลา ข้อความเชิญชวนต่างๆ รวมทั้งมีรูปภาพที่น่าสนใจ สำหรับการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายนั้นมีการประชาสัมพันธ์ 2 จุด จุดแรกให้เจ้าหน้าที่ของเทศบาลพูดประชาสัมพันธ์และเชิญชวนชาวบ้าน เข้า - เย็น จุดที่ 2 ให้คุณสะแอ หล่านู พูดจากเครื่องขยายเสียงของมัสยิด เข้า - เย็นเช่นกัน ซึ่งอุปกรณ์ที่เตรียมไปในวันนี้ประกอบด้วย

1. แผ่นพับประชาสัมพันธ์และเชิญชวนมาร่วมงาน โครงการขยะแลกของ จำนวน

200 ชุด

2. แผ่นพับประชาสัมพันธ์และเชิญชวนมาร่วมงาน โครงการจุลินทรีย์น้ำ จำนวน 200 ชุด

3. โปสเตอร์ขนาด A3 จำนวนโครงการละ 20 ชุด

กิจกรรมวันที่ 7 กันยายน 2546 กิจกรรมเปิดและดำเนินโครงการขยะแลกของชุมชนปริกตกและโครงการจุลินทรีย์น้ำ สถานที่คือบริเวณมัสยิดหมู่ที่ 6 กิจกรรมในวันนี้เป็นการเปิดตัวและดำเนินโครงการขยะแลกของชุมชนปริกตก และโครงการจุลินทรีย์น้ำโดยมีบุคคลเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลปริก และเทศมนตรีฝ่ายสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม หัวหน้าฝ่ายสาธารณสุข และวิทยากร 3 ท่าน และมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้จำนวน 54 คน (รายชื่อดังภาคผนวก ก) ซึ่งพิธีเปิดโครงการดังกล่าวโดยนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลปริก (คุณสุรียา ยีขุน) เป็นประธาน กล่าวรายงานโดยประธานทีมวิจัย (คุณสุมิตร ยีขุน) และมีคุณสะแอ หล่าบุ เป็นพิธีกรดำเนินการ หลังจากที่นายกเทศมนตรีเปิดโครงการเสร็จแล้ว ได้มีการบรรยายโดยวิทยากรในเรื่องเกษตรธรรมชาติ และการทำจุลินทรีย์น้ำ ซึ่งบรรยายโดยอาจารย์ดำเนิน ศรีสุวรรณ อดีตอาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดโลกา อำเภอสิงหนคร ปัจจุบันเป็นข้าราชการบำนาญและยังเป็นวิทยากรประจำศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรธรรมชาติวิทยุประจำภาคใต้ตอนล่าง สาขาภาคใหญ่อีกด้วย การบรรยายจะเป็นในลักษณะของการใช้การซักถามและใช้แผ่นภาพ ประกอบกับการให้ดูของจริง เช่นหัวเชื้อ (EM) กากน้ำตาล ยอดใบไม้ต่างๆ

หลังจากการบรรยายเสร็จแล้วทีมวิจัยได้ร่วมกันทำจุลินทรีย์น้ำโดยมีการแนะนำจากคุณณรงค์วรรณ ไชยทอง และคุณอมฤต เรืองโรจน์ ซึ่งเป็นวิทยากรประจำศูนย์ดังกล่าว นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เตรียมแผ่นพับให้ความรู้เกี่ยวกับจุลินทรีย์น้ำ (ดังภาคผนวก ข) ไปแจกให้กับทีมวิจัยและชาวบ้านที่มาในครั้งนี้อย่างเป็นการเสริมความรู้ให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการทำจุลินทรีย์น้ำยิ่งขึ้น หลังจากที่ทีมวิจัยได้ร่วมกันทำจุลินทรีย์น้ำเสร็จแล้วมีการดำเนินโครงการขยะแลกของ

ในการดำเนินโครงการขยะแลกของซึ่งเป็นครั้งแรก มีผู้ให้ความสนใจทั้งเด็กและผู้ใหญ่เพราะก่อนหน้านี้ได้มีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้า ซึ่งมีการนำมูลฝอยมาแลกหลายอย่าง เช่นพลาสติกต่างๆ ขวดน้ำพลาสติก กระดาษลัง ขวดแก้วต่างๆ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นจำพวกพลาสติก และมีการใช้ไปทั่วทั้งสิ้นจำนวน 90 ฟอง ซึ่งการดำเนินโครงการในครั้งนี้เป็นการดำเนินงานในลักษณะของการเชิญชวนหรือเป็นการสร้างแรงจูงใจ กล่าวคือ ในการดำเนินการไม่มีการใช้ตาชั่งเพื่อชั่งน้ำหนักมูลฝอยเพราะทีมวิจัยสังเกตเห็นผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเด็กทีมวิจัยจึงไม่เข้มงวดกับน้ำหนักของมูลฝอยมากนัก อีกทั้งการดำเนินงานเพียงเป็นครั้งแรกหากจริงจังหรือเข้มงวดเกินไปเกรงว่าจะทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนในการดำเนินงานครั้งต่อ

ไป สำหรับผลของการดำเนินโครงการขยะแลกของโดยละเอียดผู้วิจัยจะนำเสนอไว้ใน หัวข้อที่ 4.3 ผลการดำเนินโครงการจัดการมูลฝอยในชุมชน อีกครั้ง

กิจกรรมที่ 7 กิจกรรมติดตามความก้าวหน้าการดำเนินการจัดการมูลฝอยในชุมชน

กิจกรรมการติดตามการดำเนินการจัดการมูลฝอยในชุมชนนั้นเริ่มตั้งแต่เมื่อมีการคัดแยกมูลฝอยในชุมชนตั้งแต่วันที่ 3 กรกฎาคม 2546 เป็นต้นมา กิจกรรมติดตามความก้าวหน้าเป็นกิจกรรมที่ทำตลอดกระบวนการ โดยการติดตามครั้งแรกนั้นเป็นการติดตามหลังจากที่เริ่มคัดแยกมูลฝอยในชุมชนไปแล้ว 25 วัน การติดตามครั้งที่ 2 เป็นการติดตามหลังการคัดแยกมูลฝอยในชุมชนไปแล้ว 47 วัน และการติดตามครั้งที่ 3 เป็นการติดตามหลังการคัดแยกมูลฝอยในชุมชนไปแล้ว 75 วัน และในช่วงนี้มีการดำเนินโครงการขยะแลกของและโครงการจุลินทรีย์น้ำในชุมชนแล้ว ซึ่งครั้งนี้ นอกจากเป็นการติดตามการคัดแยกมูลฝอยในชุมชนแล้วยังมีการติดตามการดำเนินโครงการขยะแลกของและโครงการจุลินทรีย์น้ำด้วย ซึ่งทั้งหมดผู้วิจัยขอแยกมานำเสนอภายใต้หัวข้อการติดตามความก้าวหน้า เพื่อให้เห็นภาพของกิจกรรมการติดตามทั้งหมดที่ทีมวิจัยได้ดำเนินการ ซึ่งการดำเนินการติดตามทั้ง 3 ครั้งนั้นมีรายละเอียดดังนี้

7.1. กิจกรรมการติดตามการดำเนินการจัดการมูลฝอยในชุมชน ครั้งที่ 1

กิจกรรมจัดในวันที่ 28 กรกฎาคม 2546 ซึ่งจากการที่มีการทดลองคัดแยกมูลฝอยในชุมชนตั้งแต่วันที่ 3 กรกฎาคม 2546 เป็นต้นมานั้นทีมวิจัยต้องการที่จะติดตามสภาพของชุมชนว่า เป็นอย่างไร จากการร่วมสะท้อนของทีมวิจัยทำให้ทราบว่า มีบางบริเวณที่สังเกตได้ว่ายังไม่เรียบร้อย อยู่ 4 เขต (โซน) คือ

บริเวณที่ 1 ผู้รับผิดชอบคือคุณยาห่ม ขุนหมาน และคุณสุวิทย์ะ หมัดอ่าม

ปัญหาของพื้นที่บริเวณนี้คือชาวบ้านบางบ้านยังไม่เข้าใจเมื่อมีคนเอาขยะที่แยกใส่ถุงแล้วมาวางที่ถังขยะที่อยู่บริเวณหน้าบ้านก็เข้าใจว่าการที่คนเหล่านั้นนำขยะมาวางไว้นั้นคือการนำความสกปรกมาวางไว้หน้าบ้านของตนหรือเห็นหน้าบ้านของตนเป็นที่รองรับความสกปรก

บริเวณที่ 2 ผู้รับผิดชอบคือคุณหับเส้าะ เป็นเหล็บ และ คุณลิขอ หมัดยูโส๊ะ

บริเวณนี้ยังมีความสกปรกอยู่ จากการสะท้อนของคุณลิขอ ซึ่งอยู่ในโซนนี้มีว่า “ในบริเวณนี้มีเด็กมากและเด็กเหล่านี้จะมีการทิ้งไม่เป็นที่เป็นทางทำให้เกิดความสกปรกและคนที่ไม่ได้อาศัยบริเวณนี้นำขยะมาทิ้งบริเวณนี้ทั้งกลางวันและกลางคืน” (ลิขอ หมัดยูโส๊ะ, 28 กรกฎาคม 2546)

บริเวณที่ 3 ผู้รับผิดชอบ คือคุณสุณี หวันเต๊ะ

ปัญหาคือยังมีความสกรปรกอยู่ซึ่งคุณสุณี หวันเต๊ะ ได้สะท้อนว่า “มีบางบ้านที่ยัง สกรปรกอย่างชัดเจนอยู่เหมือนกัน”

บริเวณที่ 4 ผู้รับผิดชอบหลักคือคุณสน หมัดและ คุณเสาด๊ะ เลहनุด

ปัญหาของความสกรปรกในบางพื้นที่ซึ่งผู้รับผิดชอบได้สะท้อนว่า “ในโซนนี้ก็มี ลักษณะคล้ายๆ กันคือยังมีความสกรปรกอยู่ในบางจุด” (สน หมัดและ 28 กรกฎาคม 2546)

ส่วนบริเวณอื่นๆ จากการที่ทีมวิจัยได้สังเกตนั้นมีความสะอาดพอสมควร

เมื่อพบปัญหา ทีมวิจัยได้ระดมสมองเพื่อจัดการกับปัญหา ซึ่งที่ประชุมมีความคิดว่าทีม วิจัยควรพูดคุยทำความเข้าใจกับชาวบ้านตามพื้นที่ ที่มีปัญหาเพื่อแนะนำเพิ่มเติมพร้อมทั้งมีการแจก และอธิบายแผ่นพับ (ดังภาคผนวก ข) และแจกถุงคัดแยกขยะให้แก่ชาวบ้านเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ ชาวบ้านในบริเวณนั้นเกิดการตื่นตัวและร่วมกันคัดแยกและทิ้งมูลฝอยให้ถูกต้อง ในเรื่องของการลง ไปในโซนที่มีปัญหานั้นมีการเสนอจากสมาชิกว่าควรให้เจ้าหน้าที่เทศบาลซึ่งเป็นสมาชิกทีมวิจัยอยู่ แล้วมาร่วมลงพื้นที่ในครั้งนี้ด้วยเพราะจะเป็นการเพิ่มน้ำหนักความเชื่อถือแก่ชาวบ้านได้มากขึ้น ซึ่ง ในที่ประชุมก็เห็นด้วยและนัดกันว่าจะร่วมกันลงไปติดตามในวันที่ 4 สิงหาคม 2546

วันที่ 4 สิงหาคม 2546 ซึ่งเป็นวันที่ทีมวิจัยตกลงกันว่าจะร่วมกันลงไปในพื้นที่โซนที่ ต้องมีการปรับปรุงจากการที่ทีมวิจัยมีการสะท้อนในครั้งที่แล้ว ในวันที่มีผู้เข้าร่วมที่เป็นทีมวิจัยฝ่าย ชาวบ้านจำนวน 16 คน (รายชื่อดังภาคผนวก ก) และมีตัวแทนจากเทศบาลคือเทศมนตรีฝ่ายสา ธารณสุขและสิ่งแวดล้อมคุณกอเส็ม คาฮี และหัวหน้าฝ่ายสาธารณสุข คุณมณฑา ไชยงาม มาร่วม กิจกรรมในครั้งนี้ด้วย

สมาชิกทีมวิจัย (พร้อมเทศบาล) ลงไปพูดคุยกับชาวบ้านในบริเวณความรับผิดชอบ ของคุณยาหมู่ ขุนหมาน เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจว่าถึงขยะของเทศบาลที่ตั้งอยู่หน้าบ้านนั้นเป็นถึง ขยะของส่วนรวมไม่ใช่เป็นถึงขยะของส่วนตัว ดังนั้นคนอื่นๆ ก็สามารถมาใช้ถึงขยะเพื่อทิ้งขยะได้ จากการชี้แจงดังกล่าวทำให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจและชาวบ้านได้ให้ข้อเสนอแนะแก่เทศบาลว่า ควรจัดหาถังขยะเพิ่มเติมอย่างเพียงพอ ซึ่งเทศมนตรีก็รับปากว่าจะนำเรื่องนี้ไปหารือในคณะผู้ บริหารของเทศบาล หลังจากพูดคุยกันแล้วมีการแจกแผ่นพับเพื่อเสริมความเข้าใจยิ่งขึ้น นอกจากนี้ นั้นยังมีการแจกถุงที่ใช้คัดแยกมูลฝอยเพื่อเป็นการกระตุ้นชาวบ้านให้แยกและจัดการมูลฝอย

นอกจากนี้ในอีก 3 บริเวณ ที่มีปัญหาเรื่องของความสกรปรกนั้น ทีมวิจัย (รวมทั้ง เทศบาล) ได้ลงไปพูดคุยกับชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ทั้ง 3 โซนคือโซนของคุณลิขิต หมัดยูโส๊ะ โซน คุณสุณี หวันเต๊ะ และโซนของคุณสน หมัดและ การสอบถามชาวบ้านถึงสาเหตุที่บริเวณดังกล่าวยัง มีความสกรปรกและมีมูลฝอยอยู่ตามบริเวณถนน ทำให้ทราบว่าบริเวณที่สกรปรกนี้เป็นบริเวณที่มี

ร้านค้าตั้งอยู่ซึ่งร้านค้าจะเป็นแหล่งรวมคน เมื่อมีคนซื้อของจากร้านค้า มีการทิ้งวัสดุห่ออาหารหรือวัสดุที่ห่อของใช้ไม่เป็นที่ โดยเฉพาะเด็กๆ สมาชิกทีมวิจัยจึงได้ขอความร่วมมือกับทางร้านค้าให้ช่วยแจ้งแก่คนที่มาซื้อของโดยเฉพาะเด็กๆ ให้ทิ้งเศษมูลฝอยลงถังให้เรียบร้อย นอกจากการพูดคุยกับร้านค้าแล้ว สมาชิกทีมวิจัยก็ได้พูดคุยขอความร่วมมือจากชาวบ้านให้ช่วยกันดูแลและช่วยกันรักษาความสะอาดโดยการคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือนและทิ้งมูลฝอยให้เป็นระเบียบ ซึ่งทั้งเจ้าของร้านค้าและชาวบ้านในบริเวณที่ทีมวิจัยได้ลงไปพูดคุยก็ยินดีให้ความร่วมมือกับทีมวิจัยในครั้งนี้ หลังจากนั้นก็ได้แจกแผ่นพับ และแจกถุงสำหรับคัดแยกมูลฝอยให้แก่ร้านค้าและชาวบ้านเพื่อใช้ในการคัดแยกมูลฝอย นอกจากนี้ทีมวิจัยมีการช่วยกันพัฒนาบริเวณเหล่านั้นโดยการเก็บมูลฝอย กวาดมูลฝอย เพื่อเป็นตัวอย่าง ให้เห็นว่าปัญหามูลฝอยนั้น คนในชุมชนต้องช่วยกันและมีการชักชวนชาวบ้านให้มาร่วมกันกำจัดมูลฝอยซึ่งชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณนั้นก็ให้ความร่วมมือ โดยเก็บมูลฝอยบริเวณหน้าบ้านของตนเอง

ทีมวิจัยคิดว่าการกระตุ้นชาวบ้านด้วยการกระทำและทำให้เขาดูพร้อมทั้งชักชวนเขามาร่วมทำด้วย ได้ผลดีกว่าการไปบอกเขาหรือสั่งเขาแต่เพียงว่าให้แยกขยะเท่านั้น เมื่อเสร็จจากการลงชุมชนตามโซนในวันนี้แล้วทีมวิจัยก็มีการนัดประชุมครั้งต่อไปในวันที่ 16 สิงหาคม 2546

7.2. กิจกรรมการติดตามการดำเนินการจัดการมูลฝอยในชุมชน ครั้งที่ 2

จัดประชุมในวันที่ 16 สิงหาคม 2546 การประชุมครั้งนี้เป็นการสะท้อนจากทีมวิจัยถึงสิ่งที่ทีมวิจัยได้เห็นในชุมชน จากการสังเกตของทีมวิจัยซึ่งอยู่ในชุมชน พบสิ่งซึ่งแสดงถึงความก้าวหน้าของการดำเนินการคัดแยกมูลฝอย ดังนี้

7.2.1 การคัดแยกมูลฝอย พบว่าคนในชุมชนมีการนำมูลฝอยใส่ถุงแยกมูลฝอยเพื่อนำไปทิ้งมากขึ้นกว่าเดิม โดยสมาชิกทีมวิจัยให้ข้อมูลสนับสนุนว่า เนื่องจากการสังเกตจากขยะที่อยู่ในถัง เมื่อก่อนมูลฝอยที่อยู่ในถังจะไม่มีการใส่ถุงคัดแยกก่อน ตอนนี้จากการสังเกตมูลฝอยที่นำมาทิ้งจะมีการใส่ถุงก่อน

อย่างไรก็ตามการคัดแยกยังไม่สมบูรณ์มากนัก ดังที่สมาชิกทีมวิจัยคนหนึ่ง ได้สะท้อนว่า “ ขยะนั้นชาวบ้านอาจจะใส่ถุงแต่ก็ยังไม่มีการคัดแยกเท่าไร บางทีก็เห็นคนเอาถุงดำมาใส่ขยะแห้ง ที่จริงขยะแห้งต้องใส่ถุงสีฟ้า แต่ก็ยังดีที่ขยะไม่ फैนพ่าน” (สน หมดและ 16 สิงหาคม 2546) และมีการกล่าวเสริมอีกว่า “อาจจะเป็นไปได้ที่คนต้องการกำจัดขยะโดยไม่ได้คิดถึงสีของถุงแยกขยะก็ได้เพราะเห็นว่าบางบ้านแทนที่คนจะนำมูลฝอยใส่ถุงแต่ได้นำมูลฝอยใส่กระสอบ เช่น กระสอบปุ๋ย แล้วก็นำไปทิ้งก็ยังมี” (ยาหมู ขุนหวาน)

7.2.2 อุปสรรคของการดำเนินการ

ความไม่เข้าใจของพนักงานเก็บขยะ ซึ่งบางครั้งพนักงานเก็บขยะได้มีการบอกชาวบ้านให้ชาวบ้านนำขยะใส่ถังเลยโดยที่ไม่มีการแยกใส่ถังก่อน

การแก้ปัญหาและอุปสรรคนี้ ทีมวิจัยเสนอว่า ถ้าพนักงานเก็บขยะมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการแยกขยะแล้ว พนักงานเหล่านั้นจะสามารถสื่อสารหรือบอกต่อกับชาวบ้านได้อีกทางหนึ่ง เมื่อเป็นดังนี้ คุณกันตมา สงกา ซึ่งเป็นสมาชิกทีมวิจัยคนหนึ่งได้อาสาที่จะไปพูดคุยกับพนักงานเก็บมูลฝอยเนื่องจากพนักงานเก็บขยะจะมานั่งดื่มน้ำชาที่ร้านของตนเป็นประจำ

7.2.3 ความคิดเห็นอื่นๆ เพิ่มเติม

เมื่อถามถึงความคิดเห็นอื่นๆ สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นว่ามีความสะอาดขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก ดังสมาชิกคนหนึ่งกล่าวว่า “รู้สึกสบายตา สบายใจขึ้น ตามบริเวณข้าง ๆ ถังขยะจะไม่เห็นขยะเพ่นพ่าน” (สาวิตตรี หล้าบุ) นอกจากนี้สมาชิกยังเสนอความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า “น่าจะมีการให้รางวัลแก่บริเวณที่มีการพัฒนาเรื่องความสะอาดได้ดีขึ้น เพื่อเป็นกำลังใจในการทำความดีแก่ชุมชนของครัวเรือนบริเวณนั้น ซึ่งรางวัลที่ให้นั้นอาจเป็นของที่ไม่ต้องมีราคาแพง เช่น ไม้กวาด”(นางสนหมัดละ) สมาชิกยังได้เสนออีกว่า “ตรงไหนบริเวณไหนสกปรกมากๆ ควรมีป้ายปักไว้บริเวณตรงนั้นเพื่อให้คนได้อ่าน” (บีตะ เสินทอง, 18 สิงหาคม 2546) สำหรับประเด็นเรื่องป้ายนี้ สมาชิกทุกคนเห็นด้วยว่า ควรที่ดำเนินการและมีการคิดข้อความที่จะใช้เขียนในป้ายคือ 1.ปรักตกสะอาดตาชาวประชาสุขใจ 2.ขอบคุณที่ทิ้งขยะลงถัง 3.ทิ้งขยะให้เป็นที่เสริมราศีชาวปรักตก 4.โปรดทิ้งขยะลงถังเถาะครับ เมื่อประชุมกับทีมวิจัยฝ่ายชาวบ้านแล้ว ผู้วิจัยได้ติดตามประสานงานกับเทศบาลตำบลปรักโดยได้หารือกับเทศมนตรีก่อสร้าง คออี ถึงการที่ทีมวิจัยมีมติว่าควรที่จะมีแผ่นป้ายเพื่อปักในชุมชน ซึ่งเทศมนตรีก็เห็นด้วยโดยจะให้ช่างศิลป์ของเทศบาลเป็นคนเขียนให้จำนวน 4 ป้าย

7.3 กิจกรรมการติดตามการดำเนินการจัดการมูลฝอยในชุมชน ครั้งที่ 3

ดำเนินการในวันที่ 13 และ 14 กันยายน 2546 ซึ่งหลังจากที่เริ่มมีการจัดการมูลฝอยในชุมชนไปแล้วเป็นเวลา 10 สัปดาห์ และเริ่มดำเนินโครงการขยะแลกของและโครงการจุลินทรีย์น้ำแล้ว 1 สัปดาห์ ทีมวิจัยได้ร่วมกันพิจารณาถึงประเด็นต่างๆ ที่สำคัญดังนี้

7.3.1 ความก้าวหน้าในการคัดแยกมูลฝอยในชุมชน

พบว่า ยังมีความสกปรกในบางจุดดังที่สมาชิกได้สะท้อนว่า “ยังมีความสกปรกอยู่เวลาเดินผ่าน พบถุงพลาสติก อยู่หน้าร้านค้า” (วิณา ยีขุน) จากครั้งที่แล้วที่มีการสะท้อนกันแล้วพบว่ามีปัญหาอยู่ 4 โชน ซึ่งทีมวิจัยก็ได้ลงไปแก้ไขแล้ว ครั้งนี้พบว่ายังมีความสกปรกเหลืออีก 1 โชนคือ โชนของคุณลิขิต หมดยูโตะ

การแก้ปัญหา นั้น ทีมวิจัยคิดกันว่าจะมีการนัดกันพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อกระตุ้นชาวบ้านในบริเวณนั้นในเรื่องการจัดการมูลฝอยและเห็นว่าควรปลูกต้นไม้ตามบริเวณข้างถนนเพื่อให้พื้นที่มีการใช้ประโยชน์คนจะได้ไม่ทิ้งมูลฝอยในบริเวณที่ปลูกต้นไม้ โดยสมาชิกนัดกันว่าจะพัฒนาชุมชนที่ยังไม่สะอาดซึ่งเป็นโซนของคุณลิขิต หมดอายุโศกในวันที่ 14 กันยายน 2546 เวลา 13.00 น. นอกจากนี้ยังได้มีการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมจากสมาชิกว่า “อาทิตย์หนึ่งเราน่าจะมีการพัฒนาในชุมชนสักครั้ง หรืออาจจะเป็น 2 อาทิตย์ครั้งก็ได้” (พี่เสาะ เบ็ญเหล็ก)

7.3.2 การติดตามความก้าวหน้าของโครงการจุลินทรีย์น้ำ

ในขณะที่มีการคัดแยกมูลฝอยในชุมชนก็มีการดำเนินโครงการจุลินทรีย์น้ำ (ซึ่งรายละเอียดของโครงการนั้นได้กล่าวไว้ในกิจกรรมที่ 6 แล้ว) จากการติดตามโครงการพบว่าโครงการจุลินทรีย์น้ำซึ่งมีการร่วมกันทำเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2546 จะครบกำหนดที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในวันที่ 14 กันยายน 2546 ซึ่งสมาชิกมีความคิดว่าเมื่อครบกำหนดแล้วจะมีการแบ่งเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ซึ่งหลายคนทราบดีว่ามีประโยชน์ดังเช่น “เราจะเอาจุลินทรีย์น้ำไปใช้ล้างห้องน้ำ ขัดห้องน้ำ” (รุบะยะ ทองเล็ก) หรือ “จะใช้จุลินทรีย์น้ำเทรดเพื่อดับกลิ่นน้ำขังจากการล้างจาน” (คุณเสาะเฉลนุค)

วันที่ 14 กันยายน 2546 สมาชิกทีมวิจัยได้ร่วมกันติดตามจุลินทรีย์น้ำในถังหมัก พบว่าน้ำที่เกิดจากการหมัก มีสีน้ำตาล ไม่มีกลิ่นเหม็น และมีฟองขาวๆ จับตัวอยู่บนผิวน้ำ จากสิ่งที่ปรากฏแสดงว่าการหมักประสบความสำเร็จสมาชิกทีมวิจัยที่มาร่วมการติดตามผลในครั้งนี้รู้สึกพอใจกับผลที่เกิดขึ้น และมีการแบ่งปันจุลินทรีย์น้ำที่ได้จากการหมักให้ทุกคนนำไปใช้ โดยมีการนำภาชนะ คือ ขวดพลาสติกมาใส่จุลินทรีย์น้ำ เพื่อนำไปใช้ที่บ้าน ส่วนกากอาหารที่ได้จากการหมักนั้น นายสะเอหล่าบู่ ได้นำไปใส่โคนต้นตองกองที่บ้านของตนเอง และสมาชิกทีมวิจัยมีการคิดกันว่าน่าจะรวมกลุ่มทำกันอีก เพราะทุกคนเห็นประโยชน์ของการนำจุลินทรีย์น้ำไปใช้

7.3.3 การติดตามความก้าวหน้าของโครงการขยะแลกของ

7.3.3.1 การพูดคุยถึงการดำเนินการแลกมูลฝอยครั้งแรก จากการที่เริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2546 พบว่า มีการตอบรับจากสมาชิกในชุมชนพอสมควร โดยเฉพาะกลุ่มเด็กๆ และรวมถึงผู้ใหญ่ที่ใช้ให้เด็กเอามูลฝอยมาแลก การดำเนินงานงวดแรกมีการใช้ไข่ไป 3 แผง หรือ 90 ฟอง ในการดำเนินการครั้งนี้ไม่มีการใช้ตาชั่งเพื่อชั่งน้ำหนักมูลฝอย สมาชิกทีมวิจัยใช้การประมาณจำนวนของมูลฝอย (มูลฝอยขายได้) ที่มีคนนำมาแลกเทียบกับราคามูลฝอยขายได้ที่ซาเล้งรับซื้อ แล้วจึงให้ไข่ไปไปตามราคาที่เทียบได้นั้น บางครั้งอาจจะจ่ายไข่ไปมากกว่าที่เป็นจริงเมื่อเทียบกับปริมาณของขยะที่คนนำมาแลก และอาจมีการทิ้งแจกทั้งแถม ซึ่งสาเหตุที่ทีม

วิจัยไม่ใช้ตาชั่งและมีการแจกแถมไข่ไก่ นั่น เพื่อต้องการสร้างแรงจูงใจให้ชาวบ้านนำขยะมาแลกอีก และเพื่อให้ชาวบ้านได้มีการบอกต่อๆ กันไป

7.3.3.2 การพูดคุยถึงการดำเนินการครั้งต่อไป ในที่ประชุมมีการพูดถึงประเด็นว่าของที่จะใช้แลกกับขยะในครั้งต่อไปนั้นควรจะเป็นอะไรซึ่งที่ผ่านมาใช้น้ใช้ไข่ไก่ บางคนก็มีการเสนอว่าจะเปลี่ยนมาเป็นเงิน แต่บางคนให้ความเห็นว่าเป็นไข่ไก่ดีแล้ว สมาชิกทีมวิจัยให้เหตุผลว่า “ถ้าให้เป็นเงินนั้นก็แค่เศษเงินไม่กี่บาทซึ่งดูไม่ค่อยมีราคาแต่ถ้าเป็นของเช่นไข่ไก่จะดูดีกว่า เป็นการจูงใจได้ดีกว่า” (สน หมัดละ) “อาจจะมีการเอาขนมห่อเล็กๆ มาเพิ่มเติมด้วยในกรณีที่ขยะที่นำมาแลกนั้นมีมูลค่าน้อยกว่าราคาไข่ไก่ 1 ฟอง” (กันติมา สงกา) แต่โดยสรุปในที่ประชุมมีมติให้ใช้ไข่ไก่ในการแลกกับขยะในครั้งต่อไปอีกและไข่ที่จะนำมาแลกนั้นทางสมาชิกจะซื้อจากกลุ่มร้านค้าชุมชนปรกติ เพื่อเป็นการอุดหนุนทางกลุ่มอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการพูดคุยระหว่างคุณกันติมา สงกา คุณยาห่มุ่ ขุนหมาน คุณสน หมัดละ และคุณบิ๊ยะ เส้นทอง ในประเด็นที่ว่าจะใช้ตาชั่งเพื่อชั่งมูลฝอยที่มีคนนำมาแลกของหรือไม่ หรือว่าจะใช้การประมาณแทนการชั่งด้วยตาชั่ง คุณยาห่มุ่ ขุนหมาน ให้เหตุผลว่า “หากว่าไม่ชั่งขยะกับตาชั่งเวลาที่คนเขาเอาขยะมาแลกมากๆ แล้วเราจะทำอะไร เราก็เทียบกับราคาไข่ไม่ถูกต้องและเจ้าของมูลฝอยจะไม่พอใจ” (ยาห่มุ่ ขุนหมาน) ซึ่งในที่ประชุมก็เห็นด้วยกับความคิดนี้ที่จะให้มีการใช้ตาชั่งเพื่อชั่งมูลฝอยจะได้รู้ปริมาณที่แน่นอน สำหรับตาชั่งที่จะใช้นั้นก็จะใช้ตาชั่งของคุณระบุยะ ทองเล็ก เพราะเป็นร้านขายของอยู่แล้วและสถานที่ที่อยู่ใกล้ที่ดำเนินการ

7.3.3.3 การร่วมกันดำเนินโครงการขยะแลกของ โครงการขยะแลกของซึ่งดำเนินการที่บ้านคุณระบุยะ ทองเล็ก นั้นทีมวิจัยมีการแบ่งงานและช่วยกัน คุณพีเสาะ เบ็ญเหล็ก ทำหน้าที่จดบันทึกรายละเอียดของผู้ที่นำขยะมาแลกไข่ไก่แต่ละคน (ดังภาคผนวก ง) ซึ่งประกอบด้วยรายการต่างๆคือ วันที่ ชื่อผู้นำมูลฝอยมาแลก ประเภทของมูลฝอย น้ำหนัก เทียบเป็นราคาแล้วได้กี่บาท จำนวนไข่ที่จ่ายให้ และผู้ที่เทียบราคาของมูลฝอยกับราคาของไข่โดยคุณระบุยะ ทองเล็ก เพราะเป็นแม่ค้าขายของอยู่แล้ว คุณหับเสาะ สงกา และคุณลิขอ หมัดยูโ๊ะ อยู่แผนกคัดแยกประเภทของมูลฝอยที่ชาวบ้านนำมาแลก และชั่งน้ำหนัก ส่วนคุณสน หมัดละ คุณกันติมา สงกา คุณยาห่มุ่ ขุนหมาน อยู่แผนกจ่ายไข่ไก่ ให้กับผู้ที่มาใช้บริการจากที่มีการเทียบราคาของมูลฝอยที่นำมาแลกกับราคาของไข่ไก่แล้ว การดำเนินการครั้งนี้นับว่าเป็นการดำเนินการโครงการครั้งที่ 2 (ครั้งแรกนั้นมีการดำเนินการที่มัสยิดในวันที่มีการเปิดโครงการ) ซึ่งครั้งนี้มีผู้นำมูลฝอยมาแลกจำนวน 12 คน (ดังภาคผนวก ง)

นอกจากนี้ ยังมีการสัมภาษณ์ผู้นำมูลฝอยมาแลกไข่ไก่ในวันนี้ จำนวน 5 คน เกี่ยวกับสิ่งที่นำมาแลกและนำมูลฝอยเหล่านี้มาจากไหน คนแรก ค.ณ.ชอติยะ ทองเล็ก อายุ 11 ปี อยู่

โรงเรียนบ้านปรก ได้นำขวดน้ำพลาสติก เหล็ก มาแลกไข่ไก่ และแลกไข่ไก่ได้ 12 ฟองและเงินหนึ่งบาท (เงินหนึ่งบาทหมายความว่ามูลฝอยเมื่อเทียบราคาแล้วได้ 25 บาท และราคาไข่นั้นฟองละ 2 บาทซึ่งเมื่อเทียบราคาแล้วให้ไข่ 12 ฟองก็เป็น 24 บาท จึงต้องให้เงินเพิ่มอีกหนึ่งบาทเพื่อให้ครบกับราคาของมูลฝอย) เมื่อถามว่าเก็บมูลฝอยมาจากที่ใด ก็ได้รับคำตอบว่าเก็บมาจากบ้านของตนเองซึ่งเป็นร้านค้า ต่อมาได้สัมภาษณ์ คุณกันตมา สงกา ซึ่งเป็นสมาชิกทีมวิจัยได้นำขวดแก้วมาแลกไข่แลกได้ไข่ 14 ฟอง ขวดแก้วที่นำมาแลกที่นำมาแลกเปลี่ยนของที่ใช้ในครัวเรือนเพราะที่บ้านเป็นร้านขายข้าว คนที่ 3 ด.ญ.จันจิรา ชัยภักดี อยู่โรงเรียนตะเคียนเกา นำขวดพลาสติกมาแลกได้ไข่ 3 ฟอง มูลฝอยที่นำมาแลกได้มาจากบริเวณบ้านของตนเอง คนที่ 4 นางเสาะ ชัยภักดี นำขวดชาวมมาแลกได้ไข่ 3 ฟอง จากการถามถึงว่าได้เก็บมูลฝอยมาจากไหน ก็ทราบว่าเก็บมาจากร้านขายข้าวและนางปู วรรณคาร นำเศษเหล็ก พลาสติก กระป๋องน้ำอัดลม มาแลกไข่ไก่ได้ 9 ฟอง จากการบอกกล่าวทำให้ทราบว่าเก็บสิ่งเหล่านี้มาจากข้างบ้านของตนเอง

ข้อสังเกตของผู้วิจัย

1. ผู้ที่นำมูลฝอยมาแลกกับไข่นั้นส่วนใหญ่จะนำมูลฝอยมาจากการทิ้งหรือจากการคัดแยกจากบ้านเรือนของตนเองไม่ว่าทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านเริ่มเห็นความสำคัญของมูลฝอยขายได้ที่สามารถนำมาทำประโยชน์และแสดงให้เห็นว่าจุดเริ่มของการจัดการมูลฝอยนั้นเริ่มมาจากครัวเรือนของตนเองก่อนแล้วจึงขยายวงกว้างออกไป

2. การดำเนินการของโครงการไม่ใช่แต่เพียงแลกมูลฝอยเท่านั้นที่ทีมวิจัยยังมีการสอดแทรกแนะนำการจัดการขยะให้แก่ผู้ที่นำขยะมาแลกด้วย หากว่ามูลฝอยที่ไม่สามารถแลกได้ก็ให้ทิ้งลงถังขยะอย่างทิ้งเกลื่อนกลาด โดยเฉพาะกับกลุ่มเด็กๆ ซึ่งทีมวิจัยคิดว่าสามารถที่จะปลูกฝังได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่

7.3.4 การพัฒนาชุมชนของทีมวิจัย

การพัฒนาชุมชนของทีมวิจัยได้พัฒนาชุมชนในวันที่ 14 กันยายน 2546 เพื่อต้องการกระตุ้นชาวบ้านในโซนของคุณลิขิต ให้มาร่วมกันรักษาความสะอาด และต้องการให้ชาวบ้านร่วมกันพัฒนาชุมชนเพื่อเขาจะได้มีความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของชุมชน ในวันที่ทีมวิจัยได้มีการกวาดและเก็บมูลฝอยตามถนน และร่วมกันปลูกต้นคุณนายตื่นสายตรงบริเวณข้างถนน ซึ่งต้นคุณนายตื่นสายนี้ คุณพิเสาะ เบ็ญเหล็ก เป็นผู้นำมาให้จากที่บ้านของตนเอง พร้อมทั้งทีมวิจัยได้มีการขอความร่วมมือจากคนในบริเวณนั้นให้รู้จักรักษาความสะอาดโดยเฉพาะกับเด็กๆ และบ้านที่เป็นร้านขายของและร้านน้ำชา เพื่อจะได้มีความสะอาดตาและได้มีการชักชวนชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณนั้นมาร่วมกันพัฒนาชุมชนด้วยแต่มีชาวบ้านมาร่วมเพียง 2-3 คน

กิจกรรมที่ 8 กิจกรรมประเมินผลและสะท้อนผลการดำเนินการต่างๆในชุมชน (ครั้งที่1)

เพื่อเป็นการประเมินผลและสะท้อนผลการดำเนินการต่างๆในชุมชน หลังจากดำเนินการกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยชุมชนไปแล้วเป็นเวลา 11 สัปดาห์ โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการได้แก่

8.1 การประชุมเพื่อระดมสมองหาวิธีการประเมินผลการดำเนินการ ซึ่งทีมวิจัยได้ข้อสรุปแนวทางการประเมินผล ดังนี้

8.1.1 การวิเคราะห์ปริมาณ และองค์ประกอบมูลฝอย

ทีมวิจัยต้องการทราบว่าจากการที่ชุมชนมีการทดลองคัดแยกมูลฝอยมาช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วนั้นปริมาณและองค์ประกอบของมูลฝอยในชุมชนจะเป็นอย่างไร จึงมีการคิดกันว่าควรประสานกับทางเทศบาลตำบลปริกเพื่อที่จะหาปริมาณและองค์ประกอบของมูลฝอยในรอบหนึ่งวัน โดยที่ประชุมตกลงที่จะแบ่งงานกันรับผิดชอบดังนี้

เตรียมอุปกรณ์ที่จะชั่งชั่งเย็บเย็บ เช่น จอบ คราด นั้น รับผิดชอบโดยคุณสน หมัดและ

เตรียมตาชั่งสำหรับชั่งมูลฝอย รับผิดชอบโดยคุณรุบะยะ ทองเล็ก

จัดหาผ้าขาวมารองมูลฝอย รับผิดชอบโดยคุณสาวิตตรี หล้าบุญ

เตรียมถุงใส่มูลฝอยสำหรับชั่ง รับผิดชอบโดยผู้วิจัย

สำหรับสถานที่ในการหาปริมาณและองค์ประกอบมูลฝอยนั้น กำหนดบริเวณข้างมัสยิดหมู่ 6 เมื่อแบ่งหน้าที่กันเรียบร้อยแล้วกันวันที่จะดำเนินการ ที่ประชุมตกลงเลือกวันที่ 25 กันยายน 2546 เป็นวันสำหรับทำกิจกรรมดังกล่าว และให้ผู้วิจัยเป็นผู้ประสานกับเทศบาลถึงการทำกิจกรรมนี้พร้อมทั้งขอความร่วมมือให้เทศบาลมาเก็บมูลฝอยของวันที่ 24 กันยายน 2546 ทิ้งให้หมักก่อนอย่าให้มีตกค้าง เพราะมูลฝอยที่เกิดขึ้นที่จะนำมาหาปริมาณและองค์ประกอบนั้นจะได้เป็นมูลฝอยของวันที่ 25 กันยายน 2546 เท่านั้นซึ่งเป็นมูลฝอยในรอบหนึ่งวัน

8.1.2 การสอบถามจากชาวบ้านโดยตรง

ทีมวิจัยได้อภิปรายว่า ควรจะประเมินผลการดำเนินงานอีกส่วนหนึ่งโดยการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่มีการคัดแยกมูลฝอย ซึ่งมีจำนวน 169 ครัวเรือน เพื่อทราบความรู้ ความคิดเห็น และการปฏิบัติของชาวบ้าน ที่ประชุมมีความคิดว่าควรสุ่มสัมภาษณ์ชาวบ้านเหล่านั้น และได้ร่วมกันอภิปรายว่าจะสุ่มอย่างไรและใช้จำนวนเท่าไร ในวิธีการสุ่มนั้นเนื่องจากจำนวนไม่มากจนเกินไป จึงคิดว่าน่าจะใช้การจับสลากโดยเขียนเลขที่บ้านทั้งหมดลงในสลากแล้วหยิบขึ้นมาสำหรับจำนวนครัวเรือนที่สุ่มนั้นจะใช้ร้อยละ 25 ของครัวเรือนทั้งหมด คือ 43 ครัวเรือนและผู้วิจัยจะเป็นผู้ติดต่อกับเทศบาลตำบลปริกเพื่อขอเลขที่บ้านทั้งหมดในชุมชนสำหรับการจับสลาก และได้มีการนัดจับสลากกันในวันที่ 23 กันยายน 2546

การจับสลากในวันที่ 23 กันยายน 2546 เจ้าหน้าที่ของเทศบาลไม่สามารถเข้าประชุมในครั้งนี้ได้เพราะติดภารกิจเรื่องการแข่งขันกีฬาของชุมชนปริก และทีมวิจัยบางคนก็ไม่ได้มาร่วมประชุม เนื่องจากติดธุระและบางคนป่วย สำหรับวิธีการนั้นโดยการทำสลากทั้งหมดเท่ากับจำนวนครัวเรือนแล้วใส่กระป๋องเข้าไปให้เข้ากันแล้วให้ทีมวิจัย 5 คนหยิบคนละ 5 ใบส่วนทีมวิจัยอีก 3 คนหยิบคนละ 6 ใบ

จากนั้น ทีมวิจัยก็ช่วยกันคิดหัวข้อคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งสมาชิกมีการเสนอประเด็นคำถามหลักๆในที่ประชุมได้แก่ ความคิดเห็นต่างๆ ที่มีต่อการคัดแยกมูลฝอย สิ่งที่เขาได้รู้จากการจัดการมูลฝอย และการปฏิบัติที่เขาได้กระทำตลอดจนความยากลำบากต่างๆ ในการคัดแยกมูลฝอย หลังจากที่ยกข้อคำถามแล้วผู้วิจัยก็นำข้อคำถามเหล่านี้มาปรับปรุงเรียบเรียงจัดหมวดหมู่แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบก่อนที่จะให้ทีมวิจัยนำไปสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชน

นอกจากนี้ผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ควรที่จะมีการสัมภาษณ์ผู้ร่วมกระบวนการซึ่งประกอบด้วย สมาชิกทีมวิจัย เจ้าหน้าที่ของเทศบาลที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อจะได้ทราบถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้ร่วมกระบวนการ

สำหรับบรรยากาศในการประชุมทีมวิจัย สมาชิกกระตือรือร้นดี สังเกตได้จากการแสดงความคิดเห็นเมื่อผู้วิจัยถามนอกจากนี้ คุณกันตมา สงกา ได้นำขนมหวานคือกล้วยและหัวมันบวช และคุณรุบะยะ ทองเล็ก ได้นำขนมทองหยอดและขนมเมื่อดขนุนมาร่วมเลี้ยงในระหว่างที่มีการประชุมด้วย

8.2 การดำเนินการวิเคราะห์ปริมาณ และองค์ประกอบของมูลฝอย

กิจกรรมวันที่ 25 กันยายน 2546 เพื่อหาปริมาณและองค์ประกอบมูลฝอยของชุมชนปริกตกที่เกิดขึ้นภายในหนึ่งวัน ซึ่งการดำเนินการในครั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากทีมวิจัยฝ่ายชาวบ้านและจากเทศบาลเป็นอย่างดีซึ่งจะเห็นได้จากการที่เทศบาลนำพนักงานเข้ามาร่วมดำเนินการครั้งนี้ สำหรับน้ำหนักและองค์ประกอบของมูลฝอย ณ วันที่ 25 กันยายน 2546 ที่ได้จากการดำเนินการแสดงในตารางที่ 2

ตาราง 2 น้ำหนักและองค์ประกอบของมูลฝอยของชุมชนปริกตก

น้ำหนัก (Quatering)	น้ำหนักขยะรวม (กก.)	ร้อยละ	ประเภท
15.00	154.11	51.37	เศษผัก เศษผลไม้
5.50	56.51	18.84	ถุงพลาสติก
1.00	10.27	3.42	แก้ว
1.00	10.27	3.42	กระดาษ
0.20	2.05	0.68	พลาสติก
3.00	30.82	10.27	เศษผ้า
3.50	35.96	11.99	อื่นๆ
29.20	300.00	100.00	รวม

ที่มา : จากการวิจัย

น้ำหนักมูลฝอยของชุมชนปริกตก ณ วันที่ 25 กันยายน 2546 มีประมาณ 300 กิโลกรัม ซึ่งประกอบด้วย เศษผัก เศษผลไม้ ถุงพลาสติก แก้ว กระดาษ พลาสติก เศษผ้า อื่นๆ ในจำนวนนี้เป็นมูลฝอยประเภท เศษผัก เศษผลไม้ มากที่สุด รองลงมาเป็น ถุงพลาสติก

8.3 การสัมภาษณ์ผู้ร่วมกระบวนการ

กิจกรรมวันที่ 3 ตุลาคม 2546 – 21 ตุลาคม 2546 เป็นการสัมภาษณ์ซึ่งดำเนินการโดยผู้วิจัยร่วมกับทีมวิจัย ผลจากการสัมภาษณ์นำเสนอเรียงตามลำดับคือ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สมาชิกทีมวิจัย ข้อมูลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลปริกที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชน

8.3.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สมาชิกทีมวิจัย

ข้อมูลจากสมาชิกทีมวิจัย แบ่งเป็น ข้อมูลทั่วไป (ตารางที่ 3) ความรู้ของทีมวิจัย (ตารางที่ 4) การปฏิบัติของทีมวิจัย (ตารางที่ 5) ความคิดเห็นของทีมวิจัย (ตารางที่ 6) และปัญหาในการคัดแยกมูลฝอยของสมาชิกทีมวิจัย

สมาชิกทีมวิจัยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 88.24 มีอายุอยู่ในช่วง 40 – 49 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพทำสวนเป็นส่วนใหญ่โดยมีรายได้

ประมาณ 5,000 – 10,000 ต่อเดือน ขนาดของครอบครัวมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวประมาณ 5 – 8 คน

ตาราง 3 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกที่มิวิจัย

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	2	11.76
หญิง	15	88.24
อายุ		
30 - 39 ปี	4	23.53
40 - 49 ปี	8	47.06
50 - 59 ปี	4	23.53
60 ปีขึ้นไป	1	5.88
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษา	13	76.47
มัธยมศึกษา	4	23.53
อาชีพ		
ทำสวน	13	76.47
ค้าขาย	2	11.76
รับจ้าง	1	5.88
ธุรกิจส่วนตัว	1	5.88
รายได้ (บาทต่อเดือน)		
5,001 - 10,000	9	52.94
10,001 - 15,000	5	29.41
15,001 - 20,000	3	17.65
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
1 - 4	5	29.41
5 - 8	11	64.71
9 - 12	1	5.88

ในส่วน of ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย สมาชิกทีมวิจัยได้มีการเปลี่ยนแปลงความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยเพิ่มขึ้นจากเดิม โดยมีความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับ จุลินทรีย์น้ำมากที่สุด (ร้อยละ 70.59) รองลงมา มีความรู้เพิ่มเติมในเรื่องของการหลีกเลี่ยงการใช้ผลิตภัณฑ์บางชนิดที่ก่อปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 64.71) นอกจากนี้ในเรื่องประโยชน์ของการคัดแยกมูลฝอย ทีมวิจัยมีความรู้เพิ่มเติมเช่นกัน (ร้อยละ 58.82) ส่วนความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยอันตรายนั้น ทีมวิจัยรู้เพิ่มขึ้นเป็นอันดับถัดมา (ร้อยละ 47.06) และความรู้ในเรื่องของมูลฝอยขายได้นั้น ทีมวิจัยมีความรู้เพิ่มขึ้นเล็กน้อย (ร้อยละ 11.76) ดังตารางที่ 4

ตาราง 4 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของทีมวิจัย

ข้อมูล	ก่อนเป็นทีมวิจัย	เมื่อเป็นทีมวิจัย	รู้เพิ่มเติม	
	จำนวน (คน)	จำนวน (คน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ความรู้เกี่ยวกับขยะและการจัดการขยะ	13	17	4	23.53
2. ความรู้เกี่ยวกับขยะเปียก	11	17	6	35.29
3. ความรู้เกี่ยวกับขยะแห้ง	11	17	6	35.29
4. ความรู้เกี่ยวกับขยะอันตราย	9	17	8	47.06
5. ความรู้เกี่ยวกับขยะขายได้	15	17	2	11.76
6. ประโยชน์ของการคัดแยกขยะ	7	17	10	58.82
7. ความรู้ในเรื่องการทำจุลินทรีย์น้ำ	5	17	12	70.59
8. การแยกขยะและนำขยะไปใช้ประโยชน์มีส่วนในการลดปริมาณขยะที่เทศบาลจะมารับได้	7	17	10	58.82
9. สินค้าหรือผลิตภัณฑ์บางอย่างอาจก่อปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากเราจึงควรหลีกเลี่ยงการใช้ เช่น โฟม เป็นต้น	6	17	11	64.71

สมาชิกทีมวิจัยมีการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติในเรื่องของการคัดแยกมูลฝอยซึ่งจากเดิมส่วนใหญ่ (ร้อยละ 88.24) ไม่ได้แยกมูลฝอยใส่ถุงก็นำมูลฝอยที่ต้องการทิ้งนำไปใส่ถังขยะเลย เปลี่ยนแปลงมาเป็นการนำมูลฝอยมาแยกใส่ถุง ซึ่งทีมวิจัยทุกคนมีการนำมูลฝอยมาแยกใส่ถุง และในการจัดการมูลฝอยแต่ละประเภทนั้น สมาชิกทีมวิจัยได้มีการแยกและนำมูลฝอยขายได้ไปแลกกับไข่ไก่ที่โครงการขยะแลกของชุมชนปรักตก (ร้อยละ 82.35) ซึ่งก่อนหน้านี้สมาชิก ร้อยละ 47.06 ได้ทิ้งร่วมกับมูลฝอยอื่น การจัดการมูลฝอยเปียกนั้นสมาชิกทีมวิจัยได้มีการแยกใส่ถุงแล้วนำไปใส่โคนตันไม้ร้อยละ 52.94 และมีบ้างที่นำไปเลี้ยงสัตว์และแยกใส่ถุงทิ้งลงในถังขยะ สำหรับการคัดแยกและจัดการกับมูลฝอยแห้งจากเดิมทีมวิจัย (ร้อยละ 70.59) จะทิ้งมูลฝอยแห้งใส่ถังขยะโดยไม่ได้แยกใส่ถุง แต่หลังจากผ่านกระบวนการร่วมทีมวิจัยแล้ว สมาชิก (ร้อยละ 88.24) มีการแยกมูลฝอยใส่ถุงก่อนที่จะนำมูลฝอยมาทิ้งที่ถังมูลฝอยของเทศบาล ในการจัดการมูลฝอยอันตรายก่อนที่จะร่วมกระบวนการครั้งนี้ทีมวิจัยร้อยละ 70.59 นำมูลฝอยอันตรายทิ้งร่วมกับมูลฝอยชนิดอื่นในถังมูลฝอยโดยไม่ได้คัดแยก หลังจากผ่านการร่วมกระบวนการแล้วทีมวิจัย (ร้อยละ 64.71) มีการแยกมูลฝอยอันตรายใส่ถุงก่อนที่จะนำไปทิ้งที่ถังมูลฝอยของเทศบาล นอกจากนี้สมาชิกยังมีการใช้ประโยชน์จากสิ่งของเหลือใช้ โดยนำถุงหิ้วมาใช้ซ้ำในครัวเรือน (ร้อยละ 70.59) ดังแสดงในตารางที่ 5

ตาราง 5 การปฏิบัติในการจัดการมูลฝอยของทีมวิจัย

หัวข้อ	ข้อมูลการปฏิบัติ	ก่อน		ขณะเป็นทีมวิจัย		เพิ่มขึ้น	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การคัดแยก มูลฝอย	1. ไม่ได้แยกใส่ถุง, ใส่ถังมูลฝอย เลย, ทิ้งรวมกัน	15	88.24	0	0.00	0	0
	2. แยกใส่ถุงขยะแต่ละประเภท	2	11.76	17	100.00	15	88.24
2. การแยก และจัดการ กับขยะขายได้	1. แยกตั้งไว้เฉยๆ ไม่สนใจ	3	17.65	0	0.00	0	0.00
	2. แยกใส่ถุงตั้งไว้ให้เป็น ระเบียบ	0	0.00	1	5.88	1	5.88
	3. เผารวมกับขยะอื่น	2	11.76	0	0.00	0	0.00
	4. ทิ้งร่วมกับขยะอื่น	8	47.06	0	0.00	0	0.00
	5. ขายแก่ผู้มารับซื้อ	2	11.76	0	0.00	0	0.00
	6. มีการเก็บเป็นบางอย่าง	1	5.88	0	0.00	0	0.00
	7. ให้แก่ผู้อื่น	1	5.88	2	11.76	1	5.88
	8. แยกใส่ถุงแล้วนำไปแลกไข่	0	0.00	14	82.35	14	82.35

ตาราง 5 การปฏิบัติในการจัดการมูลฝอยของทีมวิจัย (ต่อ)

หัวข้อ	ข้อมูลการปฏิบัติ	ก่อน		ขณะเป็นทีมวิจัย		เพิ่มขึ้น	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3. การแยก และจัดการ กับขยะเปียก	1.ทิ้งหลังบ้าน	5	29.41	0	0.00	0	0.00
	2.ทิ้งใส่ถังขยะโดยไม่ได้แยก ใส่ถุง	12	70.59	0	0.00	0	0.00
	3.แยกใส่ถุงแล้วนำไปใส่โคน ต้นไม้	0	0.00	9	52.94	9	52.94
	4.แยกใส่ถุงแล้วใส่ถังขยะ	0	0.00	3	17.65	3	17.65
	5.แยกใส่ถุงแล้วนำไปเลี้ยงสัตว์	0	0.00	5	29.41	5	29.41
4. การแยก และจัดการ กับขยะแห้ง	1.ทิ้งใส่ถังขยะโดยไม่ได้แยก ใส่ถุง	12	70.59	0	0.00	0	0.00
	2.เผา	4	23.53	0	0.00	0	0.00
	3.ทิ้งที่หลังบ้าน	1	5.88	0	0.00	0	0.00
	4.แยกใส่ถุงแล้วนำไปใส่ถัง ขยะของเทศบาล	0	0.00	15	88.24	15	88.24
	5.บางอย่างนำมาแลกไข่	0	0.00	2	11.76	2	11.76
5. การแยก และจัดการ กับขยะ อันตราย	1.ทิ้งรวมกับขยะอื่นในถังขยะ ของเทศบาลโดยไม่ได้คัดแยก	12	70.59	0	0.00	0	0.00
	2.ไม่ได้ให้ความสนใจทิ้งทั่วไป ทิ้งข้างๆ บ้าน	5	29.41	0	0.00	0	0.00
	4.แยกใส่ถุงแล้วทิ้งถังมูลฝอย ของเทศบาล	0	0.00	11	64.71	11	64.71
	5.ทิ้งรวมกับขยะแห้งเนื่องจาก มีน้อย	0	0.00	6	35.29	6	35.29
6. การใช้ ประโยชน์ จากสิ่งของ เหลือใช้ เช่น ถุงหิ้ว เป็นต้น	1.ไม่ค่อยสนใจทิ้งอย่างเดียว	7	41.18	0	0.00	0	0.00
	2.มีการใช้บ้างบางครั้ง	10	58.82	0	0.00	0	0.00
	3.มีการนำถุงหิ้วของห้างสรรพ สินค้ามาใช้มูลฝอย	0	0.00	4	23.53	4	23.53
	4.มีการนำถุงหิ้วมาใช้ซ้ำใน ครัวเรือนและใส่ของประจำ	0	0.00	12	70.59	12	70.59
	5.เสื้อผ้าที่ขาดเข็บแล้วนำมาใช้ อีก	0	0.00	1	5.88	1	5.88

ตาราง 5 การปฏิบัติในการจัดการมูลฝอยของทีมวิจัย (ต่อ)

หัวข้อ	ข้อมูลการปฏิบัติ	ก่อน		ขณะเป็นทีมวิจัย		เพิ่มขึ้น	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
7. การทิ้งมูล ฝอยในถุงมูล ฝอย	1. ไม่ได้ใส่ถุงทิ้งรวมในถัง	11	64.71	0	0.00	0	0.00
	2. ใส่ถุงบ้างบางครั้ง	5	29.41	0	0.00	0	0.00
	4. ใส่ถุงทุกครั้ง	1	5.88	17	100.00	16	94.12
8. รายได้จาก มูลฝอย	1. ไม่มีรายได้	8	47.06	0	0.00	0	0.00
	2. ขายกับรถที่มารับซื้อนานๆ ครั้ง	7	41.18	0	0.00	0	0.00
	3. ให้ขยะขายได้แก่ผู้อื่น(คนดูแลมัสยิด)	2	11.76	2	11.76	0	0.00
	4. มีรายได้จากการนำขยะไป แลกไข่	0	0.00	15	88.24	15	88.24

หมายเหตุ : 1. คัดเปอร์เซ็นต์ในแต่ละข้อ

2. พิจารณาในส่วนที่เพิ่มขึ้น

ทีมวิจัยเมื่อผ่านกิจกรรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้แล้วส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.47) มีมุมมองต่อหน้าที่ในการจัดการมูลฝอยว่าการจัดการมูลฝอยในชุมชนควรเป็นหน้าที่ของเทศบาลและคนในชุมชนร่วมกัน สำหรับวัตถุประสงค์ของการคัดแยกมูลฝอยของสมาชิกทีมวิจัยนั้นเพื่อต้องการให้บ้านเรือนมีความสะอาดและสิ่งแวดล้อมภายในบ้านดี (ร้อยละ 65.22) และในเรื่องการคัดแยกมูลฝอยที่ได้ดำเนินการมาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.16) คิดว่าดีแล้วไม่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงอะไร ในเรื่องของประโยชน์ของโครงการขยะแลกไข่และโครงการจูลินทรีย์น้ำส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.47) เห็นว่ามีประโยชน์และได้ใช้ประโยชน์ของโครงการดังกล่าวแล้ว สำหรับความคิดเห็นในเรื่องความต่อเนื่องของการดำเนินการคัดแยกมูลฝอยสมาชิกทีมวิจัยมีความคิดเห็นว่าการให้เทศบาลมาดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (ร้อยละ 36.84) รองลงมาอยากให้คนในชุมชนร่วมมือดำเนินการต่อไป (ร้อยละ 26.32) รวมทั้งสมาชิกทีมวิจัยทุกคนมีความเห็นตรงกันว่าได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยในครั้งนี้ และในช่วงที่มีการคัดแยกมูลฝอย ปัญหามูลฝอยในครัวเรือนของสมาชิกทีมวิจัยได้ลดน้อยลง ดังตารางที่ 6

ตาราง 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของทีมวิจัย

หัวข้อ/เรื่อง	การแสดงความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. ในเรื่องการจัดการขยะ ท่าน คิดว่าเป็นเรื่องของใคร	1. เรื่องของเทศบาล	0	0.00
	2. เรื่องของเรา(ชุมชน)	4	23.53
	3. เรื่องของเราและของเทศบาล	13	76.47
2. วัตถุประสงค์ของการคัดแยก ขยะของท่านคืออะไร	1. บ้านสะอาด สิ่งแวดล้อมภายใน บ้านดี	15	65.22
	2. ของบางอย่างสามารถเก็บไว้ แลกได้ ขายได้	5	21.74
	3. คิดว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง	2	8.70
	4. สะดวกในการจัดเก็บของเทศ บาล	1	4.35
	5. เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	1	4.35
3. ในเรื่องการคัดแยกมูลฝอย คุณอยากให้มีการเปลี่ยนแปลง อย่างไรบ้าง	1. ควรให้ความรู้และปลูกฝังจิต สำนึกกับครัวเรือน	2	10.53
	2. ไม่ต้องเปลี่ยนแปลงอะไร คิดว่า ดีแล้ว	12	63.16
	3. อยากให้เทศบาลเข้ามาช่วยเหลือ	2	10.53
	4. อยากมีถังขยะขนาดใหญ่ มีฝา ปิด	2	10.53
	5. อยากให้มีถังขยะสำหรับขยะ เปียก และขยะแห้ง	1	5.26
4. การเก็บขนมูลฝอยของ พนักงานเทศบาลท่านคิดว่า ควรมีการปรับปรุง เปลี่ยน แปลงอย่างไรบ้าง	1. ควรปรับปรุง	5	29.41
	2. คิดว่าทำงานคืออยู่แล้ว	12	70.59

ตาราง 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของทีมวิจัย (ต่อ)

หัวข้อ/เรื่อง	การแสดงความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
5.การนำขยะเปียกไปหมักทำจุลินทรีย์น้ำ โดยทำในบริเวณบ้านตัวเอง คุณมีความคิดเห็นอย่างไร	1.หากมีโอกาสดังนี้จะสนใจทำ	14	82.35
	2.ไม่ได้มีการทำและไม่คิดจะทำ	1	5.88
	3.มีการทำใช้	2	11.76
6.ประโยชน์ของโครงการขยะแลกของชุมชนปริกตก และโครงการจุลินทรีย์น้ำ	1.โครงการไม่มีประโยชน์	0	0.00
	2.โครงการมีประโยชน์แต่ตัวเองยังไม่ได้ใช้บริการ	4	23.53
	3.โครงการมีประโยชน์และได้ใช้ประโยชน์ของโครงการ	13	76.47
7.ถ้าจะให้การคัดแยกมูลฝอยของเรามีการดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง (เมื่อผ่านช่วงรณรงค์ไปแล้ว) ควรต้องทำอะไร	1.ให้เทศบาลมาดำเนินการอย่างต่อเนื่อง	7	36.84
	2.คนในชุมชนต้องร่วมมือกัน	5	26.32
	3.ควรมีการกระตุ้นจากใครหรือหน่วยงานไหนก็ได้	1	5.26
	4.ตัวเองต้องทำเป็นตัวอย่าง	2	10.53
	5.ใช้แกนนำทีมวิจัยเป็นหลัก	4	21.05
8.คุณคิดว่าตัวเอง ครอบครัว และชุมชนได้ประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยครั้งนี้ไหม อย่างไร	1.ได้ประโยชน์(ทำให้บ้านสะอาด ชุมชนสะอาด เข้าใจเรื่องขยะ)	17	100.00
	2.ไม่ได้ประโยชน์	0	0.00
9.คุณอยากรู้เรื่องอะไรมากขึ้นบ้างไหม เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย	1.ไม่อยากจะเพิ่มเติม	13	76.47
	2.อยากรู้	4	23.53

ตาราง 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของทีมวิจัย (ต่อ)

หัวข้อ/เรื่อง	การแสดงความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
10.ในช่วงที่มีการคัดแยกขยะ	1.ลดน้อยลง		
ปัญหาขยะภายในบ้านของท่านเป็นอย่างไร		17	100.00
	2.เท่าเดิม	0	0.00
	3.มากขึ้น	0	0.00

ปัญหาในการคัดแยกมูลฝอยของสมาชิกทีมวิจัย

การคัดแยกมูลฝอยไม่ยุ่งยากอะไร เพียงนำมูลฝอยใส่ถุงให้ถูกต้องตามประเภท แล้วนำไปทิ้งที่ถังขยะของเทศบาล เพียงแต่ช่วงแรกๆ ยังไม่ชินเท่านั้น และหากครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวน้อยก็จะสะดวกยิ่งขึ้น แต่ในบางครั้งถุงใส่มูลฝอยที่มีการสนับสนุนให้ มีไม่เพียงพอต้องจัดหาถุงมาใส่มูลฝอยเองซึ่งก็สามารถที่จะหาเองได้ และไม่จำเป็นต้องใช้ถุงที่มีการสนับสนุนให้เพราะในครัวเรือนก็มีถุงอยู่แล้วเช่นถุงจากการซื้อข้าวสาร ถุงจากห้างสรรพสินค้า เป็นต้น มีข้อเสนอแนะคือมีบางบ้านเป็นร้านขายของชำ ซึ่งจะมีปริมาณมูลฝอยมาก และบางครั้งบ้านข้างเคียงก็มีการนำมูลฝอยมาใส่ในถังมูลฝอยที่อยู่หน้าบ้านด้วย ทำให้ถังมูลฝอยที่มีอยู่ไม่พอใส่มูลฝอย อยากจะให้มีการเพิ่มถังมูลฝอย

8.3.2 ข้อมูลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลปรึกที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยนี้มีเจ้าหน้าที่เทศบาลที่เกี่ยวข้องหลักอยู่ 2 คน คือ เทศมนตรีฝ่ายสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม และหัวหน้าฝ่ายสาธารณสุข นอกจากนี้มีพนักงานเก็บขนมูลฝอยของเทศบาลอีกจำนวน 2 คน ผลการสัมภาษณ์มีดังนี้

8.3.2.1 ผลการสัมภาษณ์เทศมนตรีฝ่ายสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

คุณกอเส็ม คาอี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2546

1). ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของทีมวิจัยอยากให้สะท้อนความรู้สึกที่มีต่อทีมวิจัยชุมชนปรึกตกเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย

“เมื่อก่อนชาวบ้านที่เป็นทีมวิจัยไม่ค่อยตื่นตัว ไม่รู้วิธีการคิดว่าเป็นภาระของเทศบาลอย่างเดียว เพราะคิดว่าเทศบาลมีลูกจ้างแล้ว แต่หลังจากที่มีการจัดกิจกรรมมีการเข้าไปพูดคุย ทีมวิจัยก็เข้าใจว่าเป็นปัญหาของสังคมเป็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันและต้องช่วยกัน หลังจากที่เรามีการรณรงค์และเข้าไปจัดกิจกรรมคนก็เข้าใจมากขึ้นและให้ความร่วมมือมีการตื่นตัว

เรื่องขยะมีความสำคัญตรงนั้นแต่ก่อนอาจจะคิดว่าเราจะทิ้งขยะตรงไหนก็ได้ไม่มีใครมาว่าอะไร ไม่มีความละเอียดใจพอตอนหลังได้มีการร่วมรณรงค์ชาวบ้านก็ได้มาช่วยกันพอจะทิ้งอะไรก็จะเกิดความรู้สึกที่ไม่ได้จะเหมือนเมื่อก่อนไม่ได้แล้วเพราะเราต้องเป็นแบบอย่างให้แก่คนอื่น เคนเองคิดว่าที่มวิชัยมีการตื่นตัวสามรถเป็นตัวอย่างและเป็นแกนนำในการรณรงค์ตรงนี้ได้”

2). ความรู้สึกที่มีต่อชุมชนปรกติทกในเรื่องการรักษาความสะอาดของชุมชน (ก่อน-หลังการรณรงค์)

“ความตื่นตัวของชาวบ้านในเรื่องในเรื่องของขยะเดิมๆ ยังมีเพียงเล็กน้อยแต่หลังจากที่มวิชัยมีการลงไปรณรงค์ มีการเดินรณรงค์ มีการประชาสัมพันธ์ มีการพัฒนาชุมชน มีการบอกกล่าว คนในชุมชนก็ได้รับรู้ได้เข้าใจมากขึ้น และเกิดการคัดแยกขยะในชุมชนทำให้ชุมชนแลดูสะอาดขึ้น”

3). เทศบาลสามารถสนับสนุนชุมชนในเรื่องการจัดการขยะอย่างไรให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

“เทศบาลจะพยายามหางบมาสนับสนุนให้กับชาวบ้านเพื่อการค้าดำเนินงาน อย่างเช่นมีการทำโครงการเพื่อของบมาสนับสนุนให้กับโครงการขยะแลกของ นอกจากนี้จะมีการตั้งงบประมาณของปี 2547 เพื่อสนับสนุนเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยในชุมชน เช่นการประกวดชุมชน การฝึกอบรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

4). เทศบาลมีความรู้สึกอย่างไรที่ชาวบ้านมาร่วมกันพัฒนาชุมชนที่เขาอยู่

“เป็นสิ่งที่ดีเพราะเป็นเหมือนกับว่าชาวบ้านได้มีส่วนในการเข้าดูแลและพัฒนาชุมชนทำให้มีการลดภาระของเทศบาลและเหมือนกับว่าชาวบ้านได้เป็นกำลังใจให้เทศบาลด้วยเหมือนกันเพราะการพัฒนาอะไรหากทำอยู่คนเดียวและไม่ร่วมมือกันก็จะไม่เกิดพลังและชุมชนตรงนี้ก็มีความพร้อมในการพัฒนา ต่อไปหากจะพัฒนาอะไรก็สามารถดำเนินการได้เลยไม่ต้องใช้งบประมาณมากมายในการเตรียมชุมชนเพราะคนมีความพร้อมแล้วและดีใจที่ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำมาพัฒนาให้เรา”

5). แนวทางที่เหมาะสมหรือที่ควรจะเป็นในการจัดการขยะของชุมชนปรกติทก ท่านคิดว่าเป็นอย่างไร

“ตอนนี้ที่ทำมันก็เป็นการดีอยู่แล้ว มีการแยกขยะใส่ถุง ให้เทศบาล มาเก็บไป บางส่วนก็นำไปใช้ประโยชน์หากใช้ประโยชน์ได้ แนวทางที่เห็นในตอนนี้ก็คงจะเป็น ในลักษณะของ 1)ให้ชาวบ้านได้ตื่นตัวในเรื่องการจัดการขยะ 2)ให้ชาวบ้านได้รู้จักว่าขยะอะไรเป็น อย่างไรและทำอย่างไรถึงจะลดขยะได้ 3)ให้รู้จักได้แยกว่าขยะประเภทใดใส่ถุงสีอะไร ไม่นำขยะไป ทิ้งเพ่นพ่านให้มีการทิ้งให้เหมาะสม 4)พนักงานของเทศบาลก็มีการคัดแยกขยะบนรถเก็บขยะด้วย เหมือนกัน เป็นเหมือนรายได้เสริม(ขายครั้งหนึ่งก็ได้หลายบาทเหมือนกัน) 5)เมื่อมีการนำมูลฝอย ไปทิ้งซึ่งเทศบาลใช้วิธีเทกองก็มีคนคุ้ยมูลฝอยมาหาขยะที่เขาจะนำไปทำประโยชน์”

6). การจัดการมูลฝอยชุมชนในมุมมองของเทศบาลนั้นมีปัญหา/อุปสรรคอย่างไร

“ปัญหาอย่างหนึ่งก็คือคนงานหายาก เพราะคนที่นี่มีความคิดว่างานเก็บขยะเป็นงานที่ต่ำและการทำงานของพนักงานที่นี่ไม่ใช่การทำงานหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งเท่านั้น อาจจะมียานนอกเหนือจากงานประจำทำให้พนักงานเบื่อหน่ายและมีการลาออก”

7). ข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย

“อยากให้ชุมชนอื่นๆ มีความเข้าใจเหมือนกับชุมชนปรกติตก อยากจะให้ชุมชนรักท้องถิ่น และเนื่องจากงานของทีมวิจัยเป็นงานอาสาซึ่งบางครั้งในเรื่องของ เวลาที่จะเอามาผูกมัดอาจจะไม่สะดวก บางคนอาทิตย์นี้อาจจะว่างแต่อาทิตย์หน้าอาจต้องมีภารกิจที่ต้องทำเราก็ต้องเข้าใจ และอีกอย่างงานอาสาไม่ได้มีค่าตอบแทนอะไรแรงจูงใจตรงนี้อาจจะน้อย สุดท้ายอยากให้ทีมงานแนวนี้ต่อๆ ไป”

8.3.2.2 ผลการสัมภาษณ์หัวหน้าฝ่ายสาธารณสุข

คุณมณฑา ไชยงาม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2546

1).ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของทีมวิจัย อยากให้สะท้อนความรู้สึกที่มีต่อทีมวิจัยชุมชนปรกติตกเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย

“ความรู้สึกที่มีต่อทีมวิจัยนั้น รู้สึกชื่นชมและอยากได้แบบนี้มานานแล้วซึ่งเป็นลักษณะของทีมเวิร์กที่มาช่วยกัน ส่วนตัวรู้สึกว่าเขามีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นแทนที่เขาจะอยู่แบบชาวบ้านๆ(หมายถึงทำงานแล้วก็นอนพักเพียงเท่านั้น) ซึ่งตอนนี้เขาจะมีความรู้ด้านวิชาการมากขึ้น เขามีการประชุมกลุ่มกัน เกิดการเรียนรู้ในการทำงานเป็นทีม อย่างเช่นเมื่อมาประชุมต้องมีการเสนอชื่อมีการเตรียมการเตรียมตัวมีการนัดหมายเขาจะเป็นเหมือนกับนักศึกษา

นักเรียนที่จะมีการเรียนรู้ซึ่งมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมีความเป็นวิชาการมากขึ้นแทนที่จะอยู่แบบชาวบ้านเพียงแค่อ่านหนังสือทำงานพอเวลาค่ำก็นอนไม่ได้สนใจอะไรเกี่ยวกับสิ่งรอบตัว แต่นี่ไม่ใช่อย่างนั้นเขามีการตื่นตัว สำหรับความรู้ในเรื่องการจัดการขยะจากการที่ตัวเองได้พูดคุยสอบถามกับทีมวิจัยและได้เข้าร่วมประชุม สังเกตเห็นว่าเขามีความรู้เกี่ยวกับขยะ เช่นในเรื่องของประเภทของขยะ การจัดการจะจัดการอย่างไรเอาไปไหนและทำอะไรได้บ้าง นั่นคือเขามีความรู้หลังจากที่ได้มีการณรงค์และตั้งเป็นทีมวิจัย คุณเขามีความภูมิใจที่เขาได้เป็นแกนหลักเพื่อทำให้บ้านของเขาสะอาด และมีการพัฒนาตัวเองขึ้นสังเกตจากการที่เขามีการพูดคุยเรื่องขยะมากขึ้น มีการตื่นตัวแทนที่ทุกคนจะมองไม่เห็น”

2). สะท้อนความรู้สึกที่มีต่อชุมชนปรกติในเรื่องการรักษาความสะอาดของชุมชน (ก่อน-หลังการณรงค์)

“ช่วงนี้ดีขึ้นระมัดระวังในการทิ้งแทนที่ว่าเมื่อก่อนเขานึกจะทิ้งตรงไหนเขาก็ทิ้ง เขาเกิดจิตสำนึกในการทิ้ง ประโยชน์ตรงนี้ได้จากการสร้างจิตสำนึกในการทิ้งขยะ เมื่อก่อนเคยนั่งรถเวียนดูสภาพในชุมชนมาบ้างแล้วซึ่งต่างจากตอนนี้ การทิ้งเรียกรอบบ้าน ทิ้งลงมาจากหน้าต่าง สิ่งเหล่านี้ตอนนี้ลดลง โดยส่วนตัวคิดว่าที่ชุมชนสะอาดเป็นได้ในสองส่วน ส่วนแรกคือคนไม่ทิ้งเฟ้นพ่่านมีจิตสำนึกในการทิ้ง ทิ้งขยะลงถัง ขยะเลยลดลง อีกส่วนหนึ่งเนื่องจากเทศบาลมีการสนับสนุนให้คนงานลงไปกวาดขยะทุกวันศุกร์ เพราะว่ายังมีคนบางกลุ่มที่เราอาจจะเข้าไปควบคุมไม่ได้ เช่นพวกเด็กๆหรือบางคนที่ยังมีการทิ้งอยู่”

3). เทศบาลสามารถสนับสนุนชุมชนในเรื่องการจัดการขยะอย่างไรเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

“เทศบาลได้สนับสนุนคนงานลงไปทุกวันศุกร์เพื่อต้องการให้เขาเห็นว่าเทศบาลไม่ได้ทอดทิ้งให้เขา(ทีมวิจัย)ทำแต่ลำพังและไม่ใช่ว่าปล่อยให้เขาดูแลกันไปตามยถากรรมเทศบาลจะมีการทำให้คุณเป็นตัวอย่างด้วยและพยายามที่จะทำให้เป็นชุมชนนำร่องให้ชุมชนอื่นได้คุณเป็นตัวอย่าง นอกจากนี้ยังมีการเขียนโครงการเพื่อของบประมาณมาสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการในชุมชนซึ่งได้ทำไปแล้วหากได้รับอนุมัติคิดว่าจะมีการแบ่งให้ชุมชนปรกติเพื่อดำเนินโครงการขยะแลกของส่วนหนึ่ง ที่เหลือคิดว่าไว้ว่าจะนำไปขยายสู่ชุมชนที่สองต่อไป”

4). เทศบาลมีความรู้สึกอย่างไรที่ชาวบ้านมาร่วมกันพัฒนาชุมชนที่เขาอยู่

“รู้สึกยินดีและภูมิใจที่ชาวบ้านมาร่วมกันพัฒนาชุมชนที่เขาอยู่ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดจากการดำเนินการมันก็จะได้แก่ชาวบ้านเองเขาเก็บบริเวณบ้านของเขาสะอาดตัวเองก็จะสะอาดไม่มีแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคสุขภาพของคนในบ้านก็ดี สิ่งเหล่านี้จะว่าไปแล้วเขาสร้างขึ้นเองทั้งนั้นจากการสังเกตเมื่อก่อนหญ้าสูงถึงเอวและขยะจะเกลื่อนกลาดสองข้างถนน แต่ตอนนี้หากเดินสุดสายขยะที่เก็บได้มีไม่ถึงครึ่งกระสอบแต่ก่อนสองกระสอบก็ยังไม่พอ”

5). แนวทางที่เหมาะสมหรือที่ควรจะเป็นในการจัดการขยะของชุมชนปริกตก ท่านคิดว่าเป็นอย่างไร

“เป็นการช่วยกันทั้งเทศบาลและชุมชนซึ่งหลักๆ ที่ทำอยู่ก็ดีแล้วถูกทางแล้วที่มีการ สร้างจิตสำนึกแก่คน ให้ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยเพื่อคนจะได้มีความรู้ แล้วก็มาร่วมกันคัดแยกมูลฝอย หลังจากนั้นเทศบาลก็เข้าไปจัดการเก็บขน อยากให้ชุมชนเขาดำเนินการกันอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการที่ผ่านมามีคิดว่าได้ผลและอยากจะทำให้ผลมันอยู่ในระยะยาว”

6). การจัดการขยะชุมชนในมุมมองของเทศบาลนั้นมีปัญหา/อุปสรรคอย่างไร

“เจ้าหน้าที่ของเทศบาลเองไม่ค่อยมีเวลาและอาจจะช่วยเหลือตรงนี้ได้ไม่เต็มที่เพราะต้องรับผิดชอบงานหลายส่วน ก็บุคลากรในการทำงานมีไม่เพียงพอทำให้การดำเนินงานไม่สะดวกเท่าที่ควร เช่นคนงานในการรักษาความสะอาดนอกเหนือจากงานรักษาความสะอาดแล้วงานใช้แรงงานทุกอย่างของเทศบาลก็เป็นหน้าที่ของเขาบางครั้งรู้สึกเห็นใจคนงานอยู่เหมือนกัน เจ้าหน้าที่เองที่รับผิดชอบงานรักษาความสะอาดโดยเฉพาะก็มีไม่เพียงพอทำให้บางครั้งการลงไปประชุมกับทีมวิจัยจึงทำได้ไม่เต็มที่”

7). ข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม เกี่ยวกับการจัดการขยะครั้งนี้

“อยากจะทำให้ชุมชนอื่นตื่นตัวเหมือนกับชุมชนปริกตกทุกครั้งที่มีการประชุมชาวบ้านกับเทศบาลจะมีการพูดถึงการดำเนินงานของชุมชนปริกตกอยู่เสมอเพื่อต้องการที่จะนำเสนอการทำงานของชุมชนปริกตกไปในตัวซึ่งเป็นการกระตุ้นให้คนทำงานมีกำลังใจในการทำงานอีกอย่างหนึ่งเป็นการทำให้ชุมชนอื่นเกิดการตื่นตัวและอยากที่จะพัฒนาชุมชนให้มีความ

สะดวก นอกจากนี้ในการดำเนินงานอยากให้มีความยั่งยืนเพราะเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์มากและจะได้เป็นแบบอย่างแก่หลายๆ ชุมชน”

8.3.2.3 ผลการสัมภาษณ์พนักงานเก็บขนมูลฝอยของเทศบาล

เพื่อต้องการรู้พฤติกรรมการทำงานที่มูลฝอยของคนในชุมชนปริศนว่าเป็นอย่างไรหรือมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรในช่วงที่มีการรณรงค์ มีการสัมภาษณ์พนักงานเก็บขนมูลฝอย 2 คน ดังนี้

ก. นายนิพนธ์ ผดุงผศ อายุ 37 ปี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2546 เวลา 13.30 น. การศึกษา จบ ม.3 ประสบการณ์การทำงาน 5 ปี ทำหน้าที่เป็นพนักงานขับรถเก็บขยะ

1). ท่านรับผิดชอบการเก็บขนขยะทั้งหมดจำนวนกี่ชุมชน/หมู่บ้าน และช่วงเวลาที่ท่านเก็บแต่ละวัน

“ชุมชนหรือหมู่บ้านที่รับผิดชอบ ได้แก่ หมู่ 3 หมู่ 4 หมู่ 6 และหมู่ 7 เก็บขนขยะเวลาประมาณ 7 โมงเช้า เสร็จประมาณ 10 โมง ยกเว้นวันจันทร์ขยะมากจะเสร็จเวลา 11 โมง”

2). พฤติกรรมการทำงานที่ขยะของคนในชุมชนปริศนเปลี่ยนแปลงอย่างไร (ก่อนการรณรงค์ และช่วงรณรงค์)

“พฤติกรรมมีการเปลี่ยนแปลงคือ คนในชุมชนมีการนำขยะใส่ถุงก่อนมาทิ้งที่ถังขยะเพื่อให้เทศบาลมาเก็บ ขยะตามถังขยะในหมู่บ้านลดน้อยลงและไม่หกเกลื่อนกลาด”

3). การทิ้งขยะในถุง มีการทิ้งขยะในถุงเป็นอย่างไร (ก่อนการรณรงค์ และช่วงการรณรงค์)

“คนมีการใส่ขยะในถุงมากขึ้นเมื่อเทียบกับชุมชนอื่นซึ่งไม่ค่อยเห็นมีการใส่ถุงมาทิ้ง และเมื่อก่อนการทิ้งของคนในชุมชนปริศนทิ้งข้างถังขยะเลย สร้างความลำบากใจให้กับคนเก็บขนขยะมาก ตอนนีดีขึ้นข้างถังไม่เรี่ยราด”

4). ความสะดวกในการเก็บขนของพนักงาน เป็นอย่างไร (ก่อนการรณรงค์ และช่วงการรณรงค์) “เราไม่ต้องยกถังขยะเทให้ยุ่งยาก เพียงแต่เก็บเป็นถุงๆ โยนใส่รถของเหม็นๆ ก็ไม่เป็นปัญหากับเรา และขยะก็ไม่หกเหมือนกับการยกถังเทด้วยเพราะมันอยู่ในถุง”

5). ความสะอาดทั่วไปของชุมชนปริศน เช่นตามท้องถนน เป็นอย่างไร (ก่อนการรณรงค์ และช่วงการรณรงค์)

“เป็นเมื่อก่อนตามถนนแถวๆ หน้าบ้านคนจะมีขยะอยู่เหมือนๆ จะทุกบ้าน ตอนนี่ที่เห็นยังมีขยะอยู่ก็เฉพาะตรงบริเวณแถวร้านค้า”

6). ปริมาณขยะที่เก็บในแต่ละวันเป็นอย่างไร(น้อยลง เท่าเดิม หรือมากขึ้น เมื่อเทียบกับก่อนการรณรงค์ และช่วงรณรงค์)

“น้อยลง ในถังขยะไม่ค่อยมีขยะไม่รู้ว่าเขาเอาไปทิ้งที่ไหนกัน”

7). ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของการทิ้งขยะในถังเป็นอย่างไร (ก่อนการรณรงค์ และช่วงการรณรงค์)

“เมื่อก่อนทิ้งขยะกันจนล้นถังโยนลงถังหรือไม่ลงก็ไม่เกี่ยวข้องให้ ได้ทิ้ง ตอนนี่ขยะข้างถังไม่ค่อยมีตกหล่น”

8). การคัดแยกขยะของคนโดยเฉพาะขยะขายได้ของชุมชนปริกตค เป็นอย่างไร

“เท่าที่ทราบข่าวจากทีมงานที่มีการเก็บขยะบางอย่างเพื่อนำไปขาย ขยะที่ขายได้ที่เก็บจากชุมชนปริกตคมีการลดลง”

9). ข้อเสนอแนะที่มีต่อชุมชนปริกตคในเรื่องการทิ้งขยะเป็นอย่างไร

“การทิ้งในถุ่้นั้นดีแล้วแต่อย่าลื้่มมัดปากถุ่ให้ดีด้วยเวลานำมาทิ้ง หากวางไว้ข้างๆ ถังขยะอาจจะล้่มแล้วทำให้ขยะหกออกมาได้”

ข. นายอภิชาติ ยีขุน อายุ 36 ปี ปี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2546 เวลา 14.25 น. การศึกษา จบ ป.1 ประสบการณ์การทำงาน 8 เดือน ทำหน้าที่เป็นพนักงาน ประจำรถเก็บขยะ

1). ท่านรับผิดชอบการเก็บขนขยะทั้งหมดจำนวนกี่ชุมชน/หมู่บ้าน และช่วงเวลาที่ท่านเก็บแต่ละวัน

“ชุมชนหรือหมู่บ้านที่รับผิดชอบ ได้แก่ หมู่ 3 หมู่ 4 หมู่ 6 และหมู่ 7 เริ่มเก็บขยะตอน 7 โมงเช้า เสร็จประมาณ 10 โมง ยกเว้นวันจันทร์ขยะจะมากพิเศษเก็บขยะเสร็จเกือบเที่ยง”

2). พฤติกรรมการทิ้งขยะของคนในชุมชนปริกตคเปลี่ยนแปลง อย่่างไร (ก่อนการรณรงค์ และช่วงรณรงค์)

“มีการเปลี่ยนแปลงนำขยะมาใส่ถุ่แล้วทิ้งมากขึ้น เมื่อก่อนไม่เห็นใส่ถุ่”

3). การทิ้งขยะในถุง มีการทิ้งขยะในถุงเป็นอย่างไร (ก่อนการรณรงค์ และช่วงการรณรงค์)

“เห็นมีคนทิ้งขยะในถุง ข้างถังขยะก็ไม่มีขยะพาดัน เมื่อก่อนรอบๆ ถังขยะมีขยะตกอยู่มาก ตอนนี้ไม่เห็น และบางคนก็นำถุงขยะมาวางข้างถัง”

4). ความสะดวกในการเก็บขนของพนักงาน เป็นอย่างไร (ก่อนการรณรงค์ และช่วงการรณรงค์) “เก็บสะดวกกว่าเมื่อก่อน เพราะขยะอยู่ในถุง ยกก็ง่ายจับโยนๆ ทำให้เก็บเร็วด้วย ขยะก็ไม่หกด้วย”

5). ความสะอาดทั่วไปของชุมชนปรกติ เช่นตามท้องถนน เป็นอย่างไร (ก่อนการรณรงค์ และช่วงการรณรงค์)

“ตอนนี้ยังดีขึ้น ตามท้องถนนสะอาดขยะก็มีเหมือนกันไม่ใช่ไม่มีเลย เมื่อก่อนขยะตามถนนสกปรกมากโดยเฉพาะพวกถุงพลาสติกมีมาก”

6). ปริมาณมูลฝอยที่เก็บในแต่ละวันเป็นอย่างไร(น้อยลง เท่าเดิม หรือมากขึ้น เมื่อเทียบกับก่อนการรณรงค์ และช่วงรณรงค์)

“ขยะลดลงกว่าเดิมมาก แต่ก่อนเฉพาะหมู่ 6 พนักงานที่เข้าไปเก็บขยะวันหนึ่งประมาณคันรถบรรทุกขยะ ตอนนี้ไม่เต็มคันแล้ว”

7). ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของการทิ้งมูลฝอยในถังเป็นอย่างไร (ก่อนการรณรงค์ และช่วงการรณรงค์)

“ขยะอยู่ในถังมากขึ้นไม่ออกมาอยู่ข้างๆ ถังและมีการใส่ขยะในถุง ทำให้พนักงานสะดวกในการเก็บขยะ”

8). การคัดแยกมูลฝอยของคน โดยเฉพาะมูลฝอยขายได้ของชุมชนปรกติเป็นอย่างไร

“ขยะของหมู่ 6 พวกที่ขายได้ แต่ก่อนเราจะเก็บได้วันละกระสอบกว่าถึงสองกระสอบ ตอนนี้เหลือประมาณครึ่งกระสอบ (กระสอบปุย) แต่สำหรับหมู่อื่นยังมีตามปกติ”

9). ข้อเสนอแนะที่มีต่อชุมชนปรกติในเรื่องการทิ้งขยะ

“หมู่บ้านช่วงพัฒนาดีขึ้นมากเลย อยากให้ทุกบ้านใช้ถุงใส่ขยะ พนักงานจะได้เก็บขยะได้สะดวกและรวดเร็ว”

8.3.3 ข้อมูลการสัมภาษณ์ชาวบ้าน

ผู้วิจัยและสมาชิกทีมวิจัยมีการร่วมกันสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนจากการสุ่มจับสลากจำนวน 43 ครัวเรือน โดยแนวการสัมภาษณ์จะเป็นในลักษณะของการถามถึงข้อมูลก่อนการรณรงค์คัดแยกมูลฝอยในชุมชนและในช่วงที่มีการรณรงค์คัดแยกมูลฝอยมีความแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งมี การนำเสนอผล แบ่งเป็น ข้อมูลความรู้ของชาวบ้าน (ตารางที่ 7) การปฏิบัติของชาวบ้าน (ตารางที่ 8) และข้อมูลแสดงความคิดเห็นของชาวบ้าน (ตารางที่ 9) โดยผลการสัมภาษณ์มีดังนี้

ชาวบ้านในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นจากเดิม (ร้อยละ 53.49) หลังจากที่ได้มีการร่วมกันคัดแยกมูลฝอยในชุมชน ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นทั้งมูลฝอยเปียก มูลฝอยแห้ง มูลฝอยอันตราย และมูลฝอยขายได้ โดยรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 60.47 62.79 53.49 และ 20.93 ตามลำดับ ส่วนประโยชน์ของการคัดแยกมูลฝอยนั้นชาวบ้านได้รู้ถึงประโยชน์ของการคัดแยกมูลฝอยเพิ่มเติมขึ้นจากเดิมร้อยละ 46.51 รวมถึงมีความรู้และเข้าใจถึงการลดลงของปริมาณมูลฝอยที่เทศบาลจะมาจัดเก็บหากชาวบ้านได้ร่วมกันคัดแยกมูลฝอย (ร้อยละ 51.16) ดังตารางที่ 7

ตาราง 7 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของชาวบ้าน

ข้อมูล	ก่อนการรณรงค์	เมื่อมีการรณรงค์	รู้เพิ่มเติม	
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	ร้อยละ
1.การรู้จักขยะเปียก	11	37	26	60.47
2.การรู้จักขยะแห้ง	13	40	27	62.79
3.การรู้จักขยะอันตราย	10	33	23	53.49
4.การรู้จักขยะขายได้	34	43	9	20.93
5.ประโยชน์ของการคัดแยกขยะ	16	36	20	46.51
6.การแยกขยะและนำขยะไปใช้ประโยชน์มีส่วนในการลดปริมาณขยะที่เทศบาลจะมาเก็บ	14	36	22	51.16
7.ความรู้เกี่ยวกับขยะและการคัดแยกขยะ	13	36	23	53.49

ชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติ ซึ่งจากเดิมชาวบ้านในชุมชนปรักไม่มีการคัดแยกมูลฝอยไม่เห็นความสำคัญของการนำมูลฝอยใส่ถุง หลังจากที่มีการรณรงค์คัดแยกมูลฝอย ชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรทิ้งมูลฝอยโดยมีการคัดแยกมูลฝอยใส่ถุงมากขึ้นเพิ่มขึ้นจากเดิม (ร้อยละ 93.02) การคัดแยกและจัดการมูลฝอยขายได้นั้น จากเดิมชาวบ้านมีการคัดแยกบ้าง (ร้อยละ 39.53) แต่หลังจากที่มีการคัดแยกมูลฝอยในชุมชน ชาวบ้านมีการคัดแยกและสนใจเก็บสะสมมูลฝอยขายได้มากขึ้นโดยชาวบ้านส่วนใหญ่เมื่อคัดแยกแล้วจะนำมาแลกไข่ที่โครงการขยะแลกของชุมชนปรักตก (ร้อยละ 83.72) ส่วนการคัดแยกและจัดการมูลฝอยเปียกชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรทิ้งมูลฝอยซึ่งจากเดิมชาวบ้านส่วนใหญ่จะนำมูลฝอยเปียกทิ้งที่หลังบ้านและทิ้งใส่ถังมูลฝอยโดยไม่มีการคัดแยก มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นคัดแยกมูลฝอยเปียกใส่ถุงแล้วนำไปใส่โคนต้นไม้และใช้เลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ 41.86 และ ร้อยละ 20.93) สำหรับการคัดแยกและจัดการกับมูลฝอยแห้งจากเดิม (ร้อยละ 65.12) มีการทิ้งใส่ถังมูลฝอยร่วมกับมูลฝอยประเภทอื่นโดยไม่มีการคัดแยกหลังจากที่ได้ผ่านการรณรงค์คัดแยกมูลฝอยในชุมชนชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยแยกมูลฝอยแห้งใส่ถุงแล้วนำไปใส่ถังขยะของเทศบาล (ร้อยละ 72.09) และการจัดการมูลฝอยอันตรายนั้นชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเล็กน้อยคือเดิมชาวบ้านส่วนใหญ่ (ร้อยละ 93.02) มีการทิ้งมูลฝอยอันตรายร่วมกับมูลฝอยชนิดอื่นโดยไม่ได้คัดแยกใส่ถังมูลฝอยของเทศบาล หลังจากที่มีการคัดแยกมูลฝอยในชุมชนชาวบ้าน (ร้อยละ 51.16) มีการทิ้งมูลฝอยอันตรายร่วมกับมูลฝอยแห้งในถังของเทศบาลเนื่องจากมีจำนวนน้อย มีชาวบ้านเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 13.95) ที่มีการคัดแยกมูลฝอยอันตรายใส่ถุงแล้วนำมาทิ้งที่ถังมูลฝอย ดังตารางที่ 8

ตาราง 8 การปฏิบัติของชาวบ้านในการจัดการมูลฝอย

หัวข้อ	ข้อมูลการปฏิบัติ	ก่อนการคัดแยก		ขณะคัดแยก		เพิ่มขึ้น	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การคัดแยก มูลฝอย	1. ไม่ได้แยกใส่ถุง, ใส่ถังมูลฝอย เลย, ทิ้งรวมกัน	43	100.00	3	6.98	0	0.00
	2. แยกใส่ถุงขยะแต่ละประเภท	0	0.00	40	93.02	40	93.02
2. การแยก และจัดการ กับขยะขายได้	1. แยกตั้งไว้เฉยๆไม่สนใจ	8	18.60	0	0.00	0	0.00

ตาราง 8 การปฏิบัติของชาวบ้านในการจัดการมูลฝอย (ต่อ)

หัวข้อ	ข้อมูลการปฏิบัติ	ก่อนการคัดแยก		ขณะคัดแยก		เพิ่มขึ้น	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	2.แยกใส่ถุงตั้งไว้ให้เป็นระเบียบ	0	0.00	4	9.30	4	9.30
	3.เผาพร้อมกับขยะอื่น	6	13.95	0	0.00	0	0.00
	4.ทิ้งร่วมกับขยะอื่น	8	18.60	0	0.00	0	0.00
	5.ขายแก่ผู้มารับซื้อ	4	9.30	3	6.98	0	0.00
	6.มีการเก็บเป็นบางอย่าง	17	39.53	0	0.00	0	0.00
	7.ให้แก่ผู้อื่น	0	0.00	0	0.00	0	0.00
	8.แยกใส่ถุงแล้วนำไปแลกไข่	0	0.00	36	83.72	36	83.72
3. การ แยก และ จัด การ กับ ขยะ เปียก	1.เททิ้งหลังบ้าน	20	46.51	2	4.65	0	0.00
	2.ทิ้งใส่ถังขยะโดยไม่ได้แยกใส่ถุง	17	39.53	5	11.63	0	0.00
	3.แยกใส่ถุงแล้วนำไปใส่โคนต้นไม้	0	0.00	18	41.86	18	41.86
	4.แยกใส่ถุงแล้วใส่ถังขยะ	6	13.95	9	20.93	3	6.98
	5.แยกใส่ถุงแล้วนำไปเลี้ยงสัตว์	0	0.00	9	20.93	9	20.93
4. การ แยก และ จัด การ กับ ขยะ แห้ง	1.ทิ้งใส่ถังขยะ โดยไม่ได้แยกใส่ถุง	28	65.12	3	6.98	0	0.00
	2.เผา	9	20.93	3	6.98	0	0.00
	3.ทิ้งที่หลังบ้าน	6	13.95	0	0.00	0	0.00
	4.แยกใส่ถุงแล้วนำไปใส่ถังขยะของเทศบาล	0	0.00	31	72.09	31	72.09
	5.บางอย่างนำมาแลกไข่	0	0.00	6	13.95	6	13.95
5. การ แยก และ จัด การ กั บ ข ย ะ อื่น ทราย	1.ทิ้งร่วมกับขยะอื่นในถังขยะของเทศบาลโดยไม่ได้คัดแยก	40	93.02	15	34.88	0	0.00
	2.ไม่ได้ให้ความสนใจทิ้งทั่วไปที่ข้างๆ บ้าน	3	6.98	0	0.00	0	0.00
	3.คัดแยกใส่ถุงแล้วทิ้งถังมูลฝอยของเทศบาล	0	0.00	6	13.95	6	13.95

ตารางที่ 8 การปฏิบัติของชาวบ้านในการจัดการมูลฝอย (ต่อ)

หัวข้อ	ข้อมูลการปฏิบัติ	ก่อนการคัดแยก		ขณะคัดแยก		เพิ่มขึ้น	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	4.คัดแยกได้ถูกต้องถึงถังมูลฝอย						
	ของเทศบาล	0	0.00	6	13.95	6	13.95
	5.ทิ้งร่วมกับขยะแห้งเนื่องจากมี						
	น้อย	0	0.00	22	51.16	22	51.16
6. การใช้ประโยชน์	1.ไม่ค่อยสนใจทิ้งอย่างเดียว	21	48.84	5	11.63	0	0.00
จากสิ่งของ	2.มีการใช้บ้างบางครั้ง	16	37.21	0	0.00	0	0.00
เหลือใช้ เช่น	3.มีการนำถุงหิ้วของห้างสรรพสินค้า						
ถุงหิ้ว เป็นต้น	เข้ามาใส่มูลฝอย	4	9.30	18	41.86	14	32.56
	4.มีการนำถุงหิ้วมาใช้ซ้ำในครัว						
	เรือนและใส่ของประจำ	0	0.00	16	37.21	16	37.21
	5.เสื้อผ้าที่ขาดเย็บแล้วนำมาใช้อีก	2	4.65	4	9.30	2	4.65
7. การทิ้งมูล	1.ไม่ได้ใส่ทิ้งรวมในถัง	31	72.09	7	16.28	0	0.00
ฝอยในถุงมูล	2.ใส่ถุงบ้างบางครั้ง	10	23.26	0	0.00	0	0.00
ฝอย	3.ใส่ถุงทุกครั้ง	2	4.65	36	83.72	34	79.07
8. รายได้จาก	1.ไม่มีรายได้	24	55.81	0	0.00	0	0.00
มูลฝอย	2.ขายกับรถที่มารับซื้อเรื่อยๆครั้ง	12	27.91	4	9.30	0	0.00
	3.ให้ขยะขายได้แก่ผู้อื่น(คนดูแล						
	มัสยิด)	7	16.28	7	16.28	0	0.00
	4.มีรายได้จากการนำขยะไปแลก						
	ไข่	0	0.00	32	74.42	32	74.42

หลังจากที่มีการจัดกิจกรรมต่างๆในชุมชนแล้วชาวบ้านชุมชนปรกมีความคิดเห็นต่อเรื่องหน้าที่ในการจัดการมูลฝอยของชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นหน้าที่ของเทศบาลและของชุมชน (ร้อยละ 72.09) และมีอยู่บ้างที่คิดว่าเป็นเรื่องของเทศบาลหรือเป็นเรื่องของชุมชนเท่านั้น (ร้อยละ 16.28 และร้อยละ 11.63) นอกจากนี้ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ยังคิดว่าการคัดแยกมูลฝอยทำให้บ้านเรือนของตนสะอาด (ร้อยละ 51.16) สำหรับการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการคัดแยกมูลฝอยชาวบ้านร้อยละ 46.51 คิดเห็นว่าจะไม่ต้องเปลี่ยนแปลงอะไร ส่วนชาวบ้านร้อยละ 37.21 ต้องการให้

เทศบาลเข้ามาช่วยเหลือ ในการเก็บขนมูลฝอยของพนักงานเทศบาล ชาวบ้านในชุมชนคิดว่าคืออยู่ (ร้อยละ 76.74) การดำเนินโครงการขยะแลกของชุมชนปรกติทชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนเห็นว่ามีประโยชน์ได้มีการใช้ประโยชน์จากโครงการ (ร้อยละ 83.72) และจากการเข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยในครั้งนี้ชาวบ้าน (ร้อยละ 81.40) รู้สึกได้ว่าปัญหามูลฝอยในบ้านเรือนของตนได้ลดน้อยลง และผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมรู้สึกว่าคุณเองได้รับประโยชน์ (ทำให้บ้านสะอาด ชุมชนสะอาด เข้าใจเรื่องมูลฝอย) จากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ ดังตารางที่ 9

ตาราง 9 การแสดงความคิดเห็นของชาวบ้านเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย

หัวข้อ/เรื่อง	การแสดงความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการมูลฝอย	1. เรื่องของเทศบาล	7	16.28
	2. เรื่องของชุมชน(ชุมชน)	5	11.63
	3. เรื่องของชุมชนและของเทศบาล	31	72.09
2. การคัดแยกมูลฝอยก่อนที่จะทิ้งส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อมและบ้านของเราเองอย่างไร	1. บ้านสะอาด สิ่งแวดล้อมภายในบ้านดี	22	51.16
	2. ของบางอย่างสามารถเก็บไว้แลกได้ ขายได้	10	23.26
	3. คิดว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง	3	6.98
	4. สะดวกในการจัดเก็บของเทศบาล	8	18.60
	5. เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	0	0.00
3. การเปลี่ยนแปลงในเรื่องการคัดแยกมูลฝอย	1. ควรให้ความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกกับครัวเรือน	3	6.98
	2. ไม่ต้องเปลี่ยนแปลงอะไร คิดว่าดีแล้ว	20	46.51
	3. อยากให้เทศบาลเข้ามาช่วยเหลือ	16	37.21
	4. อยากมีถังขยะขนาดใหญ่ มีฝาปิด	4	9.30
	5. อยากให้มีถังขยะสำหรับขยะเปียก และขยะแห้ง	0	0.00
4. การเก็บขนมูลฝอยของพนักงานเทศบาล	1. ควรปรับปรุง	10	23.26
	2. คิดว่าทำงานคืออยู่แล้ว	33	76.74
5. การนำมูลฝอยเปียกไปทำจุลินทรีย์น้ำ โดยทำในบริเวณบ้านของตนเอง	1. หากมีโอกาสก็จะสนใจทำ	36	83.72
	2. ไม่ได้มีการทำและไม่คิดจะทำ	7	16.28
	3. มีการทำใช้	0	0.00

ตาราง 9 การแสดงความคิดเห็นของชาวบ้านเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย (ต่อ)

หัวข้อ/เรื่อง	การแสดงความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
6. ประโยชน์ของโครงการ ขยะแลกของชุมชนปริกตก และโครงการจุลินทรีย์น้ำ	1. โครงการไม่มีประโยชน์	0	0.00
	2. โครงการมีประโยชน์แต่ตัวเองยังไม่ได้ใช้ บริการ	7	16.28
	3. โครงการมีประโยชน์และได้ใช้ประโยชน์ ของโครงการ	36	83.72
7. ความต่อเนื่องของการ ดำเนินโครงการขยะแลก ของชุมชนปริกตก และ โครงการจุลินทรีย์น้ำในชุม ชน	1. ให้เทศบาลมาดำเนินการต่อเนื่อง	21	48.84
	2. คนในชุมชนต้องร่วมมือกัน	6	13.95
	3. ควรมีการกระตุ้นจากใครหรือหน่วยงานไหน ก็ได้	3	6.98
	4. ตัวเองต้องทำเป็นตัวอย่าง	2	4.65
	5. ใช้แกนนำทีมวิจัยเป็นหลัก	11	25.58
8. ประโยชน์จากการเข้าร่วม กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยใน ครั้งนี้	1. ได้ประโยชน์ (ทำให้บ้านสะอาด ชุมชน สะอาด เข้าใจเรื่องขยะ)	43	100.00
	2. ไม่ได้ประโยชน์	0	0.00
9. การอยากรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับ การจัดการมูลฝอย	1. ไม่อยากรู้เพิ่มเติม	41	95.35
	2. อยากรู้	2	4.65
10. ปัญหามูลฝอยภายในครัว เรือนในช่วงที่มีการคัดแยก มูลฝอย	1. ลดน้อยลง	35	81.40
	2. เท่าเดิม	8	18.60
	3. มากขึ้น	0	0.00

กิจกรรมที่ 9 กิจกรรมประชุมสรุปการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ผลจากกิจกรรมการสนทนากลุ่มซึ่งประกอบด้วย เทศมนตรีฝ่ายสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม หัวหน้าฝ่ายสาธารณสุขของเทศบาลตำบลปริก และสมาชิกทีมวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงของทีมวิจัยหลังจากที่มีการจัดกิจกรรมกระบวนการต่างๆ

ทีมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจที่ดีขึ้นเพิ่มขึ้น รู้ถึงความหมายของมูลฝอย รู้ถึงการแยกประเภทของมูลฝอยและสามารถแยกมูลฝอยได้ถูกต้อง เช่น พวกมูลฝอยแห้ง มูลฝอยเปียก มูลฝอยอันตราย มูลฝอยขायได้ ได้รู้ถึงการจัดการมูลฝอยว่ามูลฝอยต่างๆ ต้องกำจัดอย่างไรนำไปทิ้งที่ใด เรียนรู้การนำมูลฝอยมาใส่ถุงก่อนที่จะนำไปทิ้ง ซึ่งถุงสีดำใส่มูลฝอยเปียก ถุงสีฟ้าใส่มูลฝอยแห้ง ถุง

สีแดงใส่มูลฝอยอันตราย ถุงสีเขียวใส่มูลฝอยขายได้ แต่บางครั้งอาจจะใส่กระสอบหรือหากถุงที่เป็นสีหมดก็จะหาถุงมาใส่เอง เช่น บางครั้งถุงสีฟ้าหมดก็จะนำถุงซึ่งเป็นถุงของห้างสรรพสินค้ามาใส่แทน แตกต่างจากเมื่อก่อนที่ไม่มีการใส่ถุงเพื่อทิ้งมูลฝอย นอกจากนี้ยังได้รู้ถึงประโยชน์ของมูลฝอย เช่น สามารถนำมูลฝอยเปียกมาทำปุ๋ย ทำจุลินทรีย์น้ำ มูลฝอยที่รีไซเคิลได้ก็สามารถนำมาขายเพิ่มรายได้หรือนำมาแลกไข่ที่โครงการขยะแลกของ หรือมูลฝอยบางอย่างก็นำมาใช้ใหม่ เช่น ถุงพลาสติกที่สะอาดๆ

2. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของทีมิวิจัยในการจัดการมูลฝอย

สมาชิกทีมิวิจัยมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการจัดการมูลฝอย จากเดิมที่สมาชิกทิ้งมูลฝอยไม่เป็นระเบียบ บางครั้งมีการเผาและมีส่วนน้อยที่นำมูลฝอยมาทิ้งที่ถังขยะ เปลี่ยนแปลงมาเป็นการคัดแยกมูลฝอยใส่ถุง สิ่งใดที่ไม่ใช้ไม่ต้องการก็จะทิ้ง ถ้าหากสิ่งไหนมีประโยชน์ก็จะเก็บไว้สิ่งของที่ซื้อจากร้านค้าหลังจากที่ใช้ในครัวเรือนแล้วของที่เหลือใช้หากมีประโยชน์ก็จะเก็บไว้ เช่น ขวดน้ำพลาสติกหลังจากที่ดื่มน้ำหมดแล้วก็จะรวบรวมไว้เพื่อขายหรือนำไปแลกไข่ที่โครงการขยะแลกของ นอกจากนี้สมาชิกยังมีการนำของเหลือใช้บางอย่างมาประดิษฐ์ตัดแปลงเพื่อทำประโยชน์เช่นมีการนำกระป๋องน้ำอัดลมมาประดิษฐ์เป็นกระถางต้นไม้ใช้ใส่ต้นไม้เล็กๆไว้ประดับบ้าน อีกทั้งสมาชิกบางคนยังมีการทำจุลินทรีย์น้ำใช้เองที่บ้าน เช่น คุณฝ๊ะ บิลราหิม โดยการใส่เปลือกผลไม้คือเปลือกมะนาวเป็นวัตถุดิบในการหมัก ซึ่งจากเดิมไม่เคยทำมาก่อน

3. การเปลี่ยนแปลงมุมมองในเรื่องมูลฝอย

มุมมองเรื่องผู้รับผิดชอบการจัดการมูลฝอย เมื่อก่อนสมาชิกทีมิวิจัยมีความคิดว่าเรื่องการจัดการมูลฝอยในชุมชนนั้นเป็นหน้าที่รับผิดชอบของเทศบาล ชาวบ้านไม่ต้องยุ่งเกี่ยวข้องให้เทศบาลเท่านั้นมาจัดการเพราะเทศบาลมีการจ้างคนงานแล้ว ตอนนี้เมื่อสมาชิกได้มาเป็นทีมิวิจัยทำให้เข้าใจขึ้นมากกว่าไม่ใช่เป็นเช่นนั้นหน้าที่ในการจัดการมูลฝอยชาวบ้านต้องมีหน้าที่ส่วนหนึ่งเพราะว่าชาวบ้านเป็นคนสร้างมูลฝอยเอง ดังนั้นจึงต้องช่วยกำจัด แม้เทศบาลมีหน้าที่เช่นกันแต่ถ้าให้เทศบาลทำทั้งหมดชุมชนคงไม่มีความสะอาดและไม่เกิดความสำเร็จ จึงต้องร่วมมือกัน

มุมมองด้านคุณค่าของมูลฝอย เมื่อก่อนมูลฝอยทุกอย่างให้เทศบาลจัดการ แต่ขณะนี้ได้มีการเก็บมูลฝอยบางอย่างไว้ขาย หรือไว้แลกของที่โครงการขยะแลกของ เพราะว่าเห็นคุณค่าของมูลฝอยมากขึ้น นอกจากนี้ยังเห็นคุณค่าของส่วนรวมและการช่วยเทศบาลประหยัดงบประมาณอย่างทีมิวิจัยคนหนึ่งกล่าวว่า “ในเรื่องการจัดการขยะหากเรามีส่วนในการจัดการขยะก็จะช่วยยึด

อายุที่ถึงขยะของเทศบาลให้ได้ใช้นานขึ้น เช่น แทนที่จะได้ห้าปีอาจจะได้เป็นหกปี งบประมาณก็ประหยัดขึ้น” (สน หมัดละ)

4. การเปลี่ยนแปลงของปัญหามูลฝอยโดยภาพรวมในชุมชน

ชุมชนสะอาดมากขึ้นมาก ชาวบ้านมีระเบียบในการทิ้งมูลฝอยมากขึ้นโดยส่วนใหญ่จะใส่ถุงก่อนที่จะนำมาทิ้งที่ถังขยะของเทศบาล รวมทั้งเจ้าหน้าที่ก็มีระเบียบในการเก็บขนมูลฝอย มูลฝอยจึงไม่ตกหล่นเรี่ยราด กลิ่นเหม็นของมูลฝอยตามถังขยะก็ลดลง พวกสัตว์นำโรค เช่น แมลงวันในช่วงนี้ก็ไม่เห็นมากเหมือนเมื่อก่อน เพราะมูลฝอยมีการใส่ถุงและมัดปากถุงก่อนที่จะนำไปทิ้ง

5. มุมมองของทีมวิจัยต่อการเปลี่ยนแปลงของชาวบ้านในหมู่ 6

ชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดีขึ้นมาก ชาวบ้านที่อยู่ข้างบ้านสมาชิกทีมวิจัย ทีมวิจัยได้สังเกตเห็นมีการทิ้งขยะในถุง มีการทำหน้าบ้านของตนเองให้สะอาด ถางหญ้าปลุกต้นไม้ ดอกไม้กันบ้างแล้ว เขามีความสะอาดขึ้นมากตั้งแต่มีการณรงค์ทำให้ชาวบ้านรักสวยรักงาม รักความสะอาดขึ้นมาก นอกจากนี้ชาวบ้านมีความสนใจที่จะเก็บสะสมมูลฝอยที่ขายได้โดยสังเกตได้จากมีการนำมูลฝอยที่คัดแยกมาแลกไปที่โครงการขยะแลกของ

6. มุมมองต่อโครงการ

โครงการจุลินทรีย์น้ำ มีประโยชน์แต่ไม่มีเวลา ขาดตัวกระตุ้น ไม่มีการสนับสนุนอุปกรณ์ เช่น อีเอ็ม กากน้ำตาล เป็นต้น ทำให้ไม่ได้รับการตอบรับเท่าที่ควร เพราะไม่มีการรวมกลุ่มกันทำ ถ้าให้ต่างคนต่างทำจะไม่น่าสนใจ ชาวบ้านขาดการรวมตัว บางคนไม่ยอมทำเพราะคิดว่าเสียเวลาในการทำและไม่สะดวก ซึ่งที่ร้านค้าก็มีอยู่แล้วไปซื้อมาสะดวกกว่า ส่วนโครงการขยะแลกของนั้น คิดว่าดี มีประโยชน์มาก เพราะเด็กๆ ชอบ คนเฒ่าคนแก่ก็ชอบ เท่าที่สมาชิกทีมวิจัยได้ยินมา แต่บางครั้งผู้ที่นำมูลฝอยมาแลกต้องใช้เวลาในการสะสมมูลฝอยระยะเวลาหนึ่ง สมาชิกชอบมากกว่าโครงการจุลินทรีย์น้ำ เพราะเห็นผลเร็วได้ผลประโยชน์ตอบแทนทันทีคือได้ไข่ โดยเฉพาะเด็กๆ ชอบมาก

7. ความยั่งยืนของโครงการในชุมชน

สมาชิกพร้อมใจดำเนินโครงการขยะแลกของต่อไป เพราะได้เห็นถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นทำให้ชุมชนมีความสะอาด คนในชุมชนเรียนรู้การคัดแยกมูลฝอย ได้นำมูลฝอยมาแลกไข่แทนที่

จะทิ้ง และยังเห็นว่าเป็นโครงการที่สามารถปลูกจิตสำนึกให้แก่เด็กๆ เพื่อให้เขาได้เห็นคุณค่าของการคัดแยกมูลฝอยเห็นคุณค่าของมูลฝอยที่ขายได้ซึ่งเป็นการฝึกพฤติกรรมที่ดีให้แก่คนตั้งแต่เนิ่นๆ เพื่อการจัดการมูลฝอยในระยะยาว นอกจากนี้เทศบาลมีการสนับสนุนในด้านงบประมาณโดยได้เขียนโครงการเพื่อขอสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เพื่อเป็นทุนและเพื่อเป็นกำลังใจในการดำเนินโครงการ ซึ่งโครงการสามารถที่จะขยายผลไปยังชุมชนอื่นๆ เพราะชุมชนปรกติคได้มีการนำร่องไว้แล้ว และเทศบาลมองว่าชุมชนนี้มีแรงขับเคลื่อนถึงจุดที่จะให้ชาวบ้านร่วมกันช่วยเหลือตัวเองโดยเทศบาลยังคงให้การสนับสนุนอยู่

8. ความเหมาะสมของแนวทางการจัดการมูลฝอยของชุมชนปรกติคที่ดำเนินการในชุมชน

ที่ประชุมมีการสรุปถึงแนวทางในการจัดการมูลฝอยของชุมชนปรกติคที่ดำเนินการในชุมชนซึ่งมีลักษณะเป็นดังนี้

8.1 มูลฝอยในครัวเรือนมีการคัดแยก

8.2 การแบ่งประเภทของมูลฝอย การคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือนมีการแบ่งประเภทออกเป็น 4 ประเภท คือมูลฝอยเปียก มูลฝอยแห้ง มูลฝอยขายได้ มูลฝอยอันตราย

8.3 การจัดการมูลฝอยแต่ละประเภท

8.3.1 มูลฝอยเปียกมีแนวทางในการจัดการคือ ขุดหลุมฝังเพื่อให้เป็นปุ๋ยแก่ต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ การนำมาทำจุลินทรีย์น้ำ

8.3.2 มูลฝอยแห้ง มีแนวทางในการจัดการคือ นำมาใช้ซ้ำสำหรับสิ่งของบางอย่างเช่น ถูหูกวี่ เป็นต้น ทิ้งลงถังมูลฝอยให้เทศบาลจัดเก็บ

8.3.3 มูลฝอยขายได้ มีแนวทางในการจัดการคือ นำมาแลกไข่ที่โครงการขยะแลกของชุมชนปรกติค ให้มูลฝอยขายได้แก่ผู้อื่น ขายให้แก่ชาลิ่งที่เข้ามารับซื้อนานๆ ครั้ง

8.3.4 มูลฝอยอันตราย มีแนวทางในการจัดการคือ คัดแยกใส่ถุงแล้วทิ้งถังมูลฝอยของเทศบาล

8.4 การเก็บขนของพนักงานเทศบาล ซึ่งข้อสรุปของทีมวิจัยสรุปมีข้อเสนอว่า ควรปรับปรุงเวลาในการเก็บขนมูลฝอยของพนักงานเทศบาลให้มาเก็บเป็นเวลา เพราะชาวบ้านจะได้รู้เวลานั่นอนที่พนักงานจะมาเก็บและชาวบ้านจะได้นำมูลฝอยมาทิ้งซึ่งจะทำให้มูลฝอยไม่ตกค้างที่หน้าบ้านของคน

8.5 สิ่งสนับสนุนการดำเนินการ

8.5.1 การให้ความรู้ และการฟังความคิดเห็น จากการประชุมกลุ่มย่อยกับชาวบ้านเพื่อแนะนำวิธีการคัดแยกมูลฝอย และรับฟังความคิดเห็นของชุมชน

8.5.2 การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจกับชุมชน เช่น เสียงตามสาย ดิจโปสเตอร์ แจกแผ่นพับ เป็นต้น

8.5.3 การแบ่งโซนพื้นที่และกำหนดผู้รับผิดชอบในการประสานงานกับชาวบ้านเพื่อการดำเนินการต่างๆ ทั้งทั้งชุมชน

8.5.4 โครงการขยะแลกของชุมชนปรกติ เป็นตัวกระตุ้นการคัดแยกมูลฝอยของชาวบ้าน

9.อุปสรรค / ปัญหา ที่เกิดในการคัดแยกมูลฝอย

บางครั้งถุงที่ใช้ในการคัดแยกมูลฝอยมีจำนวนไม่เพียงพอ และขาดความต่อเนื่องในการใช้ถุงเพื่อคัดแยกมูลฝอย ซึ่งเทศบาลให้ข้อเสนอว่าให้ใช้ถุงที่มีอยู่ในครัวเรือนจากการซื้อของที่ได้จากร้านค้า มีความคิดในที่ประชุมว่าควรนำเงินที่ได้จากการขายมูลฝอยของโครงการขยะแลกไข่ไปซื้อถุงใส่มูลฝอยมาใช้ร่วมกัน แต่มีการแย้งว่าหากมีการซื้อถุงมูลฝอยแล้วต้องซื้อให้ตลอดไปหรือไม่ ซึ่งหากสมาชิกที่วิจยสามารถปลูกจิตสำนึกให้ชาวบ้านใช้ถุงที่มีอยู่ที่บ้านจะเกิดประโยชน์มากกว่า

10.บทสรุปของเจ้าหน้าที่เทศบาลในการจัดการมูลฝอยโดยชุมชน

ชุมชนปรกเกิดการเปลี่ยนแปลงดีขึ้นระดับหนึ่งในการจัดการมูลฝอย ชาวบ้านช่วยลดปริมาณมูลฝอยได้เป็นที่น่าพอใจ และควรทำให้ต่อเนื่องต่อไป ชุมชนปรกติถือว่าเป็นชุมชนนำร่องใน 7 ชุมชน มีความพร้อมกว่าที่อื่น ทำให้มีโอกาสพัฒนาในด้านอื่นๆ โดยการสนับสนุนจากเทศบาลเพื่อให้เป็นชุมชนตัวอย่างต่อไป

4.3 ผลการดำเนินโครงการจัดการมูลฝอยในชุมชน

ในการจัดการมูลฝอยของชุมชนปรกตินั้น ได้มีโครงการเกิดขึ้น 2 โครงการ เป็นโครงการที่เกี่ยวกับขยะเปียก 1 โครงการและโครงการเกี่ยวกับขยะแห้ง 1 โครงการ ได้แก่โครงการจุลินทรีย์น้ำ และโครงการขยะแลกของของชุมชนปรกติ ซึ่งการดำเนินงานในชุมชนนั้นโครงการจุลินทรีย์น้ำได้รับการตอบรับจากชุมชนน้อยโดยยังคงจำกัดอยู่ในกลุ่มของทีมิวิจย สำหรับการดำเนินโครงการขยะแลกของของชุมชนปรกตินั้นได้รับการตอบรับจากชุมชนมากพอสมควรซึ่งรายละเอียดของการดำเนินโครงการเป็นดังนี้

4.3.1 การริเริ่มโครงการในชุมชน

โครงการจูลินทรีย์น้ำและโครงการขยะแลกของชุมชนปรกติเกิดขึ้นมาจากแนวคิดของทีมวิจัยที่ต้องการใช้ประโยชน์จากมูลฝอยเปียกและมูลฝอยรีไซเคิล (มูลฝอยขายได้) ให้คุ้มค่าและเป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีการคัดแยกมูลฝอยได้อีกทางหนึ่ง จากการทำทีมวิจัยได้ไปศึกษาดูงานที่เทศบาลเมืองปัตตานี เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2546 ทำให้ทีมวิจัยได้เห็นถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะในการจัดการเรื่องของมูลฝอย และหลังจากกลับจากดูงานในครั้งนั้นที่ทีมวิจัยรวมทั้งเทศบาลก็มาพูดคุยกันในวันที่ 25 สิงหาคม 2546 ถึงเรื่องที่ได้ไปดูงานมา แล้วมีความคิดว่าทีมวิจัยสามารถที่จะนำประโยชน์จากการดูงานในครั้งนี้มาประยุกต์ใช้เพื่อจัดการมูลฝอยในชุมชนได้ ซึ่งทีมวิจัยมีมุมมองว่ามูลฝอยบางอย่างยังมีคุณค่าอยู่ไม่ควรจะทิ้งทั้งหมดแต่ควรจะใช้ประโยชน์บางส่วน นอกจากนั้นในชุมชนก็มีการคัดแยกมูลฝอยอยู่แล้วจึงควรมีโครงการมารองรับและส่งเสริมการคัดแยกมูลฝอยในชุมชน โครงการจูลินทรีย์น้ำและโครงการขยะแลกของชุมชนปรกติจึงเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่เทศบาลซึ่งร่วมประชุมอยู่ก็เห็นด้วย การดูงานในครั้งนี้นับว่าได้จุดประกายความคิดให้กับทีมวิจัยในการที่จะดำเนินโครงการในชุมชนปรกติ

4.3.2 ผลการดำเนินงาน

4.3.2.1 ผลการดำเนินโครงการจูลินทรีย์น้ำ

โครงการจูลินทรีย์น้ำนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการใช้ประโยชน์จากมูลฝอยเปียกให้คุ้มค่าลักษณะการดำเนินงานเป็นการรวมกลุ่มกันทำซึ่งทีมวิจัยได้มีการร่วมกันทำในวันที่ 7 กันยายน 2546 ที่บริเวณข้างมัสยิด โดยทีมวิจัยเป็นผู้รวบรวมเศษผัก เศษอาหาร เมื่อครบกำหนดการหมักในอีกหนึ่งสัปดาห์ต่อมาทีมวิจัยก็ร่วมกันไปติดตามผล ซึ่งจากการไปเปิดฝาดูที่ถังหมักก็พบว่าจูลินทรีย์น้ำที่ได้จากการหมักมีสีน้ำตาลและมีแผ่นฝ้าสีขาวๆ เกาะอยู่ที่บริเวณผิวน้ำแสดงว่าการหมักครั้งนี้ได้ผล จากนั้นก็มีการแบ่งให้สมาชิกได้นำไปใช้กัน หลังจากที่ทุกคนได้นำไปใช้แล้วในการประชุมครั้งต่อมาผู้วิจัยก็สอบถามผลการนำเอาจูลินทรีย์น้ำไปใช้ ทำให้ทราบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ได้นำไปทำความสะอาดห้องน้ำและรดส้วม มีบางคนก็นำไปผสมน้ำแล้วนำไปรดต้นไม้ และจากการดำเนินการครั้งนี้ได้ผลทำให้ทีมวิจัยมีความคิดว่าจะไปทำใช้เองที่บ้าน ซึ่งจากการติดตามของผู้วิจัยทำให้ทราบว่าผู้ที่นำไปทำใช้เองที่บ้านจำนวน 2 รายคือคุณสาวตรี หลานู และคุณเฝะ บิลหลานู ส่วนคนอื่นจากการสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่าไม่มีเวลา

ข้อสังเกตจากการดำเนินโครงการจูลินทรีย์น้ำ

1. การดำเนินโครงการจูลินทรีย์น้ำยังจำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มทีมวิจัย ซึ่งชาวบ้านทั่วไปยังไม่ได้มีการหมัก จากการพูดคุยกับชาวบ้านทำให้ทราบว่าสาเหตุหนึ่งที่ไม่ได้ทำก็เนื่องจากว่าไม่มี

อุปกรณ์ในการทำโดยเฉพาะไม่มีอีเอ็ม (EM) และกากน้ำตาล อีกส่วนหนึ่งคิดว่าเป็นการยุ่งยากไม่สะดวกในการทำและต้องใช้เวลาที่ต้องรอผลไม่เหมือนกับการซื้อผลิตภัณฑ์ซึ่งสามารถใช้ได้ทันที

2. เมื่อมีการรวมกลุ่มกันทำจะสร้างแรงกระตุ้นและทำให้เกิดความสำเร็จได้ดีกว่าการที่ให้แต่ละคนไปดำเนินการเอง

3. ชาวบ้านยังนิยมความสะดวกและสามารถหาซื้อผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในครัวเรือน จึงทำให้มีความสนใจการทำจุลินทรีย์น้ำน้อย

4.3.2.2 ผลการดำเนินโครงการขยะแลกของชุมชนปริกตก

ก. จุดมุ่งหมายของโครงการ

(1) เพื่อต้องการลดมูลฝอยในชุมชนโดยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีการคัดแยกมูลฝอย

(2) เพื่อเป็นการรองรับการคัดแยกมูลฝอยของชุมชนซึ่งเมื่อคนในชุมชนมีการคัดแยกแล้วสามารถนำมูลฝอยมาแลกของ (ไข่ไก่)

(3) เพื่อเป็นการสนับสนุนชาวบ้านในชุมชนปริกตกในเรื่องการคัดแยกมูลฝอย

ข. ลักษณะการดำเนินงาน/ วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานของโครงการขยะแลกของเป็นการดำเนินงานที่มีได้หวังผลกำไร หากแต่ต้องการให้ชุมชนสะอาดและให้คนในชุมชนให้ความสำคัญและคัดแยกมูลฝอย ดังที่สมาชิกทีมวิจัยท่านหนึ่งได้พูดว่า “กำไรที่ได้จากการที่ขยะของชุมชนเราลดน้อยลงนั้นมีค่ามากกว่ากำไรที่คิดเป็นสตางค์มากมายนัก” (นางสน หมัดละ, 25 สิงหาคม 2546) ลักษณะการดำเนินงานเป็นไปดังนี้

(1) การดำเนินโครงการมีการระดมทุนเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรม โดยการเก็บเงินจากสมาชิกทีมวิจัยคนละ 50 บาท

(2) มีการแบ่งหน้าที่ผู้รับผิดชอบตั้งเป็นคณะทำงานซึ่งประกอบด้วย

ฝ่ายสถานที่รับผิดชอบโดย คุณรุบะยะ ทองเล็ก ซึ่งที่ประชุมตกลงว่าจะใช้บริเวณข้างบ้านของคุณรุบะยะ ทองเล็ก เป็นสถานที่สำหรับดำเนินโครงการเนื่องจาก บ้านคุณรุบะยะเป็นร้านค้าอยู่แล้วจึงที่รวมคน และเมื่อต้องการใช้อุปกรณ์การชั่งมูลฝอยก็สะดวกในการ นอกจากนี้การที่โครงการอยู่ใกล้กับบริเวณร้านค้าซึ่งมีคนไปมาบ่อยก็เป็นการประชาสัมพันธ์โครงการไปในตัวด้วย

ฝ่ายการเงินและบัญชีรวมทั้งการจดบันทึกต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการคือ คุณอุไรรัตน์ และคุณพีเสาะ

ฝ่ายติดต่อขายมูลฝอยของโครงการแก่ชาเลี้ยงคือ คุณสน หมัดละ

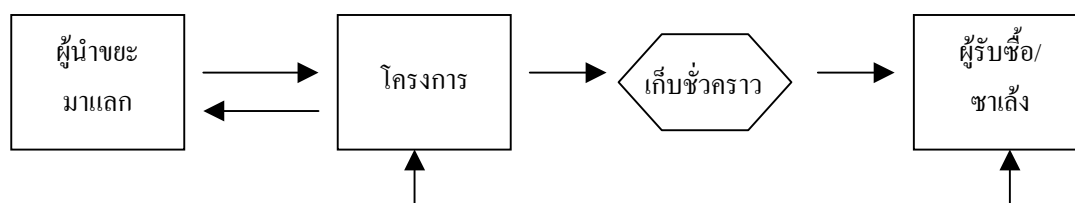
จุดรับมูลฝอยเมื่อมีคนนำมาแลกและจุดรับแลกมูลฝอยกับไข่ เป็นหน้าที่ของทุกคน

(3) สำหรับของที่จะใช้แลกกับมูลฝอยนั้นในที่ประชุมมีมติให้ใช้ไข่ไก่ เพราะเนื่องจากเป็นสิ่งที่มีความและมีประโยชน์ หากจะให้เงินจะเป็นเงินจะดูเป็นจำนวนเล็กน้อยมากอาจไม่น่าสนใจ

(4) ช่วงเวลาในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ กำหนดให้มีการดำเนินการแลกมูลฝอยกับไข่ไก่ทุกวันอาทิตย์เวลา 14.00 น. เริ่มดำเนินการครั้งแรกในวันอาทิตย์ที่ 7 กันยายน 2546 และมีพิธีเปิดโดยนายกเทศมนตรี

(5) มีการประชาสัมพันธ์โครงการให้ทราบทั่วทั้งหมู่บ้านโดยการแจกแผ่นพับใบปลิว (ดังภาคผนวก ข) เสียงตามสายทั้งของมัสยิดหมู่ 6 และของเทศบาล ติดโปสเตอร์ ประกาศตามจุดต่างๆในชุมชน เช่นตามร้านค้า ร้านน้ำชา ตามบ้านผู้นำชุมชน ตามป้ายประกาศข่าวของมัสยิด เป็นต้น และใช้การบอกปากต่อปากระหว่างทีมวิจัยกับชาวบ้านในชุมชน

(6) สามารถเขียนเป็นภาพประกอบได้ดังนี้

ภาพประกอบ 4 การดำเนินโครงการขยะแลกของ

จากภาพประกอบ 4 ผู้นำขยะมาแลกกับโครงการขยะแลกของ โครงการจ่ายไข่ให้ หลังจากนั้น โครงการจะเก็บมูลฝอยไว้ชั่วคราวเพื่อสะสมให้มีจำนวนหนึ่ง แล้วจึงขายให้แก่ผู้รับซื้อ/ชาเล้ง เพื่อนำเงินมาบริหารโครงการต่อไป

ค. หลักเกณฑ์ในการแลกของ(ไข่ไก่)

ทีมวิจัยได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการรับแลกมูลฝอยกับไข่ไก่โดยประสานกับชาเล้งที่จะมารับซื้อ เพื่อขอใบรายการมูลฝอยวิธีไหลและราคาซื้อขายของมูลฝอยแต่ละประเภทแล้วนำมาเปรียบเทียบกับราคาของไข่ไก่ที่จะแลกเพื่อกำหนดเป็นเกณฑ์ (ไข่ไก่ราคาฟองละ 2 บาท) เช่นเศษเหล็กชาเล้งรับซื้อ กิโลกรัมละ 1 บาท ถ้าจะเทียบกับการแลกไข่ไก่ชาวบ้านต้องนำเศษเหล็กมา 2

กิโลกรัมมาแลกจึงจะได้ไข่ไก่ 1 ฟอง แต่หากนำเศษเหล็กจำนวน 3 กิโลกรัมมาแลก สมาชิกคิดให้เป็นไข่ 1 ฟองกับเงิน 1 บาท สำหรับกรณีของมูลฝอยอื่นๆ ก็ใช้หลักการเดียวกัน

ง. รายละเอียดการดำเนินโครงการ

โครงการขยะแลกของเริ่มเปิดดำเนินงานในวันอาทิตย์ที่ 7 กันยายน 2546 มีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการโดยนายกเทศมนตรีเป็นประธาน ซึ่งจัดขึ้นที่มัสยิดหมู่ที่ 6 มีผู้เข้าร่วมในพิธีเปิดครั้งนี้จำนวน 54 คน (รายชื่อดังภาคผนวก ก) การดำเนินกิจกรรมเป็นการชี้แจงเกี่ยวกับโครงการหลังพิธีเปิดและชี้แจงเกี่ยวกับโครงการเป็นการดำเนินกิจกรรมแลกมูลฝอยกับไข่ในครั้งนี้การดำเนินการเป็นในลักษณะการเชิญชวนให้คนสนใจ

การดำเนินการครั้งที่สอง จัดในวันอาทิตย์ถัดมาวันที่ 14 กันยายน 2546 การดำเนินการในครั้งนี้มีทีมวิจัยมาร่วมดำเนินโครงการจำนวน 12 คน และมีผู้นำมูลฝอยมาแลกกับไข่ไก่จำนวน 12 คน (ดังภาคผนวก ง) มูลฝอยที่มีคนนำมาแลกไข่ในวันนี้มีจำนวน 39.4 กิโลกรัม (ไม่รวมขวดซึ่งใช้วิธีการนับ) โดยแยกเป็นพวกพลาสติก 26.2 กิโลกรัม กระจ่างน้ำอัดลม 0.7 กิโลกรัม ขวดแก้ว 50 ใบ

ครั้งที่สาม ดำเนินการในวันที่ 21 กันยายน 2546 มีทีมวิจัยมาร่วมดำเนินโครงการ 14 คน ผู้ที่นำมูลฝอยมาแลกไข่นั้นมีจำนวน 18 คน (ดังภาคผนวก ง) มูลฝอยที่มีผู้นำมาแลกแยกเป็นกระจ่าง 7.5 กิโลกรัม อลูมิเนียม 0.5 กิโลกรัม เหล็ก 17.9 กิโลกรัม พลาสติก 29.5 กิโลกรัม พกยางรวม 5 กิโลกรัม กระจ่าง 8 กิโลกรัม ขวดแก้ว 30 ใบ รวมมูลฝอยจากการซั่ง 68.4 กิโลกรัม (ไม่รวมขวดซึ่งใช้วิธีการนับ)

ครั้งที่สี่ จัดในวันที่ 28 กันยายน 2546 มีทีมวิจัยมาร่วมดำเนินกิจกรรมครั้งนี้จำนวน 10 คน และมีผู้นำมูลฝอยมาแลกกับไข่จำนวน 13 คน (ดังภาคผนวก ง) ซึ่งมูลฝอยมีดังนี้ พลาสติก 26.4 กิโลกรัม เหล็ก 21 กิโลกรัม ยางรวม 1.5 กิโลกรัม กระจ่าง 5.2 กิโลกรัม กระจ่าง 7.5 กิโลกรัม และขวด 54 ใบ

ครั้งที่ห้า ดำเนินโครงการในวันที่ 5 ตุลาคม 2546 มีทีมวิจัยมาร่วมดำเนินโครงการจำนวน 6 คน มีผู้นำมูลฝอยมาแลกไข่ จำนวน 11 คน (ดังภาคผนวก ง) น้ำหนักของมูลฝอยประเภทที่ซั่งได้นั้นมีจำนวน 76 กิโลกรัม ชนิดมูลฝอยที่มีคนนำมาแลกในวันนี้ประกอบด้วย พลาสติกรวม 47 กิโลกรัม เหล็ก 12.5 กิโลกรัม ขวดแก้ว 84 ใบ กระจ่าง 7.5 กิโลกรัม กระจ่างรวม 7 กิโลกรัม ยางรวม 2 กิโลกรัม

ครั้งที่หก วันที่ 12 ตุลาคม 2546 ทีมวิจัยมาร่วมดำเนินการจำนวน 10 คน และมีผู้นำมูลฝอยมาแลก 9 คน (ดังภาคผนวก ง) รวมมูลฝอยที่รับแลกด้วยการซั่งน้ำหนักมีจำนวน 34.5 กิโลกรัม

ชนิดของมูลฝอยที่แลกเปลี่ยนด้วยพลาสติกรวม 17.5 กิโลกรัม กระป๋อง 12 กิโลกรัม กระดาษ 5 กิโลกรัม ขวดแก้ว 222 ใบ

ครั้งที่เจ็ด ดำเนินโครงการวันที่ 19 ตุลาคม 2546 ทีมวิจัยจำนวน 8 คน ผู้นำมูลฝอยมาแลกเปลี่ยนจำนวน 10 คน (ดังภาคผนวก ง) น้ำหนักของมูลฝอยที่ไม่รวมขวดมีน้ำหนัก 27.2 กิโลกรัม ชนิดของมูลฝอย ประกอบด้วย พลาสติกรวม 19.2 กิโลกรัม กระป๋อง 7 กิโลกรัม เหล็ก 1 กิโลกรัม ขวดแก้ว 15 ใบ

ในวันที่ 26 ตุลาคม 2546 ไม่ได้มีการดำเนินโครงการ เนื่องจากวันดังกล่าวเป็นวันเริ่มถือศีลของชาวมุสลิม ซึ่งทีมวิจัยไม่สะดวกที่จะมาร่วมดำเนินโครงการ

ครั้งที่แปด ดำเนินโครงการในวันที่ 2 พฤศจิกายน 2546 โครงการมีการดำเนินงานหลังจากที่ได้หยุดไปเมื่อครั้งที่แล้ว เป็นการดำเนินงานในช่วงของการถือศีลและเป็นการดำเนินงานกันเองในหมู่ทีมวิจัยโดยปราศจากผู้วิจัย เพราะผู้วิจัยได้ออกจากพื้นที่ไปแล้ว การดำเนินงานในวันนี้มีผู้นำมูลฝอยมาแลกเปลี่ยนเพียง 2 ราย โดยนำพลาสติกรวมจำนวน 3 กิโลกรัม และกระป๋องจำนวน 5 กิโลกรัมมาแลกเปลี่ยน รวมน้ำหนักมูลฝอยของวันนี้ 8 กิโลกรัม เนื่องจากคนเข้าใจว่าโครงการล้มเลิกไปแล้วโดยเห็นว่าอาทิตย์ก่อน(หยุดเนื่องจากเป็นวันแรกของการถือศีล)ไม่ได้มีการดำเนินการ ประกอบกับมูลฝอยที่ชาวบ้านได้คัดแยกเก็บยังมีปริมาณไม่มากจึงไม่ได้นำมาแลกเปลี่ยน

ครั้งที่เก้า วันที่ 9 พฤศจิกายน 2546 โครงการขยะแลกเปลี่ยนได้ดำเนินกิจกรรม โดยมีผู้นำมูลฝอยมาแลกเปลี่ยนจำนวน 6 คน (ดังภาคผนวก ง) น้ำหนักรวมของมูลฝอยมีน้ำหนัก 51 กิโลกรัม ชนิดของมูลฝอยประกอบด้วย พลาสติกรวม 20 กิโลกรัม และกระดาษลัง 31 กิโลกรัม

ครั้งที่สิบ การดำเนินงานครั้งต่อมาวันที่ 30 พฤศจิกายน 2546 ในวันนี้มีผู้นำมูลฝอยมาแลกเปลี่ยนจำนวน 10 คน (ดังภาคผนวก ง) มูลฝอยประกอบด้วย พลาสติกรวม 21.5 กิโลกรัม กระป๋อง 6.5 กิโลกรัม เหล็ก 2 กิโลกรัม ขวดแก้ว 9 ใบ ซึ่งน้ำหนักรวมของมูลฝอยที่ใช้วิธีการชั่งมีน้ำหนัก 30 กิโลกรัม

ครั้งที่สิบเอ็ด กิจกรรมการแลกเปลี่ยนมูลฝอยกับใบในวันที่ 14 ธันวาคม 2546 มีผู้นำมูลฝอยมาแลกเปลี่ยน 9 คน (ดังภาคผนวก ง) มูลฝอยที่รับแลกเปลี่ยนประกอบด้วย พลาสติกรวม 15.5 กิโลกรัม เหล็ก 12 กิโลกรัม กระป๋อง 14 กิโลกรัม กระดาษ 9 กิโลกรัม และขวดแก้ว 24 ใบ ซึ่งน้ำหนักมูลฝอยทั้งหมดไม่รวมขวด 50.5 กิโลกรัม สามารถแสดงดังตารางที่ 10

ตาราง 10 การดำเนินงานโครงการขยะแลกของ

วันที่	ทีมวิจัย	ชาวบ้าน (คน)	พลาสติก (ก.ก.)	กระป๋อง (ก.ก.)	เหล็ก (ก.ก.)	อลูมิเนียม (ก.ก.)	ยาง (ก.ก.)	กระดาษ (ก.ก.)	ขวดแก้ว (ใบ)	หมายเหตุ
7 ก.ย.2546	14	ไม่ได้ บันทึก	ไม่ได้ บันทึก	ไม่ได้ บันทึก	ไม่ได้ บันทึก	ไม่ได้ บันทึก	ไม่ได้ บันทึก	ไม่ได้ บันทึก	ไม่ได้ บันทึก	
14 ก.ย.2546	12	12	26.2	0	12.5	0.7	0	0	50	
21 ก.ย.2546	14	18	29.5	7.5	17.9	0.5	5	8	30	
28 ก.ย.2546	10	13	26.4	5.2	21	0	1.5	7.5	54	
5 ต.ค.2546	6	11	47	7.5	12.5	0	2	7	87	
12 ต.ค.2546	10	9	17.5	12	0	0	0	5	222	
19 ต.ค.2546	8	10	19.2	7	1	0	0	0	15	
2 พ.ย.2546	6	2	3	5	0	0	0	0	0	ผู้วิจัยออก
9 พ.ย.2546	3	6	20	0	0	0	0	31	0	จากชุมชน
30 พ.ย.2546	3	10	21.5	6.5	2	0	0	0	9	ไปแล้ว
14 ธ.ค.2546	4	9	15.5	14	12	0	0	9	24	

ที่มา : จากการวิจัย

หมายเหตุ การดำเนินโครงการตั้งแต่วันที่ 7 กันยายน 2546 ถึงวันที่ 14 ธันวาคม 2546 มีการดำเนินโครงการไปทั้งสิ้น 11 ครั้ง แต่มีการบันทึกไว้ 10 ครั้ง ครั้งแรกของการดำเนินงานไม่ได้บันทึกไว้ การบันทึกสมาชิกเพื่งคิดกันเมื่อมีการดำเนินการครั้งที่สองแล้วและได้มีการบันทึกตลอด

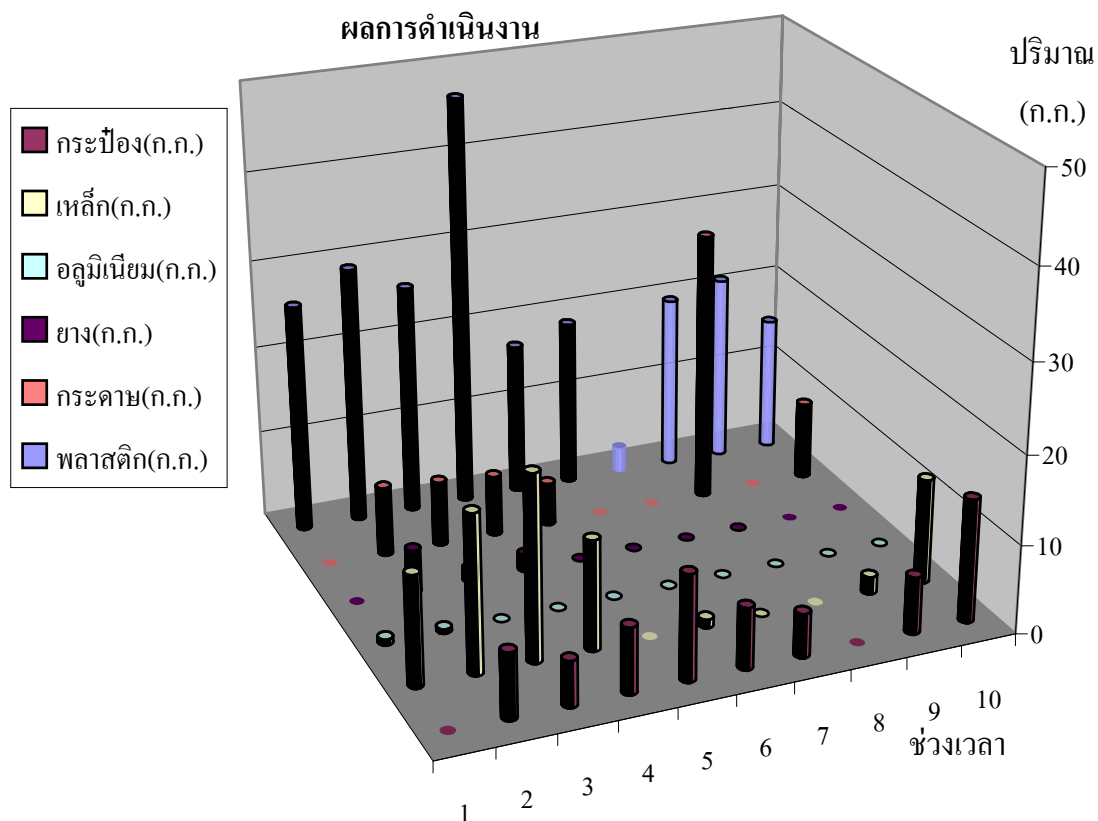
ในการดำเนินโครงการขยะแลกของชุมชนปรกติที่ผ่านมานั้นมีมูลฝอยที่ชาวบ้านได้นำมาแลกกับไข่ไก่ที่โครงการ รวมมูลฝอยประเภทต่างๆได้ดังนี้ พลาสติกจำนวน 225.8 กิโลกรัม เหล็ก 78.9 กิโลกรัม กระป๋อง 64.7 กิโลกรัม กระดาษ 67.5 กิโลกรัม ยาง 8.5 กิโลกรัม อลูมิเนียม 1.2 กิโลกรัม และขวดแก้วจำนวน 491 ใบ รวมน้ำหนักของมูลฝอยทั้งหมดที่ไม่รวมขวดแก้ว (ซึ่งนับเป็นใบ) มีน้ำหนัก 446.6 กิโลกรัม หากคิดเป็นร้อยละได้ตามลำดับดังนี้ 50.56 17.67 14.49 15.11 1.90 0.27 ดังตารางที่ 11

ตาราง 11 สรุปประเภทของมูลฝอยจากการดำเนินโครงการขยะแฉกของ

ประเภทของมูลฝอย	รวม	ร้อยละ
พลาสติก(ก.ก.)	225.8	50.56
กระป๋อง(ก.ก.)	64.7	14.49
เหล็ก(ก.ก.)	78.9	17.67
อลูมิเนียม(ก.ก.)	1.2	0.27
ยาง(ก.ก.)	8.5	1.90
กระดาษ(ก.ก.)	67.5	15.11
ขวดแก้ว (ใบ)	491	นับเป็นใบ

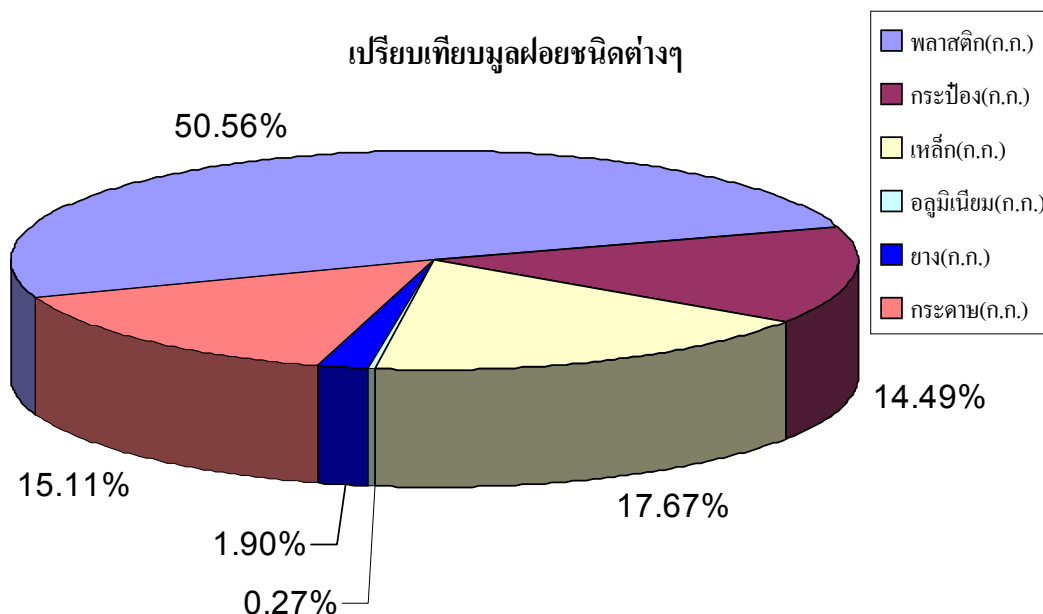
จากการดำเนินโครงการขยะแฉกของนั้นจะเห็นว่าในช่วงที่มีการดำเนินโครงการสามารถที่จะลดปริมาณมูลฝอยที่จะทิ้งสู่สิ่งแวดล้อมได้มากพอสมควร นอกจากจะลดมลพิษด้านมูลฝอยที่ทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชนแล้วยังเป็นการประหยัดทรัพยากรธรรมชาติได้อีกทางหนึ่งเพราะมูลฝอยที่เกิดจากการคัดแยกเหล่านี้สามารถที่จะนำไปรีไซเคิลแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก การที่ชาวบ้านนำมูลฝอยมาแลกไข่ที่โครงการนั้น นับว่าชาวบ้านเห็นคุณค่าของมูลฝอยว่าเป็นประโยชน์ต่อตัวเขาซึ่งเขาสามารถที่จะใช้ประโยชน์จากมูลฝอยเหล่านี้ได้เป็นการเปลี่ยนมุมมองจากเดิมที่มองมูลฝอยเป็นสิ่งที่ไม่มีค่าและต้องทิ้งเท่านั้นมาเป็นที่ที่มีค่าและเป็นประโยชน์ต่อเขาได้

สรุปการดำเนินกิจกรรมขยะแฉกของชุมชนปรกติค มูลฝอยที่ชาวบ้านนำมาแลกนั้นแบ่งได้เป็น 7 ประเภท ได้แก่ พลาสติก กระป๋อง เหล็ก อลูมิเนียม ยาง กระดาษ และขวดแก้ว ซึ่งในจำนวนมูลฝอยทั้งหมดนี้ มูลฝอย 6 ประเภทแรก จะชั่งน้ำหนักเป็นกิโลกรัม ส่วนขวดแก้วนั้นจะนับเป็นใบ น้ำหนักของมูลฝอยทั้งหมด (ไม่รวมขวดแก้ว) 446.6 กิโลกรัม ในจำนวนนี้เป็นน้ำหนักของพลาสติกมากที่สุดคือ 225.8 กิโลกรัม และเหล็กรองลงมา 78.9 กิโลกรัม นอกจากนี้ยังมีขวดแก้วซึ่งคนในชุมชนนำมาแลกจำนวน 491 ใบ หากนำเสนอด้วยแผนภูมิที่แสดงผลการดำเนินงานในแต่ละครั้งก็จะได้ดังภาพประกอบที่ 5

ภาพประกอบ 5 ผลการดำเนินงาน โครงการขยะแลกของในแต่ละครั้ง

มีข้อที่น่าสังเกตว่า แม่ผู้วิจัยได้ออกจากพื้นที่ไปแล้วตั้งแต่เสร็จสิ้นกิจกรรมวันที่ 22 ตุลาคม 2546 แต่การดำเนินโครงการขยะแลกของยังคงมีต่อไปโดยความร่วมมือของทีมวิจัยแม้ไม่มีผู้วิจัยร่วมดำเนินงานด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทีมวิจัยเห็นความสำคัญของการจัดการมูลฝอยในชุมชนที่สมาชิกทีมวิจัยมีส่วนร่วมในการก่อตั้งและพัฒนาให้โครงการดำเนินการต่อไปและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน รวมทั้งคนในชุมชนก็ได้เห็นความสำคัญของโครงการและการจัดการขยะ จึงให้ความร่วมมือและสนับสนุนโครงการโดยเข้าร่วมกิจกรรมนำมูลฝอยมาแลกกับไข่ไก่ จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาสามารถที่จะแสดงปริมาณมูลฝอยโดยคิดจากน้ำหนักและไม่รวมปริมาณขวดซึ่งนับเป็นใบ ได้ดังภาพประกอบที่ 6

ภาพประกอบ 6 ปริมาณมูลฝอยคิดเป็นร้อยละแยกตามประเภท

4.4 ผลการเรียนรู้จากกระบวนการ

กระบวนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านต่างๆ ทั้ง 3 ด้านคือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทัศนคติ และด้านการปฏิบัติ แก่ผู้ร่วมกระบวนการ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการเรียนรู้โดยแบ่งออกเป็นการเรียนรู้ของสมาชิกทีมวิจัย ทั้งฝ่ายชุมชนและฝ่ายเทศบาล และการเรียนรู้ที่เกิดกับชาวบ้านทั่วไปในชุมชน

4.4.1 สมาชิกทีมวิจัย

4.4.1.1 ทีมวิจัยฝ่ายชุมชน

(1). ด้านความรู้ความเข้าใจ

สมาชิกที่เป็นตัวแทนจากชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับมูลฝอยมากขึ้น ทั้งในเรื่องของประเภท และการใช้ประโยชน์มูลฝอย ดังที่มีการพูดว่า “แต่ก่อนรู้เพียงว่าเป็นขยะรู้ว่า เป็นประเภทไหนและมีประโยชน์อย่างไรจากการเข้าร่วมครั้งนี้ทำให้ได้ทราบชัดเจนขึ้น” (ฟาลัก เบ็ญโส๊ะ (สัมภาษณ์), 19 ตุลาคม 2546) หรืออีกผู้หนึ่งที่ว่า “ได้ทราบว่ามูลฝอยบางอย่างสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้เช่นมูลฝอยเปียกนั้นนำมาใช้ทำจุลินทรีย์น้ำแล้วนำมาใช้ประโยชน์ได้”(สาวตรี หล่าปู่, (สัมภาษณ์) 18 ตุลาคม 2546) “รู้จักคุณค่าของมูลฝอยเมื่อก่อนทุกอย่างทิ้งหมดไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์อะไรหลังจากที่ได้ร่วมกระบวนการรู้จักที่จะคัดแยกและนำมูลฝอยขายได้มาแลกไข่ที่โครงการขยะแลกของ”(ลิขอ หมัดยูโส๊ะ, (สัมภาษณ์) 19 ตุลาคม 2546) และสมาชิกยังได้เรียนรู้การนำเอามูลฝอยบางอย่างนำกลับมาใช้ใหม่เช่นพวกถุงพลาสติกก็จะนำมาใส่ผลไม้ นำมาใส่ของใช้

ต่างๆ สมาชิกยังได้มีความเข้าใจว่าการคัดแยกมูลฝอยแล้วนำไปใช้ประโยชน์ทำให้มูลฝอยที่เหลือทิ้งมีน้อยลงส่งผลดีต่อการกำจัดคือเป็นการช่วยเทศบาลได้อีกทางหนึ่ง “เพราะว่าเราได้คัดแยกขยะ เช่น แยกขยะขายได้ออกมาไม่ทิ้งทำให้ขยะที่เราทิ้งมีน้อยลง เทศบาลก็มาเก็บน้อยลงด้วย” (ยาหมู ขุนหมาน (สัมภาษณ์), 18 ตุลาคม 2546) เกิดความรู้ความเข้าใจสภาพการทิ้งมูลฝอย “หากนำมูลฝอยแยกใส่ถุงแล้วมัดปากถุงให้เรียบร้อยก่อนที่จะนำมาทิ้งถึงขยะจะทำให้ไม่มีมูลฝอยตกเกือรถกลาดข้างถึงเนื่องจากที่ลมพัดหรือสัตว์คุ้ยเขี่ยและไม่มีกลิ่นเหม็นหลังจากที่มีการเดินผ่านถึงขยะแมลงวันก็ไม่ค่อยเหมือนแต่ก่อน” (สุณี หวันเต๊ะ (สัมภาษณ์), 20 ตุลาคม 2546) สมาชิกยังได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการทำจุลินทรีย์น้ำซึ่งได้ลองไปทำใช้ที่บ้านโดยการใช้ผลมะนาวที่บีบเอาน้ำมะนาวออกแล้วมาเป็นวัตถุดิบในการทำ (ฝ๊ะ บิลราหิม (สัมภาษณ์), 19 ตุลาคม 2546) นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมกระบวนการยังได้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจถึงการระดมความคิดและระดมสมองเพื่อที่จะหาทางออกของปัญหาทำให้เป็นคนกล้าแสดงออกและกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์อีกทั้งบางครั้งเมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกันก็มีการโต้เถียงกันด้วยเหตุผลจนสามารถที่จะตกลงกันได้

(2). ด้านทัศนคติ

สมาชิกผู้ร่วมกระบวนการมีแนวคิดในเรื่องการจัดการมูลฝอยเปลี่ยนไป จากเดิมที่คิดว่าการจัดการมูลฝอยเป็นเรื่องของเทศบาลเท่านั้นคนในชุมชนมีหน้าที่ทิ้งเทศบาลมีหน้าที่เก็บเปลี่ยนมาเป็นในชุมชนต้องช่วยกันและร่วมมือกับเทศบาลในการที่จะจัดการมูลฝอย อย่างน้อยก็ต้องมีการคัดแยกและนำขยะใส่ถุง (สน หมัดละ (สัมภาษณ์), 19 ตุลาคม 2546) และเข้าใจว่าหากจะให้เทศบาลทำอยู่ฝ่ายเดียวชุมชนไม่มีทางที่จะสะอาดเพราะเทศบาลเก็บเท่าไรก็ไม่หมดถ้าหากยังมีคนทิ้งอยู่ (สุณี หวันเต๊ะ (สัมภาษณ์), 20 ตุลาคม 2546) นอกจากนี้ยังมีสมาชิกยังมีมุมมองต่อขยะที่เปลี่ยนไปจากที่มองขยะว่าเป็นสิ่งที่ต้องทิ้งเท่านั้นไม่รู้ว่าเอาไปทำอะไรมาเป็นสิ่งที่มีค่าสามารถที่จะนำมูลฝอยบางอย่างมาทำประโยชน์ได้เช่นนำมูลฝอยเปียกมาเป็นอาหารเลี้ยงสัตว์ หรือนำมาทำจุลินทรีย์น้ำ นำมูลฝอยขายได้มาแลกไข่ที่โครงการขยะแลกของ (รุษะยะ ทองเล็ก (สัมภาษณ์), 19 ตุลาคม 2546) ผู้ร่วมกระบวนการรู้สึกภาคภูมิใจที่เขาได้เป็นแกนหลักในการพัฒนาชุมชนของเขา และเกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่ต้องการจะให้ชุมชนสะอาดและเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนในการดำเนินการครั้งนี้ (สาวิตตรี หล้าบุญ (สัมภาษณ์), 18 ตุลาคม 2546)

(3). ด้านการปฏิบัติ

สมาชิกมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านการจัดการมูลฝอยไปในทางที่ถูกต้องมากขึ้นเช่นเปลี่ยนแปลงจากการเผามูลฝอยมาเป็นการนำมูลฝอยไปทิ้งที่ถังขยะ และแต่เดิมมูลฝอยทุก

อย่างจะมีการทิ้งรวมกันหมดไม่ได้ให้ความสนใจ ตอนหลังมีการคัดแยกมูลฝอยบางอย่างเนื่องจากสามารถที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้แทนที่จะทิ้งไปเช่น คัดแยกขยะขายได้เพื่อที่จะนำมาแลกไข่ที่โครงการขยะแลกไข่ของ เป็นต้น เกิดการเปลี่ยนแปลงการนำวัสดุบางอย่างมาใช้ เช่น โฟม ดังที่ทีมวิจัยผู้หนึ่งกล่าวว่า “ปกติจะเป็นแม่ค้าขายข้าวตอกนึ่งและจะไม่ใช้โฟมใส่อาหารเพราะโฟมไม่เน่าเปื่อยแต่จะเปลี่ยนมาใช้ถุงพลาสติกใส่อาหารให้แก่คนที่มาซื้อแทน” (กันติมา สงกา (สัมภาษณ์), 21 ตุลาคม 2546) หรือทีมวิจัยอีกผู้หนึ่งที่มีอาชีพขายผลไม้ที่ปอกเปลือกแล้วกล่าวถึงการไม่ใช้โฟมว่า “ธรรมดาหากใช้โฟมจะสะดวกกว่าการใช้ถุงพลาสติกตั้งแต่ใส่เสื้ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชนปรกตินี้ไม่กล้าใช้ละอายใจเราใส่เสื้อแล้วมาทำซะเอง โฟมไม่ย่อยสลายหากไปอยู่ในดินอยู่อย่างไรรก็อยู่อย่างนั้นเป็นปุ๋ยก็ไม่ได้” (พาลัก เบ็ญโธ๊ะ (สัมภาษณ์), 19 ตุลาคม 2546) นอกจากนี้ผู้ร่วมกระบวนการยังมีการแนะนำบอกต่อให้คนใกล้ชิดร่วมกันคัดแยกมูลฝอยอีกด้วย “ได้มีการบอกลูกและเพื่อนบ้านให้รู้จักแยกขยะและทิ้งขยะให้เป็นระเบียบเพื่อให้ชุมชนของเราสะอาด” (ศุมิตร ยีขุน (สัมภาษณ์), 19 ตุลาคม 2546)

4.4.1.2 เทศบาล

การเรียนรู้ของสมาชิกทีมวิจัยฝ่ายเทศบาล สามารถสรุปผลการเรียนรู้ได้ ดังนี้

(1). ด้านความรู้ความเข้าใจ

จากการได้ร่วมกระบวนการทำให้เทศบาลได้เข้าใจความต้องการของชุมชนรับทราบปัญหาของชุมชนจากคนในพื้นที่ได้โดยตรงทำให้การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับชุมชนทำได้ตรงจุด เทศบาลได้เข้าใจบทบาทของคนในชุมชนมากขึ้น โดยเฉพาะกับทีมวิจัยซึ่งเป็นบทบาทของผู้ร่วมพัฒนาชุมชนและเข้าใจถึงความสำคัญในการดึงชุมชนมาเป็นแนวร่วมในด้านการพัฒนาเพราะนอกจากจะเป็นในเรื่องของการจัดการมูลฝอยแล้วยังเป็นฐานที่จะใช้เพื่อการพัฒนาในด้านอื่นๆ ได้อีก เช่น เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน เมื่อชุมชนมีการรวมกลุ่มกันได้และมีการผ่านการพัฒนาการเรียนรู้มาแล้ว ชุมชนก็จะมีการตอบสนองต่อการดำเนินการที่จะมีขึ้นในชุมชนได้มากขึ้น

(2). ด้านทัศนคติ

เทศบาลได้เห็นความสำคัญของชุมชนและยอมรับในศักยภาพของชุมชน รู้สึกภาคภูมิใจที่สมาชิกในชุมชนสามารถริเริ่มและดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและยังรู้สึกยินดีที่คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดการมูลฝอยซึ่งเป็นการช่วยเหลือเทศบาลได้อีกทางหนึ่ง และชาวบ้านยังเป็นกำลังใจในการทำงานให้กับเทศบาลได้เป็นอย่างดี

(3). ด้านการปฏิบัติ

จากการที่ได้ใกล้ชิดและเห็นความสำคัญของชุมชน ทำให้เทศบาลได้ปรับการทำงาน ในด้านการจัดการมูลฝอยให้เหมาะกับชุมชน เช่นในหนึ่งสัปดาห์จะมีการพัฒนาชุมชนหนึ่งครั้งซึ่งจะเป็นวันศุกร์ โดยจะมีคนงานเข้าไปในชุมชนเพื่อพัฒนาในด้านการรักษาความสะอาดของชุมชน นอกจากนี้เทศบาลยังได้สนับสนุนการดำเนินงานในชุมชน โดยมีการทำโครงการของบสนับสนุน การดำเนินนโยบายโครงการขยะแลกของในชุมชน และมีการตั้งงบประมาณของปี 2547 เพื่อสนับสนุนการจัดการมูลฝอยในชุมชน เช่นการประกวดชุมชน การฝึกอบรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

4.4.2 ชาวบ้านทั่วไปในชุมชน

จากการประชุมกลุ่มย่อยกับชาวบ้านในแต่ละโซน พร้อมทั้งมีการทดลองคัดแยกมูลฝอยในชุมชนและมีการสุ่มสัมภาษณ์ชาวบ้านจำนวน 43 คราวเรือนโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สามารถสรุปผลการเรียนรู้ได้ดังนี้

(1). ด้านความรู้ความเข้าใจ

ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอยมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องประเภทของมูลฝอยที่ประกอบไปด้วยมูลฝอยเปียก มูลฝอยแห้ง มูลฝอยขายได้ และมูลฝอยอันตราย ซึ่งจากเดิมส่วนใหญ่จะไม่ทราบ แต่หลังจากที่ได้ทดลองคัดแยกมูลฝอยอีกทั้งมีการแนะนำจากทีมวิจัย ประกอบกับเวลาที่แจกถุงขยะเพื่อใช้ในการคัดแยกก็จะมีการอธิบายถึงประเภทของมูลฝอยและการคัดแยกเสริมไปด้วย สำหรับมูลฝอยอันตรายนั้นชาวบ้านยังมีความรู้ความเข้าใจน้อยเพราะยังทิ้งรวมไปกับขยะแห้ง การได้ทราบถึงประโยชน์ของมูลฝอยบางประเภทโดยเฉพาะมูลฝอยที่ขายได้ซึ่งส่วนใหญ่ที่ชาวบ้านรู้จักดีจะเป็นพวกพลาสติกต่างๆ เช่นขวดน้ำดื่ม ขวดน้ำอัดลมพลาสติก เป็นต้น ชาวบ้านรู้จักคุณค่าของมูลฝอยมากขึ้น ซึ่งจากเดิมมองมูลฝอยว่าเป็นสิ่งที่ไร้ค่าต้องนำไปทิ้งเท่านั้น ไม่สามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ แต่หลังจากที่ทีมวิจัยได้ทำความเข้าใจกับชาวบ้านทำให้ชาวบ้านมีความตื่นตัวในเรื่องมูลฝอยสังเกตได้จากการที่ชาวบ้านมีการเก็บสะสมมูลฝอยประเภทที่ขายได้ นอกจากนี้ชาวบ้านได้รู้ถึงประโยชน์ของการคัดแยกมูลฝอยเกิดความเข้าใจว่ามูลฝอยจะไม่เคลื่อนกลาดตามบริเวณบ้านเพราะมีการเก็บทิ้งในถุงขยะอย่างเรียบร้อย ชาวบ้านเข้าใจว่าชุมชนสามารถช่วยลดมูลฝอยที่เทศบาลจะต้องมาเก็บได้เพราะขยะที่ขายได้ถูกแยกออกไปแล้วทำให้ขยะที่ทิ้งลงถังขยะมีปริมาณน้อยลงกว่าที่ไม่ได้แยก

(2). ด้านทัศนคติ

ชาวบ้านรู้สึกภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือชุมชนของตนแก้ไขปัญหาขยะซึ่งเขาสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการได้ และคิดว่าในการจัดการมูลฝอยของชุมชนไม่ใช่เป็นหน้าที่ของเทศบาลฝ่ายเดียว เจ้าของบ้านแต่ละบ้านจะต้องดูแลบ้านและบริเวณบ้านของตนเองให้ดีกว่าก่อนเพราะเทศบาลไม่ได้เข้าไปดูแลถึงในบ้าน หากชาวบ้านและเทศบาลร่วมมือกันจัดการกับมูลฝอยจะทำให้ปัญหามูลฝอยลดลง และมีความรู้สึกต่อมูลฝอยเปลี่ยนไปโดยเห็นความสำคัญของมูลฝอย ที่เห็นอย่างชัดเจนก็คือมูลฝอยขายได้จะถูกคัดแยกไว้ นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีความรู้สึกที่ดีต่อโครงการขยะแลกของเพราะเห็นว่ามิใช่ประโยชน์ต่อชุมชนและโครงการยังช่วยให้มีการนำขยะมาแลกไข่แทนที่จะทิ้ง และจากการที่มีโครงการขยะแลกของทำให้คนในชุมชนมีกำลังใจที่จะคัดแยกและเก็บสะสมมูลฝอยขายได้ จากการถามถึงการคัดแยกมูลฝอยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีทำให้ชุมชนลดขยะลงได้อยากจะให้มีการดำเนินอย่างต่อเนื่อง ทำให้ครอบครัวและคนในชุมชนได้รับประโยชน์ทำให้คนในชุมชนได้ฝึกนิสัยการรักษาความสะอาดโดยเฉพาะเด็กๆ ทำให้คนได้เรียนรู้การคัดแยกมูลฝอย

3. ด้านการปฏิบัติ

ชาวบ้านในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรที่มูลฝอยโดยเห็นความสำคัญของการทิ้งมูลฝอยในถังขยะมากขึ้นจากเดิมที่มีการเผาหรือทิ้งเกลื่อนกลาดก็เปลี่ยนมาเป็นการทิ้งมูลฝอยในถัง และเห็นความสำคัญของการคัดแยกมูลฝอย ในการทิ้งมูลฝอยนั้นเริ่มที่จะมีการคัดแยกมูลฝอยบางชนิดเพื่อนำไปทำประโยชน์แก่ตนเอง โดยเฉพาะคัดแยกมูลฝอยขายได้ออกจากมูลฝอยที่จะทิ้ง เมื่อคัดแยกแล้วก็นำมาแลกไข่ไก่ที่โครงการขยะแลกของเนื่องจากมีความสะดวกในการนำมูลฝอยมาแลกซึ่งจากเมื่อก่อนมีการแยกบ้างไม่แยกบ้างเพราะนานๆ ถึงจะมีคนมารับซื้อสักครั้งหนึ่ง ดังนั้นโครงการขยะแลกของเป็นแรงจูงใจให้มีการคัดแยกขยะได้อย่างหนึ่ง

จากการรณรงค์ประชาสัมพันธ์และดำเนินการคัดแยกมูลฝอยในชุมชนทำให้ชุมชนมีการตื่นตัวมากขึ้นในการเก็บสะสมมูลฝอยที่ขายได้โดยเฉพาะครอบครัวที่มีเด็ก เด็กจะคอยกระตุ้นผู้ใหญ่ได้เป็นอย่างดี

4.5 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

4.51. บางครั้งตัวแทนจากเทศบาลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทีมวิจัยไม่ได้เข้าร่วมประชุมและร่วมแสดงความคิดเห็นด้วยทำให้เรื่องบางเรื่องไม่สามารถหาข้อสรุปได้เพราะการดำเนินการใน

บางเรื่องอาจต้องได้รับความคิดเห็นของเทศบาลก่อน เช่นในเรื่องของจำนวนถังขยะที่จะตั้งในชุมชน เป็นต้น

4.5.2 บางครั้งทีมวิจัย ไม่มีเวลามาเข้าร่วมการทำกิจกรรมเนื่องจากไม่มีเวลาว่าง หรือติดภาระกิจ ในช่วงเวลาที่มีการจัดกิจกรรมของชุมชน ทำให้ขาดความคิดเห็นจากบางคนไป และบางกรณีสมาชิกทีมวิจัยมาประชุมล่าช้าทำให้ต้องรอนกว่าจะพร้อม ทำให้การดำเนินกิจกรรมต้องเริ่มล่าช้า ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมได้ไม่เต็มที่ เช่นกิจกรรมหนึ่งมีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม 3 ขั้นตอนจึงจะจบกิจกรรมนั้น แต่เนื่องจากเริ่มกิจกรรมช้าทำให้ดำเนินกิจกรรมได้เพียงขั้นตอนเดียวก็หมดเวลาแล้วจึงต้องเลื่อนขั้นตอนที่เหลืออีก 2 ขั้นตอน ไปในคราวหน้า ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมจึงต้องยืดเยื้อออกไป หรือในบางกรณีมีสมาชิกทีมวิจัยมาร่วมประชุมจำนวนน้อยมาก (ประมาณ 2 – 3 คน) ครั้งนั้นต้องเลื่อนการดำเนินการออกไปอีก

4.5.3 ความขัดแย้งในชุมชน การเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลปรักทำให้เกิดความแตกแยกของคนในชุมชน เนื่องจากในการเลือกตั้งในท้องถิ่นมีคนในชุมชนลงรับสมัครเลือกตั้งอาจมีทั้งผู้ที่ยอมรับและไม่ยอมรับ ซึ่งการรับสมัครเลือกตั้งเป็นการลงรับสมัครที่แข่งขันกันของคนในชุมชน ทำให้มีข้อขัดแย้งเกิดขึ้นต่อฝ่ายที่สนับสนุนและฝ่ายที่ไม่สนับสนุน จากจุดเริ่มต้นนี้สามารถโยงไปยังผู้เรื่องต่างๆ ภายในชุมชนได้เช่นกัน ทำให้มีผลต่อการร่วมมือหรือไม่ร่วมมือต่อการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ดังที่สมาชิกทีมวิจัยคนหนึ่งได้กล่าวว่า “ในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน หากใครคนหนึ่งยื่นขึ้นมา ก็อาจจะถูกมองว่าเป็นคนของกลุ่มนั้นๆ กลุ่มนี้ หากเป็นของฝ่ายตรงข้าม ก็จะถูกต่อต้านโดยการไม่ร่วมมือ คือเจียบไม่เห็นด้วยและไม่ร่วมมือ” (ฟาลัก เบ็ญโ๊ะ๊ะ (สัมภาษณ์) 19 ตุลาคม 2546)

4.5.4 ความเคยชินของคน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยชุมชนมีการดำเนินการทั้งชุมชนกับครัวเรือนจำนวน 169 ครัวเรือน เป็นการดำเนินการกับกลุ่มซึ่งใหญ่มาก ทำให้ในช่วงแรกของการดำเนินการคัดแยกมูลฝอยในชุมชนมีบางบริเวณที่ยังไม่ให้ความร่วมมือกับการคัดแยกมูลฝอยมากนักซึ่งสังเกตได้จากการที่พื้นที่ซึ่งมีความสกปรก และการทิ้งมูลฝอยของคนโดยที่ไม่มีการคัดแยก เนื่องจากเป็นเพราะความเคยชินของชาวบ้านที่ไม่มีการคัดแยกมูลฝอยมาก่อน ทำให้การทิ้งมูลฝอยยังคงเป็นไปตามความเคยชินข้างในช่วงแรก ประกอบกับการดำเนินการกับชาวบ้านทั้งชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มที่ใหญ่ แม้ผู้วิจัยและสมาชิกทีมวิจัยจะมีการประชุมกลุ่มย่อยกับชาวบ้านตามโซนต่างๆ ทั่วทั้งชุมชนเพื่อร่วมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากชาวบ้านในชุมชนแล้วก็ตาม แต่มีคนอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมทำให้ขาดการกระตุ้น ซึ่งมีการแก้ปัญหาโดยที่ผู้วิจัยมีการสนับสนุนถุงที่ใช้ในการคัดแยกมูลฝอย เพื่อเป็นการกระตุ้นและเป็นแรงจูงใจ

การเรียนรู้ของผู้ร่วมกระบวนการในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการจัดการ
มูลฝอย ได้แบ่งการเรียนรู้ออกเป็น 3 ด้าน คือด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทัศนคติ และด้าน
พฤติกรรมการจัดการมูลฝอย ซึ่งผู้ร่วมกระบวนการได้เกิดการเรียนรู้ตามบทบาทการเข้าร่วม
กระบวนการ อีกทั้งเกิดโครงการจัดการมูลฝอย ซึ่งดำเนินการโดยชุมชน